Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 149 ◆ Субота, 3 серпня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

Під час перебування Президента США Дж. Буша у Києві. Матеріали про цю подію читайте на 2, 3, 6, 7 та 9 сторінках.
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Указ Президії Верховної Ради Української РСР

Про скликання Верховної Ради Української РСР

Президія Верховної Ради Української РСР **постановляє:**

Скликати четверту сесію Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки дванадцятого скликання 3 вересня 1991 року в місті Києві.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ, 24 червня 1991 року.

ПРЕЗИДЕНТ США Буш, повернувшись до Вашингтона, заявив, що він і Горбачов знайшли спільну основу майже в кожному питанні, яке вони обговорювали. Буш зазначив, що Горбачов викликає у нього велике довір'я.

ТЕПЛО, як і в недавні добрі часи, приймали у Херсоні гостей із болгарського міста-побратима Шумена. У міськкомі КПУ між лідерами херсонських і тамтешніх комуністів, котрі нині перейменувалися на соціалістів, відбулася зацікавлена розмова про форми і методи гарантійної роботи.

Херсонці пообіцяли направити у вересні до побратимів делегацію, щоб разом відсвяткувати річницю соціалістичної революції у Болгарії, а також підтримати кандидатів від БСП у їх боротьбі за депутатські мандати. В атмосфері повного взаєморозуміння було вирішено всебічно розвивати і зміцнювати міжпартійні зв'язки.

У РАДЯНСЬКОМУ Союзі 1 серпня 1991 року здійснено запуск чергового супутника зв'язку «Молния-1». Супутник зв'язку призначений для забезпечення експлуатації системи далекого телефонно-телеграфного радіозв'язку, а також передачі програм Центрального телебачення СРСР на пункти мережі «Орбіта».

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-84-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44
бухгалтерія — 441-84-00

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955
Тираж 155 000
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ПЕРЕБУВАННЯ ПРЕЗИДЕНТА США ДЖ. БУША В КИЄВІ

ЗУСТРІЧ У МАРІЇНСЬКОМУ ПАЛАЦІ

У Маріїнському палаці Л. Кравчук та Дж. Буш розмовляли спочатку віч-на-віч, а потім там же відбулася офіційна бесіда з участю В. Фокіна, М. Хоменка, А. Зленка, В. Кравченка, Дж. Метлока, Дж. Сунуну, Б. Скоукрофта та інших. На бесіді були присутні віце-президент СРСР Г. Янаєв та посол СРСР у США В. Комплектов.

Розпочинаючи її, Л. Кравчук сказав:

— Я хочу, пане Президент, привітати вас у цьому Маріїнському палаці з приїздом на Україну і висловити задоволення тими зустрічами, які відбулися в аеропорту, і, я так вважаю, зустрічами під час дороги до Маріїнського палацу. Я вважаю, що і ви, пане президент, і супроводжуючі вас особи відчули, що Київ і Україна з повагою ставляться до Сполучених Штатів, до президента, до політики, яку проводить Америка. І Україна сподівається на те, що Сполучені Штати зрозуміють її прагнення, а вона прагне до миру, до дружби, до співробітництва на взаємовигідних засадах. Вона прагне до суверенітету і хоче жити з іншими республіками, з іншими країнами в дружбі, братерстві, співробітництві. Ми хочемо, щоб договір, який буде підготовлений, був таким, щоб задовольняв інтереси принаймні більшості політичних сил, які б його підтримали. І тільки тоді він може жити. А якщо цього не буде, то договір залишиться знову ж таки лише папером.

Ми вже не відступимо від Декларації, ми її прийняли, це наше право відстоювати декларацію. Але ми хочемо відстоювати її з урахуванням тієї ситуації, яка склалася, з урахуванням реальностей, які є у нас, щоб не зруйнувати того, що в нас уже сьогодні живе, працює, а збагачувати його і прилучатись та вписуватись у всій своїй роботі і в європейський процес також. Ми хочемо з допомогою Організації Об'єднаних Націй (і маємо намір взяти участь у сесії ООН) поставити питання про розширення своєї участі як у європейській, так і в загальносвітових структурах.

У нас є ціла низка серйозних економічних проблем, але про це скаже наш прем'єр Вітольд Павлович Фокін. А я хочу ще сказати, що з утворенням Генконсульства в нас у Києві стосунки наші поглиблюються, і це є доброю ознакою зміцнення зв'язків між Україною і Сполученими Штатами. Ми приступили до цього і були б задоволені, коли б нас підтримали, щоб відкрити консульство або якесь представництво України у Вашингтоні.

Я з урахуванням тієї розмови, яка в нас була під час поїздки до палацу, і розмови віч-на-віч хочу ще раз тут перед всією делегацією подякувати Президентові Сполучених Штатів, урядові за ту допомогу, яку вони надають нам в подоланні чорнобильської катастрофи, і висловити сподівання, що й надалі тут проявлятиметься ініціатива і підтримка наших кроків в цьому плані. І ми сподіваємось, що донорська конференція, яка буде в Нью-Йорку в цьому році, стане тією конференцією, яка приверне увагу до Чорнобиля й інших держав, тому що зараз, особливо після висновків МАГАТЕ, є якийсь нігілізм щодо чорнобильських наслідків. Ця конференція, я думаю, стане такою точкою, від якої можна буде по-новому подивитись і на цю проблему.

— Я дуже схвильований виявленим мені тут теплим прийомом, — сказав Дж. Буш. Результати перебудови і гласності відкрили нові можливості для України. Відома моя глибока повага до Президента Горбачова. І, наскільки я розумію, розробка Союзного договору наперед визначає, що будуть більш прямі відносини між союзними республіками.

У той же час розв'язувати економічні проблеми нелегко, відзначив далі Президент США. Ми подамо допомогу, якщо ви про неї попросите. Я дуже радий відкриттю Генерального консульства США в Києві. Що ж до відкриття українського представництва, то це залежить від деяких деталей.

Сполучені Штати хочуть мати добрі відносини як з центром, так і з союзними республіками. Україна користується великою повагою в США. В нашій країні живе близько мільйона американців українського походження, і це зобов'язує нас будувати наші відносини в руслі нової ери.

В розмову вступає В. Фокін.

— Вельмишановний пане Президент, говорить він. Для мене велика радість і висока честь після сьогоднішньої зустрічі з Вами вважати себе знайомим з Вами особисто. Я приєднуюсь до слів вітання, з якими до Вас звернувся Леонід Макарович Кравчук. Я з великою увагою слухав Ваш виступ сьогодні в аеропорту. Мені було приємно відзначити, що пропозиції, які я маю Вам зараз викласти в загальних рисах, збігаються з Вашими думками відносно можливих зв'язків і стосунків між нашими державами. Хочу звернутися до Вас з такими пропозиціями.

По-перше, про надання Україні, як суб'єкту міжнародного права, режиму найбільшого сприяння в торгових справах і з цією метою відкриття відповідно в Києві і в США представництв. Друге — про здійснення американських інвестицій під гарантії національного банку і зацікавлених міністерств та відомств в проекти нового будівництва та реконструкції. Я підкреслюю, йдеться не про кредити, а про інвестиції в будь-яких обсягах. Для цього слід було б створити спільний акціонерний комерційний банк. Третє — ми хотіли б запропонувати американським партнерам взяти участь у роздержавленні цілого ряду підприємств вугледобувної, металургійної, машинобудівної, легкої та харчової промисловості. Після реконструкції ми могли б вдатися до спільної експлуатації цих потужностей. Наступне питання — це надання можливості американським фірмам і компаніям вільно реалізувати на українському ринку будь-які споживчі товари за радянські карбованці за умови їх наступного вкладання в спільні підприємства і в першу чергу — підприємства, що виробляють продукцію для народу. Остання пропозиція — це утворення україно-американської асоціації «Торговий дім на Україні», створення цілого ряду крамниць в республіці. І ми могли б в районах, де найбільше сконцентроване населення українського походження в США, відкрити також крамниці з цією метою.

Прем'єр-міністр УРСР передав Президентові США викладені більш детально пропозиції. Дж. Буш заявив, що всі вони, як і інші радянські пропозиції, будуть детально розглянуті.

У другій половині дня Президент США виступив перед народними депутатами Української РСР, членами Кабінету міністрів УРСР, представниками політичних партій, громадських організацій.

Високий гість ознайомився з містом, відвідав Софійський архітектурно-історичний заповідник.

Побувавши біля пам'ятника жертвам фашизму, які загинули у Бабиному яру, Президент США поклав до його підніжжя вінок. Л. Кравчук і Дж. Буш виступили там з промовами.

(Укрінформ).

УКРАЇНА — США: НОВИЙ ЕТАП ПАРТНЕРСТВА

Як уже повідомлялося, 1 серпня Президент США Дж. Буш зустрівся у Верховній Раді УРСР з народними депутатами республіки, членами Кабінету міністрів УРСР, представниками політичних партій, громадських організацій.

Відкриваючи цю зустріч, Голова Верховної Ради Української РСР Л. Кравчук сказав:

Шановний пане Президент!

Шановні гості!

Шановні народні депутати, товариші!

Гадаю, що всі ви погодитесь зі мною, що духовна атмосфера, яка панує в нашому залі, засвідчила високу повагу до Президента великої держави — Сполучених Штатів Америки.

Дорога, яка була від аеропорту до Маріїнського палацу, до Верховної Ради, також яскраво підтвердила те, що кияни, народ України поважають політику Сполучених Штатів Америки, поважають Президента цієї великої держави, поважають народ Сполучених Штатів.

Від імені всіх присутніх я хотів би ще раз привітати Вас, пане Президент, у цьому залі найвищої законодавчої влади України і сказати, що приїзд Президента Сполучених Штатів до Києва відбувається відразу після успішного завершення надзвичайно важливих переговорів у Москві і що їх вінцем стало підписання історичного Договору про обмеження і скорочення стратегічних наступальних озброєнь двох країн.

Ми сподіваємося, пане Президент, що ваше перебування на Україні, зустрічі, які ви мали, і плідні розмови, спілкування, дискусії, які ми вели сьогодні в Маріїнському палаці, і те, що ви поділитесь зараз своїми думками з нами, народними депутатами, з представниками всіх політичних сил, які діють нині на Україні, буде значною подією і стане історичною віхою в житті нашої республіки.

Ми хочемо сказати, пане Президент, що люди, які тут зібралися, представляють різні політичні сили, але всі вони об'єднані однією великою ідеєю — ідеєю суверенітету України, розбудови її державності, бажання бути господарем своєї власної долі.

Ми хочемо вам також сказати, що Україна є одним з ініціаторів утворення нового союзу — Союзу Суверенних Держав, у якому кожна республіка виступала б як суб'єкт міжнародного права, брала активну участь в усіх справах європейських і світових. І що саме на цих підвалинах суверенітету, єдності, братерства, дружби, співпраці з республіками, з іншими державами об'єднуються всі політичні сили України. І що саме це забезпечує сьогодні нам стабільність. І що всі люди, які присутні в цьому залі і поза цим залом, є представниками всіх націй і народностей, але вони живуть у нас на Україні, на своїй рідній землі, і їх земля українська є для них теплою, затишною домівкою. На цьому стабілізується наша робота і відкриваються наші перспективи на майбутнє.

Я надаю слово Президентові Сполучених Штатів Америки Дж. Бушу.

Виступ Дж. Буша

Перш за все дозвольте мені скористатися цією можливістю, щоб подякувати всій Україні, яка влаштувала нам такий теплий прийом, таку сердечну зустріч. Кожен американець у цій довгій автоколоні — і повірте мені, вона була довгою — був глибоко зворушений теплотою цього прийому з боку народу України. Ми ніколи цього не забудемо.

Дякую Вам, Голово Кравчук, і депутатам. Дозвольте мені привітати Верховну Раду, представників духовенства, які присутні тут, членів дипломатичного корпусу, представників американських

(Продовження на 3-й стор.).

УКРАЇНА — США: НОВИЙ ЕТАП ПАРТНЕРСТВА

(Продовження. Початок на 2-й стор.).

фармацевтичних і медичних корпорацій, які перебувають тут з нами сьогодні, і всіх шановних гостей.

Барбара і я дуже раді бути тут. Ми шкодуємо лише про одне — про те, що в четвер увечері я повинен вирушити додому. Однак це доведеться зробити. Причина в тому, що завтра наш конгрес завершує роботу, і я визнав за важливе бути там в останній день роботи сесії.

У вашому чудовому місті згадуєш слова Олександра Довженка про те, що Київ — це квітучий сад, Київ — це поет, Київ — це епоха, Київ — це історія, Київ — це мистецтво.

Багато століть тому ваші предки нарекли цю країну Україною, тобто «кордоном», бо ваші степи зв'язують Європу і Азію. Однак українці стали прикордонниками іншого роду. Сьогодні ви відкриваєте кордони і контури свободи. Хоча, як я вже говорив, моє перебування тут дуже нетривале, я прибув сюди, щоб поговорити з вами і повчитися. Для тих, хто любить свободу, кожний експеримент у будівництві відкритого суспільства дає нові уроки і можливості зрозуміти суть речей. Вам належить розв'язати особливо грандіозне завдання.

Протягом багатьох років люди в цій країні відчували себе безсилими, перебуваючи в тіні величезного урядового апарату, будучи пов'язаними силами, які намагались контролювати кожен аспект їхнього життя. Сьогодні ваш народ сповнений надії на свободу. В містах, республіках, на фермах, на підприємствах, навколо університетських містечок ви обговорюєте основоположне питання свободи — самоуправління і вільне підприємництво.

Розумієте, американці глибоко віддані усім цим цінностям. Ми стежимо за вашим прогресом з почуттям захоплення, хвилювання і надії. І тільки це має історичну цінність. У минулому наші держави були втягнуті в дуелі пропагандистської нісенітниці і бравади, а нині феєрверки конфронтації наддержав дають дорогу тихішим і набагато більш обнадійливим видам мистецтва співробітництва.

Я прибув сюди для того, щоб сказати вам, що ми підтримуємо боротьбу у цій великій країні за демократію і економічні реформи, і я б хотів поговорити з вами сьогодні про те, як ставляться Сполучені Штати до складного і хвилюючого періоду вашої історії, яким чином ми маємо намір підтримувати відносини з центральним Радянським урядом і з урядами республік.

У Москві я виклав наш підхід. Ми будемо підтримувати тих у центрі і в республіках, хто прагне свободи, демократії і економічної свободи. Ми будемо приймати рішення щодо нашої допомоги, грунтуючись не на особистостях, а на принципах. І ми не можемо сказати вам, яким чином перетворити ваше суспільство. Ми не будемо намагатись визначити переможців і переможених у політичному змаганні між республіками або між республіками і центром. Це — ваша справа; це справа не Сполучених Штатів Америки.

Однак не сумнівайтесь у нашій справжній відданості реформам. Не думайте, що ми можемо дозволити собі розв'язати ваші проблеми за вас. Теодор Рузвельт, один з наших великих президентів, колись написав: «Бути під покровительством — це так само образливо, як і бути ображеним. Жоден з нас не прагне постійно того, щоб хтось інший сумлінно старався робити йому добро. Що ми хочемо, так це працювати з цим кимось іншим на благо нас обох». Ось що сказав наш колишній президент.

Ми будемо працювати на благо нас обох, а це означає, що ми не будемо втручатись у ваші внутрішні справи. Дехто закликає Сполучені Штати зробити вибір між підтримкою Президента Горбачова і підтримкою лідерів по всьому СРСР, які прагнуть до незалежності. Я вважаю, що це неправильний вибір.

Відверто кажучи, Президент Горбачов добився вражаючих речей і цілями його політики гласності, перебудови і демократизації є свобода, демократія і економічна свобода. Ми будемо підтримувати якомога міцніші відносини з Радянським урядом Президента Горбачова, однак ми також цінуємо і нові реалії в житті в СРСР. І тому ми, будучи самі федерацією, хочемо добрих відносин, кращих відносин з республіками.

Отже, дозвольте доповнити мої висловлювання в Москві і докладніше описати те, що американці мають на увазі, коли ми говоримо про свободу, демократію і економічну свободу. Ніякі інші терміни не перекручувались більш регулярно і більш цинічно, ніж ці. Протягом усього цього століття деспоти рядилися в демократів. Тюремники видавали себе за визволителів. І ми можемо відновити віру в правління лише шляхом відновлення справжнього смислу цих концепцій.

Я не хотів би, щоб мої слова сприймали як нотацію, однак дозвольте почати з широкого терміну «свобода». Коли американці говорять про свободу, ми маємо на увазі можливості людей жити без страху перед спробами уряду втрутитися в їхнє життя, без страху перед цькуванням з боку своїх же співгромадян, без обмеження свободи інших. Ми не ставимось до свободи як до такого привілею, який необхідно скупо роздавати лише тим, хто додержується належних політичних поглядів або належить до певних груп. Ми ставимось до неї як до невід'ємного, індивідуального права, яке дароване усім чоловікам і жінкам. Як зауважив лорд Ектон, «найнадійніше випробування, з якого ми судимо про те, чи посправжньому вільна будь-яка країна, це те, наскільки безпечно почувають себе меншості».

Свобода вимагає терпимості, концепції, закріпленої у відкритості, гласності і в нашій першій поправці, присвяченій захисту свободи слова, зібрання і релігії — усіх релігій.

Терпимість плекає надію. Один священнослужитель писав про гласність: «Сьогодні, як ніколи, актуальні слова апостола Павла, сказані 2000 років тому: «Вони думали, що ми мертві». Однак дивіться, ми — живі. На Україні, в Росії, у Вірменії, у Балтії розцвітає дух свободи». Однак свобода не може вижити, якщо ми дозволимо процвітати деспотам або допустимо, як, здавалося б, дрібні обмеження множитимуться доти, поки не утворять пута, доти, поки не утворять окови.

Дж. Буш і Л. Кравчук перед виступом Президента Сполучених Штатів у Верховній Раді Української РСР.
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Пізніше сьогодні я побуваю біля монумента в Бабиному Яру, який є сумним нагадуванням, величним нагадуванням про те, що коїться, коли люди не можуть стримати жахливу хвилю нетерпимості і тиранії. І разом з тим свобода — це не те ж саме, що незалежність. Американці не підтримуватимуть тих, хто прагне до незалежності для того, щоб змінити тиранію, нав'язувану здалеку, місцевим деспотизмом. Вони не допомагатимуть тим, хто заохочує самовбивчий націоналізм, який породжується на міжнаціональній ненависті.

Ми будемо підтримувати тих, хто хоче побудувати демократію. І під демократією ми маємо на увазі таку систему правління, в якій люди можуть відкрито змагатися, щоб завоювати серця і, звичайно ж, голоси громадськості. Ми маємо на увазі таку систему правління, яка черпає свою побудовану на справедливості владу із згоди керованих, яка зберігає свою законність, угамовуючи жагу влади.

Протягом багатьох років у вас були вибори з бюлетенями, однак у вас не було демократії. А тепер демократія стала пускати глибоке коріння в Радянській землі. Ключ до її успіху — в розумінні належної ролі уряду та її меж. Демократія не є технічним процесом, що його рухає суха статистика. Це — найбільш людяне прагнення, спрямоване на збереження свободи з тим, щоб ми могли робити по-справжньому важливі речі — ростити сім'ї, виявляти свої творчі можливості, будувати добре і плодотворне життя.

У сучасних суспільствах свобода і демократія грунтуються на економічній свободі. Вільна економіка — це ще щось інше, як система спілкування. Вона просто не може функціонувати без індивідуальних прав або такого прагнення одержати прибуток, який дає людям стимул йти на роботу, стимул виробляти. І, зрозуміло, вона не може функціонувати без торжества закону, без чесних і виконуваних контрактів, без законів, які захищають права власності і карають за шахрайство.

Вільні економіки залежать від свободи волевиявлення, від того, чи мають люди можливість обмінюватись ідеями і випробовувати нові теорії. Радянський Союз роками ослабляв себе, обмежуючи потік інформації, забороняючи пристрої, життєво важливі для сучасних комунікацій, такі, як комп'ютери і копіювальні апарати. І коли ви обмежуєте свободу пересування, навіть туристичні поїздки, ви заважаєте своїм людям максимально використати свій талант. Ви не можете щось поліпшувати, якщо ви не маєте права спілкуватися.

І, нарешті, вільна економіка вимагає підключення до основного економічного процесу. Адам Сміт зауважив два століття тому: «торгівля збагачує всіх, хто бере в ній участь». Ізоляція і протекціонізм прирікають тих, хто їх практикує, на деградацію і злидні. Сьогодні я звертаю на це увагу, бо деякі радянські міста, регіони і навіть республіки виявилися втягнутими в згубні торговельні війни. Республіки цієї країни мають широкі торговельні зв'язки, які ніхто не може скасувати одним розчерком пера або новим законом. Незрівнянно більша частина торгівлі, здійснюваної радянськими компаніями, хай то імпорт чи експорт, включає торгівлю між республіками, і це вам відомо краще, ніж мені. Угода «дев'ять плюс один» вселяє надію на те, що республіки поєднуватимуть більшу автономію з більш активною добровільною взаємодією — політичною, соціальною, культурною і економічною — замість того, щоб ступати на безнадійний шлях ізоляції.

Тому американські інвестори і бізнесмени прагнуть того, щоб займатись бізнесом у Радянському Союзі, включаючи Україну. На цьому тижні ми підписали такі угоди, які сприятимуть дальшій взаємодії на всіх рівнях між Сполученими Штатами і Радянським Союзом. Однак у кінцевому рахунку наші торговельні відносини залежатимуть від того, чи зуміємо ми виробити спільну мову, спільну мову торгівлі — валюти, які спілкуються одна з одною, закони, що захищають новаторів і підприємців, узи розуміння і довір'я.

Має бути очевидним, що зв'язки між нашими країнами стають дедалі міцнішими з кожним днем. Я висунув президентську ініціативу, згідно з якою Радянському Союзові подається вкрай необхідна медична допомога. І ця допомога є виявом американської солідарності з радянськими народами під час нестатків і страждань. У рамках цієї допомоги в Київ було поставлено обладнання, з допомогою якого лікують людей, що потерпіли від Чорнобиля. Ви повинні знати, що серце Америки, серця всіх були з людьми тут під час Чорнобиля. Ми направили групи, щоб допомогти вам поліпшити безпеку українських атомних електростанцій і вугільних шахт. Ми також збільшили кількість культурних обмінів з республіками, включаючи ширші обміни юристами, вченими і діячами культури Америки і України.

Ми розуміємо, що ви не можете перетворити свою систему за один день. Перша система правління в Америці — континентальний конгрес — зазнала невдачі через те, що Штати були надто підозріло настроєні у відношенні один до одного, а центральний уряд був надто слабким, щоб захищати торгівлю і права особи. За 200

(Закінчення на 6-й стор.).

Телеграфним рядком з Житомира

ЯКБИ ВИ ВЧИЛИСЬ, ПАНИЧІ

102 медалісти із 143, які недавно складали екзамени в Житомирський сільськогосподарський інститут, одержали двійки.

КРИШТАЛЕВА ЧАРА...

Недавно збільшено — з 28 до 50 карбованців — тариф за «оздоровлення» кожного, хто потрапив до місцевого медвитверезника. А таких чимало: тільки нинішнього року там побувало 3893 любителі оковитої, 122 з них — жінки.

ЧИТАЙТЕ, ТА НЕ ЗАЗДРІТЬ

Жоден з 13 книжкових магазинів Житомира не працює в неділю.

ЗАТЕ ВИПИТИ МОЖНА

У центральній частині міста відкрито комерційний магазин по продажу алкогольних напоїв за підвищеними — на 100 відсотків — цінами. Торговельна точка не скаржиться — план перевиконується.

ЛОТЕРЕЯ І Є ЛОТЕРЕЯ

Лотерея «Спринт» «подарувала» цього року трьом прихильникам спорту автомобілі різних марок, одному щасливчику — 10 тисяч карбованців, а лотерея «5 із 36» — шести азартникам — по 5 тисяч карбованців.

РОБОТА НЕ ВОВК?

За повідомленням місцевого центру зайнятості населення, 1 серпня цього року в обласному центрі зареєстровано першого безробітного — інженера за фахом.

НІЧНИЙ АБОНЕМЕНТ

запропонувала читачам дитяча бібліотека за невеличку платню. І діти й дорослі можуть взяти на ніч додому необхідну літературу.

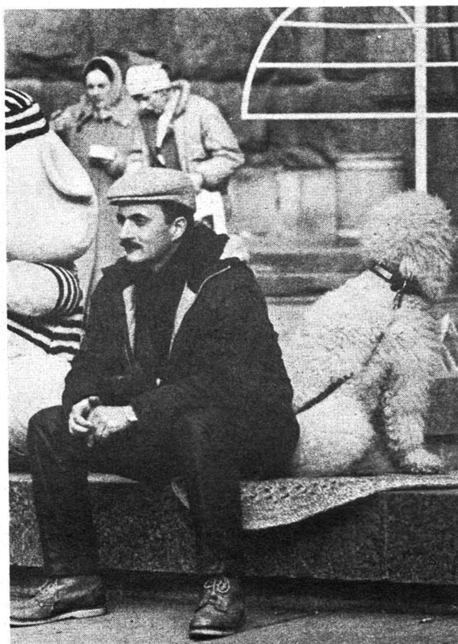
ГІСТЬ З ІНШОЇ ЕРИ

При прокладанні водопроводу у Новоград-Волинському на глибині до 60 сантиметрів знайдено рештки скелета мамонта, які неможливо реставрувати. Це вже друга подібна знахідка за останні роки.

Володимир ЛИЗА,
журналіст.

Тема сьогоднішнього «Інформкур'єра»: людина людині

ХТО?

Фотоетюд Івана ТИТАРЕНКА.

Анонс

МАРІЙЦІ ПРИЇХАЛИ

Республіка Марій Ел — донедавна Марійська АРСР. Це — на Поволжі. Територія — близько 23 тисяч квадратних кілометрів, населення — 754 тисячі чоловік, з них марійців 43 відсотки, а загалом проживає понад 50 національностей. У Києві почалися (вперше) Дні марійської літератури і мистецтва.

Навряд чи кожен може запевнити, що знайомий з марійською культурою, але і у нас є багато спільного. Перші поетичні твори марійською мовою були написані у XVIII столітті учнями Казанської семінарії під керівництвом викладача-українця В. Пуцека-Григоровича, який в 1775 році склав першу марійську граматику.

Та й тепер спільних проблем у нас чимало. Про це говорили на проведеній Міністерством культури прес-конференції представники уряду Республіки Марій Ел.

Заступник Голови Ради Міністрів Р. Кулалаєва розповіла про проведені після визнання суверенітету республіки заходи, спрямовані на захист і розвиток національної культури. Уряд створив пільговий режим фінансування підприємств, організацій, кооперативів, які направляють кошти на розвиток духовної сфери життя, діє фонд розвитку культури фіно-угорських народів, працівникам культурно-освітніх закладів удвічі збільшено зарплату.

Міністр культури М. Гаврилов зацікавив усіх присутніх вже досягненими успіхами невеличкої республіки, яка має 6 професійних театрів, а за відвідуванням театрів займає третє місце після Москви і Ленінграда. Цього року в Йошкар-Олі проведено міжнародну зустріч письменників фінно-угорських культур, планується І міжнародний фестиваль національних драматичних театрів, міжнародна конференція «Етнопедагогіка в національних культурах», які, на думку організаторів, зацікавлять світову громадськість.

А киян чекатиме насичена і різноманітна програма: гастролі Державного музичного театру в приміщенні театру оперети, виставка Спілки художників Марійської АРСР і народних промислів, виступи ансамблю гуслярів і народних інструментів, естрадного ансамблю «Каас» в центральному парку культури і відпочинку, виставка Марійського краєзнавчого музею в музеї літератури, виступи фольклорних колективів у Переяслав-Хмельницькому і Фастівському районах Київської області.

Юліана ШЕВЧУК.

Постфактум

ЗНОВ БРУСИЛОВ ФРОНТ ПРОРВАВ

5 липня ц. р. «Комсомольская правда» повідомила, що військово-історичні клуби з цілого ряду міст Російської Федерації прибудуть до Хмельницького у кінці липня на відзначення 75-річчя Брусиловського прориву 1916 року. Мета акції: відродження традицій «и славы русской армии».

За планом обкому комсомолу і хмельницького військово-патріотичного клубу «Слава Отечества», значна частина подій мала розгортатися на території Меджибізької фортеці — історико-культурного заповідника. Ось окремі фрагменти з дійства військового формування у 200 шабель, що намічалося: «Вечернее построение. Перекличка. Инструктаж. Офицерское собрание. Учения личного состава».

Рух ці події охарактеризував лаконічніше: російські шовіністи брязкають до України зброєю.

Серед демократичних партій, рухів, об'єднань західного регіону зчинився тарарам. Виплеснулися пристрасті і на сторінки газет. Окремі автори, які в останні роки активно воювали з комуністичною ідеологією, на цей раз стали розглядати Брусиловський прорив шістнадцятого року з позицій більшовизму. Навіть вступили у спілку з марксизмом-ленінізмом, щоб довести шкідливість такого святкування. А в Галичині окремі газети закликали сформувати у противагу «денікінцям» свої загони.

Аби не розпалювати конфлікт, голова Хмельницької обласної Ради народних депутатів Євген Гусельников категорично заборонив проводити на території області торжества «во славу доблести русского оружия». До речі, хмельницький історик Євген Назаренко стверджує, що лінія Брусиловської оборони проходила по території не Хмельницької області, а Рівненської — Тернопільської — Чернівецької.

Здавалося б, на цьому можна ставити і крапку. Однак вже 30 липня на вулицях обласного центру з'явилися люди у військовій формі, добре знаній сучасниками по кінофільмах про громадянську війну. У такій формі ходили білогвардійці-денікінці.

Поки донські та кубанські козаки гуляли по Хмельницькому, ми зустрілися з секретарем обкому комсомолу Юрієм Браницьким, який відповідає за військово-патріотичне виховання комсомольців.

— Юро, як ти розцінюєш цю подію?

— Не можу зрозуміти, чому рухівці зчинили гвалт, навіщо пришивати політику тим подіям, які були 75 років тому? Люди роблять свою справу, вони хочуть віддати данину пам'яті своїм дідам-прадідам. У одного з учасників походу навіть збереглася фотокарточка, на якій написано: «1 серпня 1916 року. м. Кам'янець-Подільський». Тож хто їм може заборонити поклонитися могилам?... З іншого боку, ще на стадії підготовки походу ми пропонували, щоб у ньому взяли участь і січові стрільці зі Львова. Сьогодні ж не важливо, хто проти кого воював. Та львів'яни відмовились...

Похід фактично відмінений,— продовжував Юрій.— Та люди приїхали самостійно. Сьогодні (31.07. **Прим. авт.**) їдемо у Кам'янець, а завтра будемо в Хотинському районі Чернівецької області. Програма зведена до екскурсійної поїздки...

Звичайно, вшановувати пам'ять своїх дідів треба, і вклонятися їхнім могилам теж. Але чи не можна було приїхати по-людськи, а не військовим формуванням зі зброєю в руках?

Михайло ВАСИЛАШКО,
Хмельницький.

Із життя фермерів

СМЕРЧІ ВОРОЖІ ВІЮТЬ НАД НИМИ...

Днями над колгоспом «Шлях Ілліча» Володарського району на Київщині пронісся смерч. Особливо сильно стихія вдарила по кишені орендаря Олександра Гордієнка. Він, цебто смерч, винищив близько 40 гектарів орендного гороху. Ми попросили прокоментувати цю подію виконавчого директора Асоціації селянських господарств, сільгоспкооперативів і орендарів Київської області Івана Дуду.

— Навряд чи Держстрах виплатить компенсацію. Бо хоч страховка і виплачена орендарем, але колгосп не застрахував цей урожай. Тому Асоціація планує створити свій страховий фонд, який буде частково відшкодовувати збитки фермерам та орендарям. І водночас будемо виводити останніх безпосередньо на Держстрах.

А поки що фермери залишаються сам на сам із стихіями. І не тільки з ними. До сьогодні колгосп «Шлях Ілліча» не поступився на користь Олександра Гордієнка землею його діда.

Віктор КОСАРЧУК,
Олег ІВЧЕНКО.

Коротко

НЕДОВАНТАЖЕНІ ЛОКОМОТИВИ

Колектив Херсонського відділка Одеської залізниці за рахунок внутрішніх резервів зумів вивільнити для додаткових перевезень майже 55790 вагонів. Та відчайдушні зусилля залізничників поки що марні: відставання по перевезенню вантажів ліквідувати не вдалося.

За даними обласного управління статистики, у першому кварталі цього року зерна й зернопродуктів перевезено менше на 244 тисячі тонн, цементу — на 26 тисяч тонн, будвантажів — на 85 тисяч тонн.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Херсон.

Світська хроніка

УМІЙ ДАТИ, УМІЙ ВЗЯТИ

Здибалися на білоцерківському базарі дві жінки. Одна приїхала з Сквирського району за покупками, друга... Про другу невідомо нічого, крім того, що нагадувала вона циганку. І ось перша попросила другу (чи друга запропонувала першій) погадати на доленьку. Скінчилося тим, що друга взяла у першої п'ять тисяч карбованців і зникла. Що ж, талант обох заслуговує найвищої оцінки: це ж треба так уміти давати і так уміти брати!

Анатолій ВЛАСЕНКО.
Біла Церква.

Постфактум

ЗНОВ БРУСИЛОВ ФРОНТ ПРОРВАВ

5 липня ц. р. «Комсомольская правда» повідомила, що військово-історичні клуби з цілого ряду міст Російської Федерації прибудуть до Хмельницького у кінці липня на відзначення 75-річчя Брусиловського прориву 1916 року. Мета акції: відродження традицій «и славы русской армии».

За планом обкому комсомолу і хмельницького військово-патріотичного клубу «Слава Отечества», значна частина подій мала розгортатися на території Меджибізької фортеці — історико-культурного заповідника. Ось окремі фрагменти з дійства військового формування у 200 шабель, що намічалося: «Вечернее построение. Перекличка. Инструктаж. Офицерское собрание. Учения личного состава».

Рух ці події охарактеризував лаконічніше: російські шовіністи брязкають до України зброєю.

Серед демократичних партій, рухів, об'єднань західного регіону зчинився тарарам. Виплеснулися пристрасті і на сторінки газет. Окремі автори, які в останні роки активно воювали з комуністичною ідеологією, на цей раз стали розглядати Брусиловський прорив шістнадцятого року з позиції більшовизму. Навіть вступили у спілку з марксизмом-ленінізмом, щоб довести шкідливість такого святкування. А в Галичині окремі газети закликали сформувати у противагу «денікінцям» свої загони.

Аби не розпалювати конфлікт, голова Хмельницької обласної Ради народних депутатів Євген Гусельников категорично заборонив проводити на території області торжества «во славу доблести русского оружия». До речі, хмельницький історик Євген Назаренко стверджує, що лінія Брусиловської оборони проходила по території не Хмельницької області, а Рівненської — Тернопільської — Чернівецької.

Здавалося б, на цьому можна ставити і крапку. Однак вже 30 липня на вулицях обласного центру з'явилися люди у військовій формі, добре знаній сучасниками по кінофільмах про громадянську війну. У такій формі ходили білогвардійці-денікінці.

Поки донські та кубанські козаки гуляли по Хмельницькому, ми зустрілися з секретарем обкому комсомолу Юрієм Браницьким, який відповідає за військово-патріотичне виховання комсомольців.

— Юро, як ти розцінюєш цю подію?

— Не можу зрозуміти, чому рухівці зчинили гвалт, навіщо пришивати політику тим подіям, які були 75 років тому? Люди роблять свою справу, вони хочуть віддати данину пам'яті своїм дідам-прадідам. У одного з учасників походу навіть збереглася фотокарточка, на якій написано: «1 серпня 1916 року. м. Кам'янець-Подільський». Тож хто їм може заборонити поклонитися могилам?... З іншого боку, ще на стадії підготовки походу ми пропонували, щоб у ньому взяли участь і січові стрільці зі Львова. Сьогодні ж не важливо, хто проти кого воював. Та львів'яни відмовились...

Похід фактично відмінений,— продовжував Юрій.— Та люди приїхали самостійно. Сьогодні (31.07. **Прим. авт.**) їдемо у Кам'янець, а завтра будемо в Хотинському районі Чернівецької області. Програма зведена до екскурсійної поїздки...

Звичайно, вшановувати пам'ять своїх дідів треба, і вклонятися їхнім могилам теж. Але чи не можна було приїхати по-людськи, а не військовим формуванням зі зброєю в руках?

Михайло ВАСИЛАШКО.
Хмельницький.

Із життя фермерів

СМЕРЧІ ВОРОЖІ ВІЮТЬ НАД НИМИ...

Днями над колгоспом «Шлях Ілліча» Володарського району на Київщині пронісся смерч. Особливо сильно стихія вдарила по кишені орендаря Олександра Гордієнка. Він, цебто смерч, винищив близько 40 гектарів орендного гороху. Ми попросили прокоментувати цю подію виконавчого директора Асоціації селянських господарств, сільгоспкооперативів і орендарів Київської області Івана Дуду.

— Навряд чи Держстрах виплатить компенсацію. Бо хоч страховка і виплачена орендарем, але колгосп не застрахував цей урожай. Тому Асоціація планує створити свій страховий фонд, який буде частково відшкодовувати збитки фермерам та орендарям. І водночас будемо виводити останніх безпосередньо на Держстрах.

А поки що фермери залишаються сам на сам із стихіями. І не тільки з ними. До сьогодні колгосп «Шлях Ілліча» не поступився на користь Олександра Гордієнка землею його діда.

Віктор КОСАРЧУК,
Олег ІВЧЕНКО.

Коротко

НЕДОВАНТАЖЕНІ ЛОКОМОТИВИ

Колектив Херсонського відділка Одеської залізниці за рахунок внутрішніх резервів зумів вивільнити для додаткових перевезень майже 55790 вагонів. Та відчайдушні зусилля залізничників пішли по суті нанівець: відставання по перевезенню вантажів ліквідувати не вдалося.

За даними обласного управління статистики, у першому кварталі цього року зерна й зернопродуктів перевезено менше на 244 тисячі тонн, цементу — на 26 тисяч тонн, будвантажів — на 85 тисяч тонн.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсон.

Навколомистецькі новини

ЛЬОХ НА ДРУГОМУ ПОВЕРСІ

Елемент парадоксальності цього заголовка пояснюється просто. Як усе спрощено до примітиву складається сьогодні, коли перші спроби підприємництва в культурі реалізуються в атмосфері рівня тієї ж культури. Або ще точніше: коли ентузіазм перших бізнесменів у культурі фатально наштовхується на наш анемічний ринок. От тому, власне, новий незалежний художній салон «Мистецький льох» розташований на другому поверсі київського Будинку офіцерів Радянської Армії, що по вулиці Кіров[illegible] 30. Щоп[illegible]а, є над[illegible] це тим[illegible] пристан[illegible]ще малого [illegible]дприємства «Мистецький льох», і з часом він переберється таки у свій омріяний льох, де, як планується, будуть експозиційні зали, кафе тощо.

«Мистецький льох» існує в Києві півроку. За цей час, як сказав його адміністратор Андрій Лотаков, вже відкрито імена окремих художників, майстрів прикладного мистецтва. Тобто їхні роботи знайшли своїх прихильників, а, отже, й своїх покупців. І це ще означає, що хтось прилучився до справжнього мистецтва.

Відбираються роботи за прин[illegible]ом їх[illegible] і художньої [illegible]тості, незалежно від того, відоме чи ще зовсім невідоме ім'я того чи іншого автора. Як бачимо, умови демократичні

Мале підприємство «Мистецький льох» розгорнуло діяльність й по інших напрямках: репетиторство, будівництво (оздоб[illegible]альні [illegible]), меди[illegible] обслугов[illegible]ня.

Людмила БАРАНЕВИЧ.
Київ.

Уїк-енд, тобто ві...

Нинішній уїк-енд співпав з початком серпня. Тож кілька поглядів на цей чудовий місяць з точки зору мінералогів, астрологів і взагалі мудрих людей.

● **Камінь місяця**

ХРИЗОЛІТ

Каменем-талісманом серпня гемологи вважають хризоліт. Найвищої проби самоцвіт вирізняється м'яким золотисто-зеленим кольором. Чому саме він символ серпня? А спробуйте уважним поглядом окинути жовтувату зелень дозріваючого пшеничного поля, колір якого так вписується у гармонію барв перших ознак осені... і зрозумієте.

Хризоліт відомий з прадавніх часів. У давнину його почали добувати на невеличкому острові Зебергед у Червоному морі, поблизу берегів Єгипту. Не викликає сумнівів, що хризоліт, який прикрашав одяг першосвященика Іудеї, був доставлений з острова Зебергед.

У середньовіччя популярність до цього самоцвіту приходить завдяки хрестоносцям. Повертаючись із далеких походів, вони неодмінно привозили вишукані ювелірні вироби із золотисто-зеленим хризолітом.

Наш, вітчизняний хризоліт, з'явився після 1954 року, коли були відкриті кімберлітові поклади алмазів у Якутії. Згодом цей камінь виявлено в Сибіру. Та до людей він, на жаль, не доходить. Легше, виявляється, оправити благородним металом синтетичні камені. А справжні тим часом лежать мертвим вантажем у природі.

А шкода, бо хризоліт — це не тільки красиво. Як вважали колись, золотисто-зелений самоцвіт здатний оберігати свого володаря від нерозумних вчинків і відганяти від нього погані сни.

У наш важкий час такий талісман згодився б кожному, справедливо зауважує В. Смертенко, автор статті про хризоліт (ж. «Природа», № 9, 1990 р.).

● **Гороскоп**

ЛЕВ

23 липня — 22 серпня. Стихія — вогонь; символ — лев; колір — оранжевий; планета-покровитель — Сонце; провідний мотив життя — влада, могутність.

До позитивних властивостей характеру належать такі риси: гордість, почуття власної гідності, щирість і щедрість, гостинність, відповідальність, серйозність.

Негативні риси: самовпевненість, егоцентризм, поверховість поглядів та суджень.

А тепер поради Тамари Глоби для тих, хто народився під знаком Лева (на тиждень).

3 серпня. Повернення до попередніх подій, але на іншому рівні. Будуть проблеми вибору й самовизначення. Конфронтація й самовизначення, конфлікти. Вирушати у мандри доцільно морем і літаком.

● **Етикет**

ДЖЕНТЛЬМЕНИ ПОЧИНАЮТЬС...

Не намагайтеся вразити свого співро... теся злегка здивувати його.

Спробуйте зробити це в такий спосіб:

витримайте добру паузу;

використайте нескладний і досить м... паузи;

ще одна пауза;

і нарешті — жарт, натяк, прислів'я, ... горнуте висловлювання на тему розмови...

у гострій розмові будьте стриманим, ... вколишнім зайвих стресів.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР

(СЕРПЕНЬ)

5 се[illegible]я — [illegible] Почаївської ікони Божої Матері.

Ця ікона зідома всьому слов'янському світові. Її шанують у Росії, Сербії, Болгарії, Боснії. У Почаївській Лаврі, древній цитаделі православ'я, чудотворна ікона зберігається майже 400 років. Ікона зцілювала хворих, навертала на шлях істини грішників.

7 серпня — Успення праведної Ганни, матері пресвятої Богородиці.

Богомудра, богоблаженна і благословенна Ганна була дочкою священика Матфана та його дружини Марії. Мати Богородиці походила з коліна Левіна, роду Ааронова. Успення — це день смерті святої Ганни.

15 серпня — день пам'яті про перенесення з Єрусалима до Константинополя мощей першомученика архідиякона Стефана.

Це перенесення відбулося в 428 році. Після того, як святого першомученика архідиякона Стефана було юдеями побито камінням, святе тіло його кинули на розтерзання звірям. Але юдейський законник Гамалиїл поховав Стефана в печері поблизу Єрусалима. Пізніше за царя Феодосія Молодшого мощі святого було перевезено до Константинополя і покладено в церкві святого диякона Лаврентія.

19 серпня — Преображення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа.

Це одне з найбільших свят християн. Цього дня на горі Фавор у присутності святих апостолів Петра, Якова, Івана та пророків Іллі і Мойсея на Христа зійшов Дух Святий й почувся голос Бога-отця: «Це є мій Син улюблений, до нього моє благовоління».

22 серпня — день апостола Матвія.

Святий апостол Матвій — один з 70 учнів Христа, яких Бог послав по світу проповідувати Слово Істини. Після Вознесіння Спасителя апостол Матвій був вибраний до числа 12 найближчих до Господа учнів замість зрадника Юди. Він проповідував Святе Письмо з Антіохії Сирійській, у містах Тіані, Синопі, Едесі, Севастії. Загинув мученицькою смертю: його забили камінням юдеї.

28 серпня — Успення пресвятої Богородиці Марії.

Цього дня відійшла в інший світ Мати Божа. Після Вознесіння Христа вона жила в домі батьків Івана Богослова поблизу гори Елеонської. Так само, як і апостоли, свята Марія утверджувала словом християнську церкву. Кожного дня вона приходила до Гроба Господня і молилася тут. Під час однієї з таких молитв вона побачила Архангела Гавриїла, який сповістив їй звістку про переселення в небесне життя, залишивши на згадку пальмову гілку. Незабаром свята Марія у присутності святих апостолів без будь-яких тілесних страждань, неначе в приємному сні, віддала душу до рук свого Сина і Бога.

Підготував Валентин ЛАБУНСЬКИЙ,
оглядач «Голосу України».

КРО... «ВЕСЕЛ...

1. Посади її за стіл, то вона й ноги на стіл. 2. Те, чим дуба не зрубаєш. 3. Все життя в землі гребуться, ні хліба, ні сонця не бачать. 4. Парубок моторний і хлопець хоч куди козак. 5. «Проснись і смійся!» — таку пораду і п'єсу залишив для сімейних цей американський драматург. 6. Вона з вовком мирилася та й ратичок лишилася. 7. Автор комедії «Шукачі тепленьких місць». 8. Мізерна тваринка, та за даними комірників — більша слона. 9. Чудова вісімка музик. 10. Легендарна героїня фольклору, мати дружини. 11. Не базар: не любить слів — любить діло. 12. Не клоун, не співак, сміху щирого мастак. 13. Скільки до нього не йди, а він все далі й далі — як «світле майбутнє». 14. Один з трьох весельчаків-мушкетерів. 15. Чадо з п'яної любові. 16. Розбійниця, яку піймали молодці та в шаплиці гуртом до суду притаскали. 17. Автор цілком серйозної поеми «Будьонний». 18. Гарне, миле дерево, чиє ім'я несправедливо стало символом підробки, обману, шахрайства.

Якщо слова вписані правильно, то на внутрішній орбіті, починаючи з першого кружка, ви прочитаєте прізвище великого філософа, автора знаменитого «Всякому городу нрав і права»...

Літери ж, «винесені» на зовнішню орбіту, складуть поширене народне прислів'я.

...истецькі

...ТОМУ ...РСІ

...радоксаль-
...головка по-
...то. Як усе
...примітиву
...огодні, ко-
...би підпри-
...льтурі реа-
...атмосфері
... культури.
...е: коли
...их бізнес-
...рі фаталь-
...ться на
... ринок.
...е, новий
...дожній са-
...ий льох»
...на друго-
...ського Бу-
... Радянсь-
...по вулиці
...Щоп... а,
...тим... е
...алого ...д-
...истецький
...м він пе-
...и у свій
... де, як
...уть експо-
...афе тощо.
...льох» іс-
...року. За
...казав його
...Андрій Ло-
...крито іме-
...удожників,
...адного ми
... їхні ро-
...своїх при-
...тже, й сво-
...це ще оз-
...ось прилу-
...жнього ми-

... роботи
...їх... ї ху-
...ст... неза-
..., відоме чи
...відоме ім'я
... автора.
...ови демок-
...тичні
...дприємство
...ьох» роз-
...ність й по
...ках: репе-
...удівництво
... г... и),
...угов... ня.
...юдмила
...НЕВИЧ.

Уїк-енд, тобто вихідні

Нинішній уїк-енд співпав з початком серпня. Тож кілька поглядів на цей чудовий місяць з точки зору мінералогів, астрологів і взагалі мудрих людей.

● **Камінь місяця**

ХРИЗОЛІТ

Каменем-талісманом серпня гемологи вважають хризоліт. Найвищої проби самоцвіт вирізняється м'яким золотисто-зеленим кольором. Чому саме він символ серпня? А спробуйте уважним поглядом окинути жовтувату зелень дозріваючого пшеничного поля, колір якого так вписується у гармонію барв перших ознак осені... і зрозумієте.

Хризоліт відомий з прадавніх часів. У давнину його почали добувати на невеличкому острові Зебергед у Червоному морі, поблизу берегів Єгипту. Не викликає сумнівів, що хризоліт, який прикрашав одяг першосвященика Іудеї, був доставлений з острова Зебергед.

У середньовіччя популярність до цього самоцвіту приходить завдяки хрестоносцям. Повертаючись із далеких походів, вони неодмінно привозили вишукані ювелірні вироби із золотисто-зеленим хризолітом.

Наш, вітчизняний хризоліт, з'явився після 1954 року, коли були відкриті кімберлітові поклади алмазів у Якутії. Згодом цей камінь виявлено в Сибіру. Та до людей він, на жаль, не доходить. Легше, виявляється, оправити благородним металом синтетичні камені. А справжні тим часом лежать мертвим вантажем у природі.

А шкода, бо хризоліт — це не тільки красиво. Як вважали колись, золотисто-зелений самоцвіт здатний оберігати свого володаря від нерозумних вчинків і відганяти від нього погані сни.

У наш важкий час такий талісман згодився б кожному, справедливо зауважує В. Смертенко, автор статті про хризоліт (ж. «Природа», № 9, 1990 р.).

● **Гороскоп**

ЛЕВ

23 липня — 22 серпня. Стихія — вогонь; символ — лев; колір — оранжевий; планета-покровитель — Сонце; провідний мотив життя — влада, могутність.

До позитивних властивостей характеру належать такі риси: гордість, почуття власної гідності, щирість і щедрість, гостинність, відповідальність, серйозність.

Негативні риси: самовпевненість, егоцентризм, поверховість поглядів та суджень.

А тепер поради Тамари Глоби для тих, хто народився під знаком Лева (на тиждень).

3 серпня. Повернення до попередніх подій, але на іншому рівні. Будуть проблеми вибору й самовизначення. Конфронтація й самовизначення, конфлікти. Вирушати у мандри доцільно морем і літаком.

4 серпня. Конфронтація та конфлікти.

5 серпня: Вдалий день для самотніх людей, особливо для вирішення особистих проблем, для навчання і укладання угод.

6 серпня. Вдалий день для творчих людей та громадських діячів. Приплив енергії.

7 серпня. Усе крутиться довкола проблем Батьківщини, родини, гласності. Ситуації повторюються знову й знову до початку вересня.

8 серпня. Особливо вдалий день у всіх сферах діяльності за умови, якщо ви здатні враховувати несподіванки. Коли ви в душі полководець — уперед!

9 серпня. Не починайте нічого нового! 9—10 — підбиття підсумків.

Несприятливі дні серпня: 4, 7, 19, 29.

Принагідна порада. Здорова загалом людина на метеогеофізичні зміни реагує активізацією усіх життєдіяльних процесів. Відчуває приплив нових сил, легко й продуктивно працює, спілкування приносить їй радість: вона ладна говорити всім приємні слова, готова мало не розцілувати та обійняти всіх.

Втім, є й така категорія людей: фізично здорові, але з комплексом зарозумілості, агресивності. У несприятливі дні вони активно виявляють свої негативні риси. Їм важко зрозуміти, що у Всесвіті вони — лише мікронна ланочка, яка, втім, пов'язана з найменшим порухом планет, із постійною зміною сил притягання найближчих зірок. В. Хаснулін, доктор медичних наук, радить таким людям постаратися відчути невидимі зв'язки з оболонкою нашої планети. Щоб зрозуміти й відчути, що знищення хоч найменшої частки живого вбиває якусь частку і вашого організму.

Зважайте на це у своїх ділах і вчинках.

● **Етикет**

ДЖЕНТЛЬМЕНИ ПОЧИНАЮТЬСЯ СЬОГОДНІ

Не намагайтеся вразити свого співрозмовника, але постарайтеся злегка здивувати його.

Спробуйте зробити це в такий спосіб:

витримайте добру паузу;

використайте нескладний і досить м'який прийом виходу з паузи;

ще одна пауза;

і нарешті — жарт, натяк, прислів'я, запитання чи якесь розгорнуте висловлювання на тему розмови;

у гострій розмові будьте стриманим, не створюйте собі і довколишнім зайвих стресів.

МУДРІ ДУМКИ

Джентльмен — це людина, спілкуючись з якою, відчуваєш себе джентльменом.

Бертран Рассел.

МАЛИЙ ЛЕКСИЧНИЙ СЛОВНИК

Болтун, болтунья — балакун, балаклій, щебетун, -уха, базікало, цокотун, лепетун, торохтій, -ка, белькотун, -уха, талалай, -ка, ляскун, уха, ляскотуха, бубній, (ще й дурний) — бовкало. **Болтать** — 1) бовтати, колотити (ложкою в страві) — бабратися; 2) колихати, махати, дригати; 3) балакати, базікати, торочити, молоти, верзти городити, плескати, цвенькати (багато і швидко) — пащикувати, цокотіти (не вмовкаючи) — лопотіти, лящати.

ПРЕМУДРОСТІ СОЛОМОНА

Багатство множить друзів, а бідного покидає й друг його.

Хто не хоче чути крику бідних, того ніхто не почує, коли сам благатиме про поміч.

Детективчик

ДИВЕРСІЯ ПРОТИ ВЛАСКОРА «ГОЛОСУ УКРАЇНИ»

Невідомі зловмисники викрали автомобіль «Таврія», який за угодою з редакцією я використовував для виробничих потреб. Сталось це близько другої години ночі у дворі будинку по вулиці Чуйкова, де мешкаю. Про цілеспрямованість акції говорить хоча б те, що довкола стояло і стоїть декілька десятків таких же «Таврій». Але жодна з них зловмисників не зацікавила.

У салоні авто була робоча папка з деякими документами, підготовлені до друку матеріали, записник із номерами телефонів, мої візитні картки, номери газети.

Міліцію викликав через 10—15 хвилин після злочину (є сусід-свідок, який і повідомив мене, є й ще один), але на місце пригоди так ніхто і не з'явився. Правда, на центральному перехресті мікрорайону було виставлено пост. Там стояв капітан, коли я запросив його разом об'їхати район, то він цілком серйозно порадив «проскочити» мені особисто попутною машиною по трасі у бік Дніпропетровська.

Взагалі склалось враження, що місцева міліція якщо не допомагає викрадачим автотранспорту, то в усякому разі не заважає. Чому таке враження? Бо о другій ночі я вже дістався Ленінського РВВС. Черговий старшина більше години розшукував старшого офіцера, тим часом один сержант мирно спав на задньому сидінні службового «УАЗа». Я здогадався, що то водій старшого офіцера. Врешті у мене взяли заяву, пояснення і техпаспорт, але шукати автомобіль ніхто не збирався.

Виявляється, технологія боротьби із злочинністю в подібних випадках давно відпрацьована: десять діб заяву «розглядають» інспектори кримінального розшуку, потім порушується справа і через обумовлений законом строк благополучно закривається. А машина? Що ж, машина «перебуває в розшуку». Річ не тільки в тому, що саме власкора республіканської газети злочинці позбавили транспортного засобу, річ у тім, що ця машина стала однією з двох сотень, які... «перебувають у розшуку». А ніхто їх і не шукає.

Пора думати про альтернативну службу? Адже приватні детективи вже працюють і в Запоріжжі. Але у них немає багатих підрозділів, з яких складаються офіційні РВВС.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

...ЕРКОВНИЙ ...АЛЕНДАР

(СЕРПЕНЬ)

— ... **Почаївської ікони Божої Матері.**
...дома всьому слов'янському світові. Її шанують у ... Болгарії, Боснії. У Почаївській Лаврі, древній ци... ...лав'я, чудотворна ікона зберігається майже 400 ро... ...ювала хворих, навертала на шлях істини грішників.

— **Успення праведної Ганни, матері пресвятої Бого...**

... боговлаженна і благословенна Ганна була дочкою ...тфана та його дружини Марії. Мати Богородиці ...ліна Левіна, роду Ааронова. Успення — це день ... Ганни.

— **день пам'яті про перенесення з Єрусалима до ...ля мощей першомученика архідиякона Стефана.**
...ення відбулося в 428 році. Після того, як святого ...ка архідиякона Стефана було юдеями побито ка... ...тіло його кинули на розтерзання звірям. Але юдей... ...к Гамаліїл поховав Стефана в печері поблизу ...зніше за царя Феодосія Молодшого мощі свято... ...везено до Константинополя і покладено в церкві ...на Лаврентія.

— **Преображення Господа Бога і Спаса нашого Ісу...**

...найбільших свят християн. Цього дня на горі Фавор ... святих апостолів Петра, Якова, Івана та пророків ... на Христа зійшов Дух Святий й почувся голос Бо... ...мій Син улюблений, до нього моє благовоління».

— **день апостола Матвія.**
...стол Матвій — один з 70 учнів Христа, яких Бог ...ту проповідувати Слово Істини. Після Вознесіння ...остол Матвій був вибраний до числа 12 найближчих ...нів замість зрадника Юди. Він проповідував Свя... ...Антіохії Сирійській, у містах Тіані, Синопі, Едесі, ...нув мученицькою смертю: його забили камінням

— **Успення пресвятої Богородиці Марії.**
...відійшла в інший світ Мати Божа. Після Вознесін... ...а жила в домі батьків Івана Богослова поблизу го... ...Так само, як і апостоли, свята Марія утверджу... ...християнську церкву. Кожного дня вона приходила ...одня і молилася тут. Під час однієї з таких мо... ...бачила Архангела Гавриїла, який сповістив їй звістку ...ння в небесне життя, залишивши на згадку пальмо... ...бабаром свята Марія у присутності святих апостолів ... тілесних страждань, неначе в приємному сні, від... ...рук свого Сина і Бога.

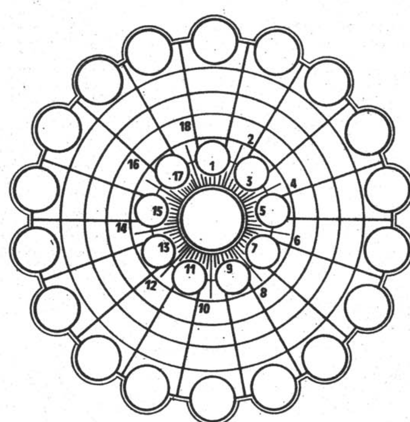
Підготував Валентин ЛАБУНСЬКИЙ,
оглядач «Голосу України».

КРОСВОРД «ВЕСЕЛІ ОРБІТИ»

1. Посади її за стіл, то вона й ноги на стіл. 2. Те, чим дуба не зрубаєш. 3. Все життя в землі гребуться, ні хліба, ні сонця не бачать. 4. Парубок моторний і хлопець хоч куди козак. 5. «Проснись і смійся!» — таку пораду і п'єсу залишив для сімейних цей американський драматург. 6. Вона з вовком мирилася та й ратичок лишилася. 7. Автор комедії «Шукачі тепленьких місць». 8. Мізерна тваринка, та за даними комірників — більша слона. 9. Чудова вісімка музик. 10. Легендарна героїня фольклору, мати дружини. 11. Не базар: не любить слів — любить діло. 12. Не клоун, не співак, сміху щирого мастак. 13. Скільки до нього не йди, а він все далі й далі — як «світле майбутнє». 14. Один з трьох весельчаків-мушкетерів. 15. Чадо з п'яної любові. 16. Розбійниця, яку піймали молодці та в шаплиці гуртом до суду притаскали. 17. Автор цілком серйозної поеми «Будьонний». 18. Гарне, миле дерево, чиє ім'я несправедливо стало символом підробки, обману, шахрайства.

Якщо слова вписані правильно, то на внутрішній орбіті, починаючи з першого кружка, ви прочитаєте прізвище великого філософа, автора знаменитого «Всякому городу нрав і права»...

Літери ж, «винесені» на зовнішню орбіту, складуть поширене народне прислів'я.

ВІДПОВІДІ НА КРОСВОРД, надрукований 27 липня ц. р.

По горизонталі: 4. Чортомлик. 7. Сварог. 8. Тризуб. 10. Аполлон. 12. Іванчук. 14. Антураж. 16. Узвар. 19. Колисанка. 20. Аквамарин. 22. Галич. 25. Варлаам. 27. «Самопал». 28. Арідник. 29. «Діарій». 30. Стріла. 31. Вернигора.

По вертикалі: 1. Коломак. 2. Борислав. 3. Цитрина. 5. Шварно. 6. Бунчук. 9. «Святослав». 11. Мангишлак. 13. «Україна». 15. Наталка. 17. Згага. 18. Авари. 21. Ольвія. 23. Людкевич. 24. Полель. 26. Манізер. 27. Скутара.

ПОГОДА

3—4 серпня на території України утримається нестійка погода. В республіці випадуть дощі з грозами, 3 серпня в західній половині місцями сильні зливи, в окремих районах центральних та південних областей град, шквали 15—20 метрів на секунду. Температура вдень 20—26,

По Київській області сьогодні вдень часом дощ, гроза, Вітер північно-східний, 5—10 метрів на секунду, під час грози поривчастий. Температура 21—26 градусів.

Черговий по випуску новин Віталій ЖЕЖЕРА Тел. 441-86-20

ПЕРЕБУВАННЯ ПРЕЗИДЕНТА США ДЖ. БУША В КИЄВІ

УКРАЇНА—США: НОВИЙ ЕТАП ПАРТНЕРСТВА

(Закінчення. Початок на 2-й та 3-й стор.).

...років ми навчилися того, що свобода, демократія і економічна свобода значать набагато більше, ніж просто об'єкти для натхнення. Вони значать більше, ніж слова. Вони являють собою виклики. Ваш великий поет Шевченко зауважив: лише у власному домі ви можете знайти свою правду, свою силу і волю. Жодне суспільство ніколи не досягало досконалості в тому, що стосується демократії, свободи або підприємництва. Якщо воно повною мірою використовує достоїнства і здібності своїх народів, воно може використовувати ці цілі як орієнтири на шляху до кращого життя.

Старовинне українське прислів'я гласить: «Коли ви починаєте велику справу, звільніть вашу душу від слабості». Народи СРСР приступили до великої справи, сповнені мужності і енергії, і я прибув сьогодні сюди, щоб сказати, що ми підтримуємо тих, хто відкриває кордони свободи. Ми приєднаємось до цих реформаторів на шляху до того, що ми доречно називаємо новим світовим порядком.

Ви є лідерами, учасниками політичного процесу. А я їду додому для участі в активному політичному процесі, тому, якщо вам довелось побачити, як я надто енергійно розмахував руками з лімузина, це було, коли подумалось, що, може, деякі з цих людей, що стоять уздовж вулиць, були з Філадельфії, або Пітсбурга, або Детройта, де живе так багато американців українського походження, були разом зі мною, коли я проголошував ці слова тут сьогодні.

Для Барбари і мене перебувати тут було великою подією. Ми вітаємо вас. Ми вітаємо ті зміни, які бачимо. Я згадую французьку фразу: «Вів ла діферанс!» — Хай живуть відмінності! — і я спостерігаю різні думки в цьому парламенті, і саме так це і повинно бути. Один хоче одного, другий — іншого, саме так іде процес, коли ви вільні і відкриті, змагаючись за допомогою ідей, щоб побачити, хто матиме рацію і хто може дати більше народові України. Щодо нас, то це була чудова поїздка, хоч і дуже нетривала. Дозвольте мені просто сказати: «Хай благословить Господь народ України!»

Величезне спасибі.

У ЩИРІЙ І ВІДВЕРТІЙ ОБСТАНОВЦІ

1 серпня від імені Голови Верховної Ради УРСР у Маріїнському палаці було дано обід на честь Президента США. Під час обіду Л. Кравчук і Дж. Буш обмінялися тостами.

—Я хотів би передати Вам, пане Президент, щирі і дружні почуття багатомільйонного народу України, який з великим інтересом слідкує за вашим візитом,—сказав Голова Верховної Ради УРСР, звертаючись до високого гостя.

Народ України, який зазнав тяжких втрат під час другої світової війни, — продовжував він, — особливо схвально зустрів підписання надзвичайної ваги радянсько-американського документа про скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Адже це відповідає не лише нашим національним інтересам, а й волі і сподіванням усіх народів світу. Україна як держава—член ООН у співпраці з іншими країнами робитиме все можливе, щоб цей процес мав своє логічне завершення аж до повного знищення ядерної зброї.

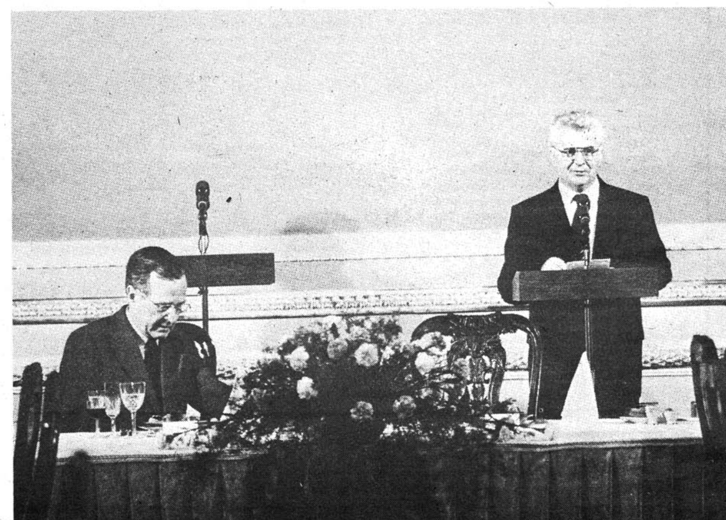
Сьогодні ми є свідками стрімких змін у світі. На зміну ідеологічній конфронтації приходить нове бачення процесів, що відбуваються. Утверджуються нові принципи співжиття, які визначаються загальнолюдськими цінностями та інтересами, зростанням самосвідомості і відповідальності народних мас за свою власну долю. У цьому зв'язку доречно було б згадати мудрі слова відомого американського поета Джорджа Едварда Вудберрі: «Маси, — говорив він, — наділені політичною мудрістю, тому що життя народу і є життям держави».

Процеси перебудови і демократизації усіх сфер суспільного життя на Україні, підкреслив Голова Верховної Ради республіки, дали поштовх національному і духовному відродженню українського народу. Усі наші сподівання на його краще майбутнє ми пов'язуємо з реалізацією Декларації про державний суверенітет. Утверджуючи свій суверенітет, Україна водночас виступає за формування нового Союзу, Союзу суверенних держав. Концепцію саме такого об'єднання підтримує переважна більшість її народу.

Л. Кравчук висловив упевненість, що налагодження дружніх безпосередніх відносин між Україною і США в прийнятних формах сприятиме поглибленню процесів політичної, економічної стабілізації в нашій країні та і в Європі в цілому.

Започаткований у Києві українсько-американський діалог на найвищому рівні,—відзначив він,—дає підстави сподіватись, що ці контакти будуть продовжені і матимуть своїм наслідком розвиток взаємовигідного співробітництва між народами України і Сполучених Штатів Америки.

Голова Верховної Ради УРСР попросив Президента передати від народу України побажання **миру, щастя,** процвітання американському народу.

Під час обіду на честь Президента США. Обмін тостами.
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

—Я вдячний Голові Кравчуку і народові України за те, що так тепло привітали мене біля Золотих воріт,—сказав Дж. Буш. Київ чарує красою, так як це було за часів князя Володимира тисячу років тому. Можна сказати, що він приніс не лише християнство, але і своєрідну перебудову — перетворюючи це місто із місця війни на дороговказ миру й віри.

Я прибув до Києва для того, щоб більше дізнатися про ті великі завдання, що стоять перед вами, щоб зміцнити узи, які зв'язують народ Америки з народом України, і для того, щоб заявити про нашу рішучу підтримку принципу вільних ринків і вільного урядування. Наші народи аж ніяк не чужі один одному. У Чікаго і в Клівленді, у Пітсбургу і Філадельфії, по всій америці сотні тисяч українських американців зберігають вашу славну спадщину та історію.

Кінець довгої доби холодної війни відкриває можливості плекати нові стосунки,— продовжував гість. Збільшенням торгівлі, поширенням обмінів, через американську медичну допомогу для підтримки ваших зусиль з метою подолання наслідків Чорнобиля — Сполучені Штати та Україна можуть будувати майбутнє, основане на спільних прагненнях, на спільних інтересах.

Наш візит означає початок. Ми не приїхали сюди, щоб говорити вам, як ви повинні будувати своє майбутнє. Ми не будемо повчати або прописувати розв'язки. Ми прийшли, щоб пропонувати наш досвід і наші надії. Ми робитимемо все, що в нашій силі, щоб будувати міцніші зв'язки в культурі, ідеях і торгівлі з Радянським Союзом і з усіма його республіками.

Америка готова підтримувати сили реформ в Україні, зокрема сили економічної реформи. Одначе, кінець кінцем, Україна сама створюватиме своє власне майбутнє. Лише ви можете перетворити економіку, основану на принципах команди і контролю, в економіку, основану на законах про попит і пропозицію. Лише ви можете гарантувати суверенні права індивідуума, права політичні, релігійні й економічні. Ви нестимете відповідальність за те, щоб зробити вашу країну багатшою і вільнішою згідно з вашими традиціями і культурою, вашими надіями і мріями.

Мої українські друзі,—сказав на закінчення Дж. Буш,— наше з вами майбутнє дуже перспективне. За словами вашого поета Сосюри:

«Між братніх народів,
мов садом рясним,
Сіяє вона над віками.
Любіть Україну всім
серцем своїм
І всіми своїми ділами».

(Укрінформ).

ВОЛАЄ БІЛЬ БАБИНОГО ЯРУ

Президент США Дж. Буш, який перебував у Києві, відвідав меморіальний комплекс «Бабин Яр».

Київська околиця — урочище Бабин Яр була перетворена гітлерівцями на місце масових розправ, які проходили рівно два роки — з вересня 1941 року по вересень 1943-го. Спочатку нацисти вбивали в основному євреїв, потім — військовополонених, підпільників, та й усіх тих, хто не бажав підкоритися окупантам. Протягом 103 тижнів кожен вівторок і п'ятницю сюди привозили з гестапо в'язнів різних національностей — росіян, українців, євреїв, поляків... Загальна кількість знищених перевершує 200 тисяч. Про жахливі злочини нацистів нагадує встановлений у Бабиному Яру пам'ятник жертвам фашизму.

Дж. Буш поклав до підніжжя пам'ятника вінок.

Перед тими, хто прийшов у Бабин Яр, виступив Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук. Він сказав:

— Вельмишановний пане Президент Сполучених Штатів Америки!

Високоповажні зарубіжні гості!

Дорогі співвітчизники!

Сьогодні нас звела тут трагічна дата — 50-річчя масових розстрілів у Бабиному Яру. Ось тут, півстоліття тому, день у день гриміли постріли, падали підступно підкошені мирні люди, лилася невинна кров. 29 вересня 1941 року фашистські окупанти розпочали в цих квітучих місцях одну з найжахливіших акцій другої світової війни — знищення багатьох тисяч євреїв, а згодом перетворили яр у велечезну братську, інтернаціональну могилу євреїв, українців, росіян, поляків, представників інших національностей. Гинули старики, діти, військовополонені, в'язні концентраційних таборів, матроси й офіцери Дніпровської флотилії.

Протягом двох довгих страшних років тривав тут диявольський танок смерті, людиноненависницька оргія, яка повинна стати пересторогою всьому людству. Вона й сьогодні боляче нагадує нам про жахливу небезпеку воєн, расових і національних конфліктів.

Меморіальний тиждень пам'яті жертв Бабиного Яру, проголошений Верховною Радою і урядом Української РСР, знайшов щемливий відгук у серцях найширших кіл світової громадськості. Яскравим доказом цього є і ваша, пане Президент, присутність тут, на трагічному полігоні тих зловісних часів. В цьому акті ми вбачаємо високу людяність Президента США, його готовність розділити людське горе, зробити все, щоб таких трагедій більше не знало людство.

Саме тому на святому місці, де загинули тисячі і

(Закінчення на 7-й стор.).

ВОЛАЄ БІЛЬ БАБИНОГО ЯРУ

(Закінчення. Початок на 6-й стор.).

тисячі невинних жертв, від імені їх рідних і близьких, всіх людей доброї волі ми звертаємось до Вас, пане Президент, а у Вашій особі — до всього американського народу з словами глибокої подяки за гуманізм, щире співчуття та співстраждання.

Тут, на цьому олімпі людського горя та скорботи, з особливою силою та животворною надією звучать слова великого Томаса Джефферсона, увічнені в Декларації незалежності США: «Всі люди наділені невід'ємними правами на життя, свободу і прагнення до щастя».

Нехай же попіл загиблих, що стукає в наші серця, стане надійною запорукою того, що завдяки миротворчій волі наших великих народів ніщо подібне ніде і ніколи не повториться!

Хай світла пам'ять про невинні жертви завжди надихає нас на краще, безхмарне майбутнє для наших нащадків!

Потім до мікрофону підходить Президент США. Він говорить:

—Дякую, пане Голово Кравчук, наші шановні гості, люди, які пережили трагедію в Бабиному Яру, українці, які намагалися їх врятувати; для мене велика честь бути тут сьогодні.

Ми приходимо до Бабиного Яру, щоби пам'ятати. Ми пам'ятаємо насильство і доблесть, ми пам'ятаємо упередження і самовідданість. У Бабиному Яру, у цій розлогій тиші, нас охоплює щось більше від життя — тіні минулого зла, світло минулої чесноти. Вітер, що трясе листям, несе якийсь особливий зміст, немов шепоче остороги й попередження, немов розповідає нам про жертви й лиходіїв, про боягузів і героїв.

Бабин Яр — це пам'ятник багато чому. Він нагадує нам, що історія надає нашим життям значення й вагомості, і що будь-яка країна, яка намагається зректися своєї історії, яка намагається ігнорувати дійові особи та події, які утворювали ту історію, лише зрікається себе.

Протягом багатьох років трагедія Бабиного Яру не визнавалась, продовжував Дж. Буш. Одначе відтепер цього не буде.

Ви незабаром поставите на цьому місці меморіальну дошку, на якій визнаватиметься геноцид євреїв, масове вбивство циганів, свавільне вбивство комуністів і християн — кожного, хто наважився піддавати сумніву ілюзії нацистського божевілля. Бабин Яр нагадує нам про абсолютну безглуздість упередження.

Тут ми думаємо про людей, що подавали великі надії, людей талановитих, молодих чоловіків і жінок, які стали б лікарями або фізиками, спортсменами або художниками, матерями і батьками. Усі вони загинули, тому що маніяк у Берліні хотів винищити їхній рід.

Ця статуя свідчить про важливу істину. Так само як цегла й камінь надають форми великим монументам, так і родини надають форми країнам. Любов батьків, довірливість дітей, блага життя й знання — все це надає життю значення, надає суспільству його характер, надає нації почуття долі і мети.

Тут, у Бабиному Яру, нацисти поставили собі за мету знищити родини і віровизнання, знищити душу нації. Тут 29 вересня 1941 року солдати змушували чоловіків, жінок та дітей проходити ритуал приниження і смерті. Жертви спочатку зупинялись, щоб випорожнити свої кишені і покласти свої коштовності в купи на землю. Вони просувались вперед на інше місце, де їх змушували скидати свій одяг, який нацисти складали в охайні купи — здобич для фюрера. Відтак євреї, тремтячи від холоду, підійшли на край яру, де солдати вбивали свої жертви, дозволяючи, щоб їхні тіла котилися в довгу, глибоку яму. Протягом тридцяти шести годин звуки пострілів і людський зойк порушували тишу. Нацисти намагалися виконанням танцювальної музики через гучномовці заглушити це страхіття. Та, незважаючи на такі макабричні хитрощі, зойки долинали до сердець мешканців міста і потрапили на сторінки історії...

Коли припинився перший раунд розстрілів, у ямі лежало понад тридцять три тисячі трупів. А багато людей самі заподіяли собі смерть, аби не проходити цей принижуючий ритуал розстрілу. Протягом вісімнадцяти місяців тут загинуло майже сто тисяч людей.

Малій горстці людей чудом вдалося врятуватись. Деякі з них є серед нас сьогодні, як і люди, які допомагали їм врятуватися. Я прошу згаданих людей встати.

Авраам Лінкольн свого часу сказав: «Від історії нам не втекти».

Михайло Горбачов підтримує правду в історії — «не для того, щоб зводити історичні рахунки, чи спричинювати терпіння, але для того, щоб віддати належне всьому героїчному в минулому і здобувати науку з помилок і прорахунків».

Сьогодні ми стоїмо в Бабиному Яру і боремось із страшною правдою. Ми дивуємося з приводу неймовірних крайностей людської поведінки. Ми даємо урочисту обіцянку.

Ми клянемося, що такого роду вбивство ніколи не повториться.

Ми клянемося ніколи не дозволити, щоб сили нетерпимості і ненависті набирали сили без опозиції.

Ми клянемося забезпечити майбутнє, віддане справі волі й індивідуальної свободи, а не насильству натовпу і тиранії.

І ми клянемося, що коли наша відданість принципу слабшатиме, ми згадаємо про це місце.

Ми пам'ятатимемо, що, коли добрі чоловіки й жінки відмовляються від захисту доброчесності, зло процвітає.

Дозвольте зацитувати слова поета Євгена Євтушенка, чия поема про Бабин Яр допомогла відновити пам'ять про це місце і про його історію.

Він писав:

Над Бабьим Яром шелест диких трав.
Деревья смотрят грозно, по-судейски.
Все молча здесь кричит,
И, шапку сняв,
Я чувствую,
Как медленно седею.
И сам я, как сплошной беззвучный крик,
Над тысячами тысяч погребенных,
Я — каждый здесь расстрелянный старик,
Я — каждый здесь расстрелянный ребенок.
Ничто во мне
Про это не забудет!

Ніхто з нас ніколи не забуде.

Голокост стався тому, що добрі люди відвернули свій зір від безпрецедентного зла. Нацистів перемогли, коли добрі люди відкрили свої очі, мобілізували свою мужність і свою віру і стали до бою за демократію, свободу, порядність і справедливість.

Цей пам'ятник доводить, що кінець кінцем сили добра і правди переможуть.

Хоч би яким важким нам не здавалося б наше життя, цей факт повинен нас утішати. Цей факт повинен надихати нас намагатися зберегти майбутні покоління від страхіть, таких як те, що призвело до загибелі майже ста тисяч осіб.

Нехай благословить вас Бог.

Після виступів Л. Кравчука і Дж. Буша присутні тепло привітали їх. Відбулася коротка розмова з ветеранами Великої Вітчизняної війни, представниками громадськості.

(Укрінформ).

МИ МУСИМО ЦЕ ЗРОБИТИ

Коротким за часом, але досить плодотворним, був візит Президента Сполучених Штатів Америки Дж. Буша на Україну. Можна сказати, що ті кілька годин, які він провів у Києві, були надзвичайно туго спресовані. Жодної хвилини не витрачалося марно. Ішла напружена робота. Тривала вона й на шляху до аеропорту Бориспіль. Тисячі киян вітали високого зарубіжного гостя. А він, відповідаючи на ці вітання, продовжував працювати. Працювало й керівництво України, думаючи про майбутнє.

Під час перебування у столиці республіки Президент США Дж. Буш запросив Голову Верховної Ради УРСР Л. Кравчука відвідати Сполучені Штати Америки. Запрошення було з вдячністю прийняте.

І коли після теплих проводів президентський літак змив у повітря і взяв курс на Вашингтон, Л. Кравчук дав інтерв'ю:

— Леоніде Макаровичу, протягом цілого дня телеглядачі України мали змогу спостерігати всі етапи візиту американського Президента до Києва, чули ваші заяви для представників засобів масової інформації, ваші виступи, виступи Президента. Єдине, чого вони не бачили — це вашої розмови віч-на-віч. Що ви можете про неї сказати?

— Вона була дуже щирою, відвертою. Ми ставили прагматичні питання. Скажімо, в чому могли б Сполучені Штати Америки зараз знайти свою роль, щоб підтримати Україну в економічному плані. Що могли б зробити Сполучені Штати Америки як велика держава через Організацію Об'єднаних Націй, щоб допомогти Україні у її визнанні як суб'єкту міжнародного права. Ми будемо ставити це питання, я вважаю, і через союзний договір, будемо добиватись цього. Ми маємо стати суб'єктом міжнародного права. Тільки при цьому буде суверенність, тільки при цьому ми можемо укладати договір, вступати в стосунки з іншими на рівні держави, а не на рівні колективів спільних підприємств, як зараз. Це дуже важливо.

Дуже цікавою була розмова при переговорах уже на рівні більш широкому,—продовжував Голова Верховної Ради УРСР. Там Прем'єр-міністр наш і всі ми разом поставили цілий ряд питань. Ну, скажімо, про те, чи могли б Сполучені Штати Америки сьогодні безпосередньо інвестувати в нашу економіку великі капітали. Чи могли б, скажімо, Сполучені Штати Америки взяти участь у підтримці нас економічно. Президент заявив: «Ми ці питання вивчимо. Але вже зараз можу сказати, що тут якихось складностей я не бачу».

Я вважаю, що президент лишився задоволений цим візитом. Ви всі бачили, як зустрічали його люди. З іншого боку, наголосив Л. Кравчук, приїзд Дж. Буша на Україну є ознакою поваги до нашої держави, до політики, до ваги держави в світі. Ми говорили, що треба, щоб після цього на Україну приїхали ділові люди, щоб вони почали вступати в стосунки з нашими людьми, також діловими, творити виробництво, творити розподіл. Тобто йдеться про перехід до іншої якості життя.

Але всім треба знати одне, і на цьому наголошував Президент, що до тих пір, поки не влаштовані наші внутрішні стосунки, поки ми є, так би мовити, незавершеним суспільством — немає союзу такого, як має бути, немає суверенної України такої, якою вона має бути, — співробітництво не може бути ефективним. Має бути новий союз, має в ньому бути суверенна, незалежна Україна з своїм статусом і з своїм правом. І коли це буде записано в статтях союзного договору, договору суверенних держав, а ми на цьому стоїмо і будемо стояти, тоді для всіх країн світу відкриються інші можливості у стосунках з нами.

Зараз можна почути: мовляв, Президент США не заявляє, що він підтримує Україну. Але він говорить інше: ви розберіться спочатку у себе самі, в своєму середовищі, завершіть створення своєї політичної структури, здійсніть свої економічні наміри. Отже, маємо самі попрацювати.

Ми кажемо: нам потрібні інвестиції. Ми не хочемо брати кредити, щоб знову їх проїдати і лишати борги нашим дітям. Ми хочемо будувати нові підприємства, ми хочемо, щоб, скажімо, у роздержавленні шахт, металургійних заводів брали участь і зарубіжні фірми. Потім будемо їх разом реконструювати, разом працювати і разом мати зиск. Щоб не було такого — сам не гам й іншим не дам.

Підсумовуючи розмову, Л. Кравчук зазначив: і Президент Сполучених Штатів Америки, і Прем'єр-міністр Англії, і Президент Франції, і Канцлер ФРН Коль, з яким я зустрічався, кажуть: як тільки ви розставите крапки над «і» і все з'ясуєте у себе — хто ви і куди ви йдете, ми негайно вступаємо з вами в нормальні міжнародні стосунки. Оце й треба зробити. І ми мусимо зробити. Але зв'язуючи все з тією формулою, про яку я завжди говорив — Україна має бути суверенною державою в союзі суверенних держав.

(Укрінформ).

СИМВОЛ МАЙБУТНОСТІ

Роман Попадюк, вихідець з України, займає пост заступника прес-секретаря Білого дому Марліна Фіцуотера. В день перебування у Києві він погодився зустрітися з кореспондентом «Голосу України» і відповісти на запитання.

— Пане Попадюк, які підсумки візиту Президента США на Україну?

— Цей візит був дуже важливим для нашого Президента, адже в Сполучених Штатах проживає багато українців і Україна велика республіка. Наш Президент приїхав тому, що він підтримує процес реформ в СРСР. Мета візиту Президента була в тому, щоб сказати українцям про його підтримку цього процесу і про бажання налагодити зв'язки між Україною і США. При цьому дуже важливо, щоб відносини між республіками і центром вирішувалися мирним шляхом.

— А який відгук у світі та в Сполучених Штатах, на ваш погляд, матиме зустріч Джорджа Буша і Леоніда Кравчука?

— Скажу вам, що українці сприйняли візит Президента США як символ підтримання Сполученими Штатами української майбутності. І це дуже важливо. Україна має великий природний потенціал. Для українців у США буде радісним відзначення України. Я думаю, що наш візит матиме широкий резонанс і буде підкреслювати мету українців і цілого світу мати у світовій скарбниці багату українську мову й культуру.

— І про напрями співробітництва між Україною і США.

— Президент Буш сьогодні сказав Кравчукові, що ми будемо розширювати торговельні відносини. Але не знаємо, як ця справа налагодиться, бо все залежить від внутрішніх економічних реформ на Україні.

— Які враження у вас особисто після відвідин України і зокрема Києва?

— Я вперше на Україні. Тут дуже приємні люди. Київ — чисте, красиве європейське місто. Скажу, що і Президент США вдячний за те, як його тут прийняли. Люди стояли з прапорами на вулицях. Дуже добре приймали його Леонід Кравчук, уряд. І Джордж Буш задоволений цим прийомом.

— Дякую за розмову.

Тарас ПЕТРІВ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Експрес-новини

Учора вночі кувейтський народ відзначив річницю іракського вторгнення в Кувейт. У мечетях відбулися проповіді з цього приводу.

* * *

На космічному кораблі багаторазового використання «Атлантіс» знайдено нові технічні неполадки, що може вплинути на термін запуску апарату. Про це повідомило американське космічне агентство з аеронавтики.

* * *

Держсекретар США Бейкер високо оцінив готовність Ізраїлю взяти участь у мирній конференції з проблем Близького Сходу.

Двадцята частина Європи

ОБ'ЄДНАННЯ «РУХ СЛОВАЧЧИНИ» — ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНЦІВ

По суті, це буде перша політична організація українців у Чехо-Словаччині за останні 40 років. А цьому передували віки безперервної асиміляції місцевого населення (від часів давньої Угорщини аж до посттоталітарної доби). Отже, те, що сьогодні східнословацьким українцям стало снаги на такий рішучий крок,— факт досить обнадійливий.

Ініціаторами створення Руху в Словаччині стала група української інтелігенції Пряшівщини. Її очолив викладач Кошицького університету, літературознавець і публіцист, колишній дисидент, доктор Юрій Бача. Маючи диплом про закінчення Київського університету, а також цілковиту впевненість у своїй національній належності, пан Ю. Бача є найактивнішим захисником української тенденції Пряшівщини. Цій позиції активно протистоїть ідея русинської відрубності від українського народу. Її місцевим репрезентантом сьогодні виступає політизована організація «Русинська оброда» за підтримки деяких представників словацького уряду.

Попри все, лідери майбутнього Руху не збираються конфронтувати з жодною із політичних сил республіки і навіть готові запропонувати співробітництво «Русинській оброді». Успіх такого єднання, для України зокрема, може означати послаблення сепаратистських прагнень по обидва боки її західних кордонів (питання українського Закарпаття).

Крім іншого, Рух ставить собі за мету налагодження справ у здеукраїнізованій освіті, а також повернення на національний грунт греко-католицької та православної церков. Щоб здобути більш широку підтримку населення, Рух, очевидно, постане перед необхідністю зайнятися і профспілковою діяльністю. В умовах масового безробіття це може сприятливо вплинути на популярність нової організації. Можливо, тому в Декларації об'єднання економічне питання визначається навіть як «основа культурно-національного життя».

Павло БАЛЬКОВСЬКИЙ.

СУБОТНІЙ ВИПУСК

З РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ

У США, в віці 79 років помер інженер і архітектор Уільям Уестлі Петерс. Протягом короткого часу він був чоловіком Світлани Аліпуєвої. На початку 70-х років під час перебування дочки Сталіна у США вони познайомились і одружились.

* * *

Популярність президента Франції Франсуа Міттерана впала на 7 відсотків. Тільки третина опитуваних вважають діяльність свого президента позитивною. Це найнижчий рівень довір'я громадян до глави держави з 1988 року.

* * *

У центрі польського міста Вроцлава нелегку службу несуть жінки-поліцейські. Керівництво поліції вважає, що жінки більш дисципліновані, але очолювати патрульні групи все-таки мають чоловіки — про всяк випадок.

* * *

Колишній президент Афганістану Бабрак Кармаль, якого афганці називають радянською маріонеткою, заявив, що він був проти вторгнення СРСР в Афганістан. Кармаль назвав «золотими» часи правління короля Закір Шаха і сказав, що «він з великою ностальгією повертається в думках до тих часів, коли він був депутатом парламенту».

* * *

У Фінляндії до початку зими прогнозується збільшення безробітних до чверті мільйона чоловік. За словами міністра праці Фінляндії Ілкка Канервка це великою мірою спричинено різким скороченням замовлень з боку СРСР.

* * *

Всесвітньовідомі фірми «Міцубісі дзюкогіо» і «Ковасакі дзюкогіо» звинувачено в промисловому шпигунстві. Скандал вибухнув після арешту службовця фірми «Комацу», який копіював і перепродував секретну технічну документацію.

* * *

Китайська газета «Чзефанцзюнь бао» опублікувала дані про створення Радянським Союзом підводних човнів, обладнаних новим типом керованих ракет. Газета повідомила, що це викликало занепокоєння в США.

* * *

Колишній міністр фінансів Греції Дімітріос Цовалас заявив, що, за нашумілою справою банкіра Костехоса стоїть ЦРУ. «Уся ця справа, — заявив Цовалас, — сфабрикована ЦРУ для дестабілізації політичного життя в Греції. Це справжня змова».

* * *

Ангола підтримала кандидатуру міністра фінансів Зімбабве Бернарда Чідзеро на пост генерального секретаря ООН. За словами ангольського дипломата, настала черга Африки взяти на себе відповідальність за керівництво долею світового співтовариства.

* * *

Корейці з СРСР відвідали столицю КНДР Пхеньян, де ознайомилися з культурними пам'ятками. Вони мали можливість побувати в рідному селі Кім Ір Сена — Мангенде.

Коли спливають подробиці

СИМПОЗІУМ ПОВІЙ

...У порядку денному зборів представниць «найдавнішої професії» міста Щецина, що проходили недавно в найшикарнішому номері готелю «Нептун», був один пункт: «Підготовчі заходи щодо створення Всепольської профспілки повій».

Журналістів на цю подію не було допущено. Двері охороняли два приватних детективи, найнятих «дівчатками» за добрячі гроші. Скільки делегаток було присутніми на цьому підготовчому з'їзді та які документи було прийнято — невідомо.

І все-таки витік цікавої інформації був. Стало відомо, наприклад, що з метою підтримки щецинської ініціативи в усі великі міста Польщі відправилися делегатки для проведення переговорів з подругами по професії на тему створення профоб'єднання. Рішенням підготовчого з'їзду в «Нептуні» одна з найвідоміших «секс-бомб» Щецина 25-річна блондинка Ільза С. повинна була нанести візит міським властям для з'ясування можливостей офіційного відкриття й реєстрації закладу під назвою «Прекрасне дозвілля» чи простіше дому розпусти. Мотивування Ільзи були гранично прості: Польща йде до ринкової економіки, й узаконена торгівля своїм тілом вписується в її рамки.

Між тим, проститутки Польщі вийшли на дорогу міжнародного співробітництва. Як писав польський тижневик «Не» («Ні»), минулої зими у Варшаві відбувся симпозіум польських і радянських повій, який обговорив питання «захисту прав і здоров'я жінок, які торгують тілом, створення домів розпусти у світлі рішень хельсінкської наради з безпеки і співробітництва в Європі».

Заклади під «червоним ліхтарем», правда, нелегально діють по всій Польщі. За даними журналу «Впрост», одержаними з Головного поліцейського управління, в Гданьську, наприклад, нараховується до 2000 проституток, у Варшаві — 8500, у Кракові — 4600, у Щецині — 5100 і т. д.

Немалі доходи від проституції одержує персонал готелів. Як прийнято на ринку, загострюється конкурентна боротьба: прибиральницями й покоївками в готелях, посудницями в ресторанах стали влаштовуватися молоді радянські громадянки, як правило, з вищою освітою, які прибули з Москви, Ленінграда, Києва, Мінська, Прибалтики. Вони збили ціну за надавані клієнтам послуги до 20—25 доларів за годину, що розгнівило місцеву мафію. Біля варшавського готелю «Олімпія», наприклад, недавно відбулася бійка між польськими проститутками, які постійно працюють у його номерах, і конкурентками — покоївками з Києва й Каунаса. Тільки по прибутті наряду поліції й арешту кількох персон з тої й іншої сторони пристрасті вляглися.

Владес БУРБУЛІС.
Варшава.

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

За деякими прогнозами, в найближчі п'ять років СРСР залишать п'ять мільйонів громадян, а в разі економічного краху — 20 мільйонів. Створення в Сибіру вільної економічної зони, вирішення проблем Курильських островів — це могло б зменшити відплив робочих рук і втрату розумних голів. Якщо уважно спостерігати за життям в СРСР, то можна побачити, що там починають використовувати засоби, до яких зверталися за часів Юрія Андропова. Мова іде про підвищення дисципліни. Без армії і поліції в СРСР не обійдеться ніяка влада. Вся справа тільки в тому, аби вони не стали інструментом в руках якоїсь політичної сили.

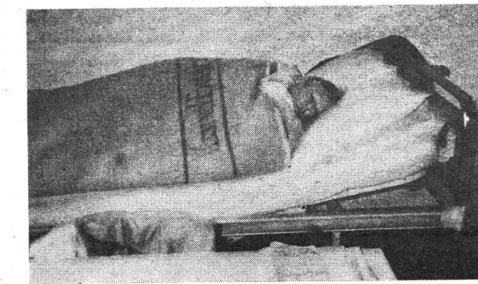
«Обчанскі Деník» (ЧСФР).

Незважаючи на те, що вперше скорочується кількість ядерних боєголовок, спеціалісти воєнного планування США складають новітні плани нанесення ядерного удару по 7000 радянських цілей. Це робиться на випадок початку ядерної війни.

«Вашингтон пост» (США).

Сторінку підготував Тарас ПЕТРІВ.

МОВЧАННЯ ЕРІХА МІЛЬКЕ

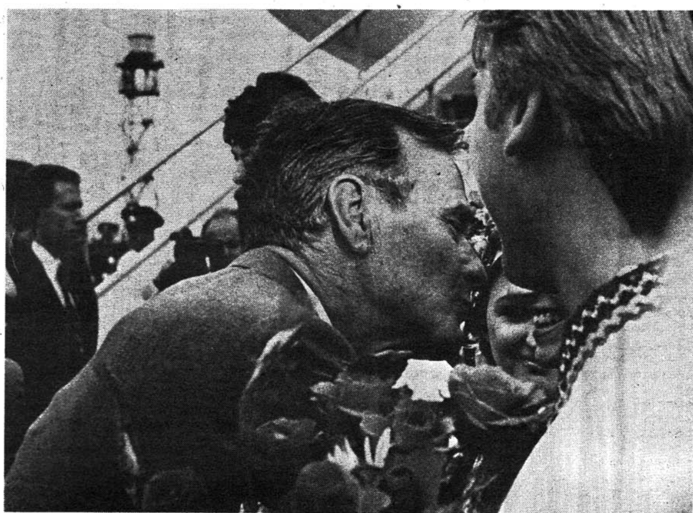
ВПЕРШЕ ЙОГО ЗААРЕШТУВАЛИ 7 ГРУДНЯ 1989 РОКУ. В ДНІ, КОЛИ РОЗБУРХАНІ ЛЮДСЬКІ ДУШІ ПАЛАЛИ НЕНАВИСТЮ ДО СТАРОГО РЕЖИМУ Й ШУКАЛИ ПОМСТИ. У березні 1990 йому за станом здоров'я дозволили лікуватися вдома, але 26 червня знову забрали до камери попереднього ув'язнення. Такого швидкого перебігу подій він не чекав. Хто ж він, цей сивий, 83-літній вівік, якому доля не дає спокійно відійти до предків?

Розтривожена західна преса не перестає розповідати про це, адже він, Еріх Мільке, був чи не наймогутнішою людиною в колишній НДР: напряму виходив і консультувався з Москвою, мав у своєму підпорядкуванні армію служби безпеки «штазі», вважався керівником однієї з найкращих ланок безпеки країн «соціалістичної співдружності». Це завдяки йому члени терористичного угруповання РАФ роз'їжджали по Європі, а після «бойових операцій» знаходили затишний притулок... Тепер же він мовчить і на звинувачення відповідає тільки нічним криком «Еріх! Еріх!», кидається вві сні на стіну — ночами колишнього шефа МДБ мучать кошмари.

Охоронники кажуть, що його навідують душі вбитих людей, а деякі медики схильні вважати, що Мількe симулює божевільного. Дружина від нього відмовилася і каже: «Краще б він скоріше помер». Про Мільке забули всі його товариші, навіть той, якого він, напевне, згадує ночами і який нині далеко від німецької землі. Еріх Мільке мовчить, хоча багато міг би розповісти.

Фото з німецького журналу «Штерн».

ОДИН ДЕНЬ ЯК ОДНА МИТЬ

Кияни та гості міста щиро вітали президентський кортеж впродовж усього його маршруту вулицями Києва.

Вийшовши з машини, американський Президент, у супроводі Голови Українського парламенту та інших офіційних осіб, заходить до Святої Софії. У всій своїй красі та величі перед ним постають чудові фрески, мармур та ікони собору. Він зачаровано дивиться на Діву Марію, яка ніби вітає кожного, хто заходить до храму. Оглядає мармурні саркофаги Ярослава Мудрого та інших великих князів Київської Русі...

На жаль, цей огляд тривав близько 10 хвилин, а пресу взагалі було допущено тільки на чотири хвилини. Все це, звичайно, зрозуміло, бо Президент до свого відльоту на батьківщину мав ще відвідати Бабин Яр, щоб віддати почесті жертвам фашизму у Великій Вітчизняній війні.

Будемо сподіватися, що Буш і за цей короткий час зміг на власні очі пересвідчитися у всій величі та красі цього неповторного історичного пам'ятника часів Київської Русі, відчути глибину історичних традицій нашого народу.

За кілька хвилин по від'їзді Президента площа перетворилась із бурхливого океану прапорів та лозунгів у затишне місце завжди гостинного Києва. Тільки подекуди можна було бачити групи людей, які жваво ділилися враженнями про побачене.

Загальне враження від усього хотілося б висловити словами великого Кобзаря. «І забудеться срамотня давняя година, і оживе добра слава, слава України...». Можна сподіватись, що симпатичні українські дівчата в національних строях, які зустрічали й проводжали Президента в Борисполі, надовго залишаться в його пам'яті як символ гостинності України та знак відродження багатосторонніх зв'язків з республікою.

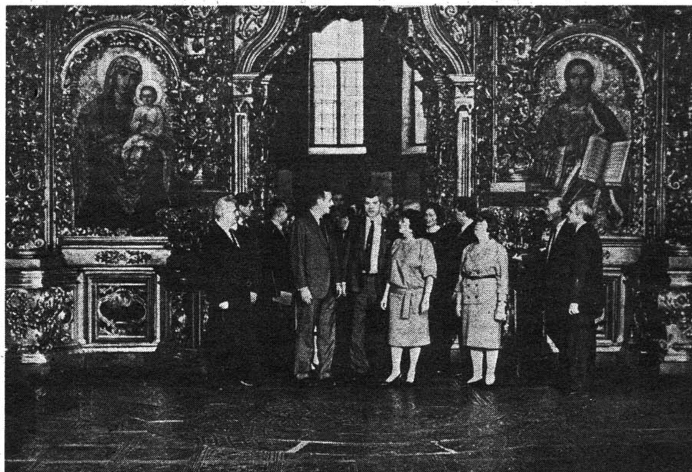
Особливо приємно було відчути зацікавленість у цьому й американської сторони, яка, крім усього, з великим інтересом поставилася до нашої культурно-історичної спадщини. Було приємно помітити цю зацікавленість у дружини Президента Барбари Буш, якій Антоніна Кравчук люб'язно розповіла про історичні та культурні надбання України, про тернистий шлях, який випав на долю багатостраждальної республіки.

Будемо сподіватись на те, що після візиту Голови Верховної Ради до Білого дому за персональним запрошенням Президента США взаємні відносини між двома державами переживатимуть свої найкращі часи, що обіцяє в майбутньому мирне співіснування та плідне співробітництво.

Артем ПРОХОРЕНКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Самій Прокуратурі республіки до потоку листів, скарг на всеможливі судові інстанції, а також на окремих службових осіб сьогодні не звикати. Позаяк проголошено курс на правову державу, то де вже людям «правди шукати», як не в цьому відомстві.

Не звикати до листів і скарг, в тому числі і на прокуратури різних рівнів, і нашій редакції. Але те, що й самій Прокуратурі настав час «шукати правди» і прихистку, погодьтеся, для нас якось незвично. Та це факт. Сьогодні у редакційному портфелі — чимала кількість листів і звернень од цілих прокуратурських колективів — від районних до обласних.

Нагадаю, що подразником спокою для давно усталеної прокурорської системи став класик Монтеск'є, точніше його теорія про поділ влад на законодавчу, виконавчу, судову. В останній класик знайшов місце і прокуратурі. Самі ж служителі Феміди з цим погодитися не можуть. Не дійшли, як кажуть, консенсусу і Верховна Рада УРСР, обговорюючи положення Концепції нової Конституції України. Питання про те, до якої влади — законодавчої, виконавчої чи судової — віднести прокуратуру, залишається відкритим. А отже, залишилося відкритим і поле дискусій на цю тему.

Сама Прокуратура УРСР ще до згаданого засідання парламенту зорганізувала науково-практичну конференцію, яка, треба бути відвертим, виявилася щедрою на емоції і куцою на власне наукові аргументи. Сьогодні ж ми пропонуємо читацькій увазі роздуми саме юристів-науковців. Звичайно, зі сподіваннями на продовження розмови навколо цього непростого питання. В ході обговорення редакція намагатиметься використати і свіжі, неординарні аргументи «за» та «проти» з листів, що надійшли до нас від колективів прокуратур з Києва, Шепетівки, Львова, а також інших авторів.

Анатолій БЕНЬ, спеціальний кореспондент з прав людини «Голосу України».

ПРОКУРОРУ — НЕЗАЛЕЖНІСТЬ!

МІСЦЯ ПІД СОНЦЕМ ДОМАГАЄТЬСЯ І ПРОКУРАТУРА УРСР. ДЕ Ж ВОНО!

У роки активної перебудови всього державного та громадського життя, коли республіки оголошують свій суверенітет і наповнюють його конкретним змістом, коли в республіках інтенсивно розвивається законодавство, реально постало питання про створення в республіках своїх органів прокуратури на чолі з Генеральними прокурорами.

Вперше офіційно це було проголошено в Латвії, коли Народний фронт в 1988 році прийняв свою програму.

Інші республіки також пішли цим шляхом, їхні вищі органи державної влади заснували посади Генеральних прокурорів.

Слід зазначити, що ця посада не нова для України. Генеральний прокурор у нас був ще в 1922 році. Цю посаду обіймав видатний державний та партійний діяч М. Скрипник.

З утворенням самостійних прокуратур неминуче змінюються статус і система побудови прокурорських органів в цілому по Союзу. Тому необхідно нове відповідне правове регулювання як органів союзної прокуратури, так і органів прокуратур республік.

Але їхні законодавчі акти про прокурорський нагляд, про органи прокуратури не повинні сліпо копіювати аналогічні акти союзного законодавства, а також законодавства інших країн. При їх розробці необхідно враховувати місцеву специфіку, традиції та досвід.

На Україні готується проект закону «Про прокуратуру в Українській РСР». Оригінальні, а часом і несподівані думки щодо органів прокуратури містяться в концепції нової Конституції України, особливо в концепції, розробленій кандидатом юридичних наук Іваном Тимченком. Автор відніс прокуратуру до органів контрольно-наглядової влади і вважає, що нижчестоящі прокурори повинні підпорядковуватися вищестоящим. Вони мають бути лише підзвітними їм і відповідним Радам народних депутатів, які їх обрали.

З такими пропозиціями погодитися важко, бо їх реалізація підірве основи незалежності прокурорів від місцевих органів влади щодо забезпечення законності, яку можуть порушувати і місцеві органи влади.

Хочемо поділитися думками і щодо інших важливих проблем прокурорського нагляду в нашій суверенній республіці.

Почнемо з того, чим повинна займатися прокуратура, які обов'язки на неї слід покласти.

У відповідних законопроектах і концепціях повторюється, на наш погляд, застаріле положення, до якого багато хто вже звик, що вищий нагляд, «за точним та однаковим» виконанням законів покладається на прокурорів.

Точне виконання законів не потребує ніякого нагляду. На те воно і точне! Його можна досягти, вимагати, встановити, забезпечити. Таке формулювання близьке за змістом до статті 175 КПК РРФСР, якою встановлено відповідальність «за збереження» майна, на яке накладено арешт.

Значно зрозуміліша вимога статті 126 КПК УРСР, де йдеться про відповідальність за «незбереження» описаного майна. Законодавство про прокурорський нагляд повинно відзначатися чіткістю формулювань та якістю волевиявлень законодавця.

Що стосується вимоги провадити прокурорам нагляд за «однаковим виконанням законів», то це ще неоковирніше першого.

Ми вважаємо, що таке формулювання є продовженням командно-адміністративної системи, коли прагнули все зацентралізувати і навіть таку тонку і делікатну справу, як правозастосування певної статті до конкретних життєвих ситуацій з їх неповторністю та унікальністю.

А іноді це приписується і В. Леніну. Ніби він вважав, що основне призначення прокуратури полягає в тому, щоб забезпечити ефективний нагляд за «однаковим виконанням законів» («Социалистическая законность», 1988, № 10, с. 3).

В. Ленін писав зовсім про інше, про «справді однакове розуміння законності в усій республіці» (т. 45, с. 188). А це зовсім не одне й те ж. В. Ленін неодноразово виступав проти шаблону в правозастосуванні. Він писав: «Було б помилкою, коли б ми просто по шаблону списували декрети для всіх місць Росії, коли б більшовики на Україні і на Дону почали без розбору, огулом поширювати їх на інші області» (т. 38, с. 141). Він підкреслював, що у нас кожна фабрика, кожне село має право і зобов'язання «по-своєму» застосовувати загальні радянські закони... в розумінні різноманітності форм втілення їх у життя (т. 36, с. 179).

І насправді, законодавець дає простір у виборі часу, засобів, методів при виконанні законів, а особливо нетерпима однаковість при застосуванні санкцій з їх нижніми та верхніми межами.

Таким чином, вимагати від прокурорів забезпечення однакового виконання законів — це означає штовхати їх на порушення законності, на ущемлення прав та інтересів громадян, до припустимого шаблонного трактування норм права.

У законі повинно бути записано, що прокурори «здійснюють вищий нагляд за тим, щоб однаково дотримувалася законність, неухильно виконувалися закони».

Поняття «вищий нагляд» за прокуратурою необхідно залишити, оскільки вищі органи державної влади цього на себе не беруть. Їх справжнє вище призначення зовсім в іншому — здійснювати законодавчу й іншу, встановлену Конституцією і регламентом, діяльність. Прокурор же ніякою діяльністю більше не повинен займатися, крім нагляду за тим, щоб точно і неухильно виконувалися закони, в тому числі контролюючими, судовими органами.

Тепер навіть у високих інстанціях, таких, як Верховна Рада нашої республіки, деякими депутатами і вченими ставиться питання про те, щоб прокуратуру включити в систему Мінюсту або судову систему. Але це ми вже проходили, це вже у нас було і відхилено історією розвитку нашої держави.

Включення прокурора в ці системи означатиме позбавлення прокурорського нагляду самостійності, необхідної для забезпечення законності.

Переконливішою є думка про те, щоб прокуратуру розглядати як механізм контролю органів законодавчої влади, яка уповноважує прокурорів здійснювати нагляд за тими нормативними актами, які ухвалюють вищі органи державної влади й установи, щоб надійно функціонувала вся правова система з її галузями.

У Конституції має бути записано, що діяльність прокуратури — це самостійна форма, вид державної діяльності з тим, щоб виключити всякі спроби розчинити діяльність прокурорів в системі функціонування інших державних структур, розвалити стрункість прокурорського нагляду. Прокурори ні в якім разі не повинні бути підпорядковані, підконтрольні місцевим органам влади та управління.

Якщо поглянути на те, як це питання вирішується в цивілізованих країнах, то найближчим, на мою думку, є досвід Іспанії.

У статті 124 Конституції цієї країни сказано, що прокуратура здійснює свою діяльність через власні органи відповідно до принципів єдності дій та ієрархічної супідрядності, в кожному разі на засадах незалежності від політичних партій.

Генеральний прокурор нашої республіки повинен бути підзвітним Верховній Раді УРСР, а всі нижчестоящі прокурори — вищестоящим і в кінцевому підсумку Генеральному прокурору республіки, який може погоджувати свої дії з органами союзної прокуратури.

Але в той же час ми гадаємо, що мусить бути вироблено механізм, процедуру підпорядкування і підзвітності прокурорів, частково Генерального прокурора республіки Верховній Раді з тим, щоб прокурори практично не потрапили в залежність від апарату Верховної Ради.

Підзвітність Генерального прокурора республіки Верховній Раді республіки не означає його звітність, а тим більше підкорення будь-якій службовій особі Верховної Ради або її апарату, в тому числі і Голові Верховної Ради чи Президенту.

Наприклад, навряд чи можна визнати конституційним розпорядження Голови Верховної Ради РРФСР від 3 червня 1991 року «Про заходи по зміцненню правопорядку в районах Північної Осетії та Чечено-Інгушетії», яким в категоричній формі запропоновано в місячний строк провести розслідування фактів насильницьких дій в деяких районах Північної Осетії і Чечено-Інгушетії, в тому числі в станиці Троїцька.

Як відомо, процесуальна діяльність прокуратури, суду є недоторканною і ніхто не має права змушувати прокурора порушувати кримінальні справи та проводити розслідування, а тим більше визначати його межі, змінювати строки розслідування, які встановлені законом.

Володимир ЯРОШ, старший консультант відділу у питаннях законодавства і правопорядку Секретаріату Верховної Ради УРСР, кандидат юридичних наук.

Олександр МИХАЙЛЕНКО, член Координаційного бюро теорії законності та прокурорського нагляду при ВНІІ проблем зміцнення законності та правопорядку Прокуратури СРСР, доктор юридичних наук.

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Яка сума виплачується при народженні другої дитини! Які потрібні документи для одержання грошей! На скільки років надається відпустка матері по догляду за дитиною і як вона оплачується! — запитує подружжя Сухомлин.

При народженні кожної дитини виплачується одноразова допомога — 250 карбованців (підпункт «а» пункту 9 постанови Ради Міністрів Української РСР від 28 березня 1991 року № 72 «Про соціальний захист населення у зв'язку з реформою роздрібних цін»).

Для одержання цієї допомоги потрібно за місцем роботи подати такі документи: копію свідоцтва про народження дитини і довідку про місце проживання дитини.

Згідно з частиною першою ст. 179 Кодексу законів про працю Української РСР жінкам надаються, за їхнім бажанням, частково оплачувані відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею віку двох років.

За час цієї відпустки працюючим матерям виплачується щомісяця 115 карбованців (підпункт «б» пункту 9 зазначеної вище постанови).

Крім цієї відпустки, жінці, за її заявою, надається відпустка за власний рахунок по догляду за дитиною до досягнення нею віку трьох років. У разі, коли дитина потребує домашнього догляду, жінці надається відпустка за власний рахунок тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більше, як до досягнення дитиною шестирічного віку (частина друга ст. 179 Кодексу законів про працю УРСР).

До речі, частково оплачувана відпустка і відпустка за власний рахунок по догляду за дитиною можуть бути використані повністю або частинами також батьком дитини, бабкою, дідом або іншими родичами, які фактично здійснюють догляд за дитиною (частина четверта ст. 179 Кодексу законів про працю УРСР).

За бажанням жінки та осіб, зазначених у частині четвертій ст. 179 Кодексу законів про працю УРСР, в період перебування їх у відпустці по догляду за дитиною вони можуть працювати на умовах неповного робочого часу або вдома. При цьому за ними зберігається право на одержання допомоги в період частково оплачуваної відпустки по догляду за дитиною (частина п'ята ст. 179 Кодексу законів про працю УРСР).

Семен КАРЛІЦЬКИЙ, юрист.

Сфера життя

РТУТЬ, КАДМІЙ, СВИНЕЦЬ ТА ІНШІ

У часи «нітратного буму», що настали слідом за антиалкогольною кампанією і закінчилися, мабуть, незадовго до тютюнової кризи, читач міг побачити статистичні зведення про боротьбу з нітратами навіть у віршах, не кажучи вже про прозові літературні видання. То були порівняно мирні часи, коли керівники санітарних відомств чесно зізнавалися, що кожний п'ятий овоч «урожаю-88» містить нітрати понад установлені норми, а покупці у відповідь озброювалися індикаторними папірцями і злорадно перевіряли на кухнях уже куплені продукти.

Потім нітратні норми підвищили, папірці виявилися отруйними, а сама нітратна небезпека обмежилася дітьми та хворими, що перебували на лікуванні. Звільнене місце зайняли пестициди, важкі метали, канцерогенні викиди промисловості та автотранспорту. Сьогодні ми дізнаємося, що крім нітратів комісія ВООЗ ввела до числа контрольованих компонентів міжнародної торгівлі продуктами харчування і деякі пестициди, і відразу вісім важких металів серед них: ртуть, кадмій, свинець і миш'як.

Про токсичні властивості малих доз свинцю раніше вже говорилося, а наслідки вживання солей миш'яку і ртуті загальновідомі. Хочеться додати кілька слів про кадмій, оскільки цей небезпечний забруднювач тільки починає входити у сферу нашої екологічної свідомості. Крім того, на прикладі саме цього токсиканту японські епідеміологи в минулорічному випуску журналу «Environmental Research» спростували одне старовинне повір'я: аж ніяк не всяка отрута, що постійно приймається в малих дозах, викликає звикання і протиотруйний імунітет. Якби Мітрідат замість зміїної настойки пив ранками кадмієвий розсіл, то, побоююсь, нам не довелося б читати в Марціала: «Частим отрути питтям приніс Мітрідат собі користь, бо не могли вже шкодити йому люті змії».

Учені обстежили понад дві сотні літніх японців, які тривалий час проживали біля річки, забрудненої кадмієвими солями. Разом з істотним підвищенням концентрації металу в сечі і крові було виявлено такі наслідки тривалої кадмієвої інтоксикації, як порушення функції нирок, тяжкі ураження кісткової тканини, зміни біохімічних констант організму. Але то в Японії...

Наскільки злободенний у нашій країні аналіз важких металів у тому, що ми їмо і що п'ємо, можна судити хоча б із даних одержаних у «Центрі мікроелементного аналізу лікарської сировини». Тут було показано: скажімо, в таких дарах природи, що безпосередньо вживаються в їжу, як морські водорості ламінарії чи звичайне гарбузове насіння, рівень свинцю, кадмію і ртуті в 10—50 разів завжди перевищує харчову норму.

Звичайно, важко писати журналістові про важкі метали в картоплі, якщо її ніде взяти. Останнім часом статті про екологічну чистоту продуктів харчування і методи її контролю стали з'являтися значно рідше. Однак писати про це необхідно, оскільки наша екологічна терпимість і є тим грунтом, на якому вкорінюються в житті «тимчасові труднощі», подібні до тих, про які говорили на симпозіумі фармаекологів і в кулуарах їх наукового центру. І якщо мене запитають, що із симпозіуму мені найбільше запам'яталося, відповім — сумний афоризм головуючого на засіданнях професора А. Арзамасцева: «Немає нічого більш постійного, ніж тимчасові гігієнічні нормативи».

А. ЛЕОНІДОВ.

ПЕРЕБУВАЮЧИ на Кавказі, почув таку історію. У відомого вченого-мікробіолога тяжко захворіла донька. До яких спеціалістів не звертався — марно. Згорьований батько поклявся винайти засіб врятувати дочку. І — висіяв чудодійні бактерії, що повернули дівчинці здоров'я. Винайдений препарат він назвав ласкавим ім'ям «Нарине».

Нещодавно ця назва залунала по моїй Одесі. А далі я побачив у продажу невеличкі (на зразок пеніцилінових) скляні флакончики з написом «Кисломолочний продукт «Нарине». Звідки взялися?

З'ясувалося, «Нарине» виробляють малі підприємства «ТНН» і «Фермент». Їхні го продукту «Здоров'я», що його виробляли в Одесі. Повернувшись додому, запропонував створити мале підприємство по випуску «Нарине». Починали втрьох — він, я та Олександр Судаков. У заснування «ТНН» внесли свої власні кошти, доклали розуму та енергії. Штамм одержали з Вірменії, а тут, в Одесі, на допомогу нам прийшли кафедра мікробіології Технологічного інституту імені М. Ломоносова, обласна станція переливання крові. Саме на останній і наладили виробництво перших партій «Нарине», насамперед — для молочних кухонь.

Але справа була варта того, щоб розширювати виробництво. Знайшли підтримку

рине» на здорових людей — як дорослих, так і дітей. Адже мікроби штамма 317/402 підтримують та відновлюють природну мікрофлору кишечника, усувають дисбактеріоз. Їм притаманна висока вітамінсинтезуюча активність. Вони сприяють кровоутворенню, виробленню антибіотиків, що вбивають хвороботворні бактерії, а також інтерферону білкової речовини, що підвищує опірність організму різним захворюванням, у тім числі й онкологічним.

Кор.:— Мене ви вже переконали в цінності «Нарине», сподіваюсь, що переконаєте і читачів нашої газети. Та одеситам простіше — препарат надходить у вільний продаж. А як бути споживачам з інших регіонів?

Дай руку, практико, науці

ДИВО ДИВНЕЄ «НАРИНЕ»

Цей унікальний кисломолочний продукт «від ста хвороб» винайдено в нашій країні, однак радянські люди нічого про нього, по суті, не знають.

директори **Микола Терещенко** та **Олег Мудрик** і лікар-дієтолог вищої категорії **Григорій Клепко** — мої сьогоднішні співрозмовники.

М. Терещенко: — Історія, яку ви чули на Кавказі, справді була. Доктор біологічних наук Левон Ерзинкян з Інституту мікробіології Академії наук Вірменії свій винахід — висушену культуру унікальних молочнокислих бактерій — назвав ім'ям своєї дочки, якій повернув здоров'я завдяки застосуванню створеного на їх основі препарату. Штамм бактерії 317/402 (так він зафіксований в авторському свідоцтві № 163573, виданому вченому Державним комітетом у справах винаходів та відкриттів СРСР) виявився настільки чудодійним, що одна з фірм Японії не пошкодувала мільйона доларів, аби придбати ліцензію на його використання та подальше дослідження. Обумовлено було, що висушену культуру бактерій, простіше — суху закваску «Нарине», фірма реалізовуватиме лише в Азії, США та Канаді. Європу, сподівалися вчений та зовнішньоторговельні організації, «освоюватимуть» вітчизняні виробники препарату. Сподівання, однак, були марними: жодне підприємство країни досі не взялося за його серійний випуск, у той час як у Японії кисломолочний продукт «Нарине», поряд з традиційними рисом та продуктами моря, займає почесне місце в щоденному меню багатьох сімей. Дедалі більшою популярністю користується він і в Китаї, США, інших країнах.

Кор.: — Виходить, ви — першопрохідці у цій справі?

М. Терещенко: — У Вірменії молочнокислі продукти на основі сухого бактеріального препарату споживають чи не у всіх дитсадках, одержують для дітей на молочних кухнях. Але виробляється препарат в інститутських лабораторіях, можливості яких досить обмежені. Ми ж взялися за масове виробництво, і тут — справді перші.

О. Мудрик: — Першим про диво-бактерії дізнався Микола Миколайович, який поїхав до Вірменії на запрошення тамтешніх спеціалістів, аби поділитися технологією випуску кисломолочного на Одеському заводі бакпрепаратів, який здав в оренду приміщення, технологічну лінію. Наше «ТНН» створило там, безпосередньо на виробництві, своє дочірнє мале підприємство «Фермент», яке й виробляє суху закваску в отих маленьких флакончиках, що ви їх бачили в продажу, — цим займаються 80 працівників. А «ТНН» випускає препарат у великих флаконах для молочних кухонь, дитсадків, робітничих їдалень. Перші партії були, правда, порівняно невеликими — за місяць 200 флаконів шестиграмових і 2 тисячі півграмових. Тепер даємо відповідно по 800 і 30 тисяч флаконів сухої закваски. По неї приїздять з різних областей України, а також з інших республік. Та все ж слід зазначити, що про «Нарине» знають навіть не всі медики.

Кор.: — А й справді: чи не чергова це сенсація, пробачте, з дріб'язкового приводу?

Г. Клепко: — Розумію: потрібні факти. Як вам такий? Під час клінічних досліджень під нагляд було взято 74 чоловіки, що брали участь у ліквідації наслідків чорнобильської аварії. В них спостерігали серйозні негативні зміни в організмі, насамперед в кишковій мікрофлорі, які призвели до пригнічення імунобіологічних сил організму, порушення процесів травлення й обміну, різкого зниження вітамінсинтезуючої функції кишкової мікрофлори, засвоюваності ряду найнеобхідніших елементів. Після 20 — 30 днів лікування, під час якого «Нарине» застосовувалася в комплексі з іншими препаратами, у більшості хворих склад мікрофлори значно поліпшився. В контрольній же групі хворих, де «Нарине» не застосовували, результати були менш втішні. Про все це є відповідні документи.

Лікарі можуть успішно використовувати «Нарине» в комплексі з іншими препаратами для боротьби з найрізноманітнішими захворюваннями, такими, як дисбактеріоз, дизентерія, сальмонельоз, запалення легенів, післяопераційні нагноювання, цукровий діабет, алергія, пародонтоз, золотистий стафілокок — це безперечно. Однак я хотів би підкреслити благотворний вплив «На-

М. Терещенко: — Ми надсилаємо «Нарине» за замовленнями. Звичайно, після оплати вартості посилок. Слід лише звернутися до працівників малого підприємства за адресою: 270005, Одеса-5, вулиця Хворостіна, 16, станція юних техніків, кімната 8, «ТНН». Телефон наш такий: 32-22-73. Малі підприємства та кооперативи в інших містах могли б укладати з нами угоди на реалізацію «Нарине» в їхніх регіонах. Можливо, десь на молокозаводах захочуть запустити продукт у масове виробництво, аби мати власну вигоду та дати людям можливість вільно купувати його в магазинах, — то ми готові допомогти в цьому. Годі, думаю, стояти осторонь важливої справи й органам охорони здоров'я республіки, які мали б посприяти поширенню «Нарине», забезпечити лікарів, працівників молочних кухонь та дитсадків інструкціями по його виготовленню й застосуванню.

Кор.: — А чи вистачить для всіх сухої закваски? Ви ж поки що єдині, хто її виробляє.

М. Терещенко: — Не слід забувати, що з одного її грама можна одержати до 300 літрів ферментованого молока. До того ж, нарощуємо виробництво препарату до 50 тисяч флаконів на місяць. Згоден, що й цього може виявитися обмаль. Тому ми вітали приїзд до нас ділових людей одного з київських малих підприємств, які взялися виготовляти «Нарине» спочатку на кількох тамтешніх молочних кухнях, а згодом думають наладити й випуск сухої закваски, створивши в столиці республіки філіал «ТНН». Завершуємо розробку технології виготовлення «Нарине» в таблетках, що значно спростить як його виробництво, розфасовку, так і поширення, реалізацію, споживання. Справа ця, зрозуміло, непроста, тому були б не проти створити спільне підприємство з якоюсь із закордонних фірм, шукаємо партнерів.

На закінчення бесіди ще раз хочу сказати: пийте щодня «Нарине», як це роблю я, — не пошкодуєте.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Медицина і Ради

Апаратники відступають

Майже два роки тому дніпропетровців повідомили, що так звану «лікувальну комісію», а точніше, лікувально-санатор не управління, яке турбувалося про здоров'я обласного партійного, радянського та господарського начальства, ліквідовано. Та ось відкрилася чергова сесія обласної Ради — і депутат Євген Квятковський запропонував (у формі письмової заяви від імені 47 своїх колег) винести на розгляд питання про зняття з пільгового медичного обслуговування осіб, коло яких визначено особливим розпорядженням облвиконкому. Це викликало незадоволення голови Ради Миколи Задої, який зауважив, що питання вже розглядалося і повертатися до нього немає потреби. Воно й справді розглядалось, і рішення було прийнято, але ніхто не квапиться його виконувати. І це, піднявшись слідом за Квятковським, підтвердив голова комісії по охороні здоров'я Володимир Павлов. «Лікомісію» просто перейменували, спочатку назвавши другою обласною лікарнею, потім — кардіодиспансером, нарешті — діагностичним центром. Штат же і коло обслуговуваних пацієнтів залишили попереднім. Тож Квятковський та його колеги мали рацію, а тимчасовий регламент вимагав поставити їхню пропозицію на голосування.

Регламент — це серйозно, і депутати проголосували... проти. Здалося, здивувався навіть комп'ютер, на мить відмовившись працювати. Здалося, навіть йому соромно за людей, які, проливаючи на трибуні сльози з приводу тяжкого становища охорони здоров'я в області, не бажають поділити долю своїх виборців.

Та як не крутили захисники старих порядків, а таки поступилися під тиском Квятковського та його однодумців. Сесія проголосувала за те, щоб «зняти з обліку в діагностичному центрі всіх осіб, передбачених розпорядженням облвиконкому, передати їх під нагляд медзакладів за місцем проживання». Володимир Павлов не приховував радості: «Нарешті у нас буде справжній діагностичний центр!» А ось Євген Квятковський настроєний скептично: «Це ще не перемога». Ну що ж, подивимось...

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Дніпропетровськ.

КАМО ГР

Василь ТКАЧЕНКО

1. ГІРКЕ ПОХМІЛЛЯ З ЧУЖОГО ВЕСІЛЛЯ

Неупереджений аналіз головного джерела кризового стану радянського суспільства в застійні роки свідчить про те, що господарське життя країни замість повороту до злободенних потреб народу дедалі відвертіше і цинічніше служило «інтересам» бюрократичних і місницьких структур. Створення командно-бюрократичної системи управління, ігнорування специфічними інтересами націй і регіонів привели до пригнічення ініціативи і самостійності не тільки трудових колективів, а і цілих етносів. Апарат управління присвоїв собі право вільного (а отже і свавільного) розпорядження всією масою додаткової вартості, виробленою суспільством. В той же час суспільство було позбавлене права вирішувати питання про способи і пропорції розподілу інвестиційних і споживчих фондів, в тому числі і в міжнаціональному аспекті.

У період застою керівництво країни виявило безпомічність у вирішенні завдань підвищення народного добробуту. Звідси хронічний дефіцит, спекуляція, крадіжки і безпрецедентне зростання тіньової економіки — фактично підпільного капіталістичного виробництва з купівлею-продажем робочої сили, додатковою вартістю, що супроводжувалася до того ж і всілякою кримінальщиною. Саме на цьому грунті й виникли всілякі кліки і клани, мафіозні організації і корумповані групи, в тому числі і регіональні. В їхньому середовищі сформувалися ідеологічні настрої, які слід визначати як бюрократично-корпоративне місництво, яке для прикриття своїх цілей віддає перевагу або ж гаслам націоналізму, або ж сервілізму «меншого брата».

А далі настало протверезіння гласністю. Терпіння, як свідчить досвід історії, нашому народу не позичати, але всьому буває край. Соціологічні опитування невмолимо засвідчували — ми справді підійшли до останньої риси, позначеної величезним рівнем тривоги і втоми, що загрожує вилитись у непрогнозовані соціальні наслідки.

Судячи з розрахунків різних соціологів, «наміри на серйозне життя» за рубежем нашої Батьківщини виношують сьогодні мінімум два—три мільйони співвітчизників. Згідно з прогнозами КДБ СРСР середньорічна хвиля від'їжджаючих коливатиметься поки що близько 500 тисяч грамадян в рік. Йдеться, звичайно, про тих, хто має хист підприємця або ж сучасну фахову кваліфікацію.

А що ж ті, які некваліфіковані і неприкаяні, розгублені, охоплені відчаєм, такі, що втратили моральні основи, та й без ринкової кмітливості? Ті, надірвавшись за довгі роки нереалізованих сподівань, теж відходять...— щорічно 60 тисяч осіб ідуть із життя за власним бажанням. Це люди, доведені до крайньої межі відчаю, які втратили всяку віру у день завтрашній.

Було б неприпустимою, а то й злочинною легковажністю закривати очі на те, що цей стан загальної депресії прямо пов'язаний з кризою соціалістичної ідеології. Впродовж довгих літ люди були перейняті почуттям гордості тим, що, зневажаючи труднощі, виконують не що інше, як саму історичну місію. А нині під тягарем економічної і соціально-політичної кризи багато хто дійшов висновку, що увесь сімдесятирічний шлях виявився суцільною помилкою. В результаті люди стали втрачати моральні орієнтири, які були тісно пов'язані раніше з соціалістичною ідеологією, втратили відчуття, що є добре, а що погане.

Втрачаючи віру в соціалістичні ідеали, люди стали делегувати свою довіру іншим соціальним інститутам: церкві — 38 відсотків населення країни (а в Москві та Ленінграді — 52 відсотки); пресі, радіо та телебаченню — 33 відсотки. Та в цілому чіткого бачення перспективи поки що немає, та й спроби виходу із скрутного становища в основному перекладаються на державу, яка, мовляв, як уже давно повелося в нашій історії, «краще знає», як вирішувати проблеми. Вони просто хочуть, щоб був якийсь рух, якесь посування. І виникає парадоксальна ситуація: понад 50 відсотків висловлюються за перехід до ринку, хоча і чекають від цього погіршення свого матеріального становища. Очевидно, ситуація невизначеності лякає більше, ніж матеріальні труднощі — люди хочуть перейти рубікон, а там будь-що-будь.

На цьому парадокс не закінчується. Змирившись із ідеєю ринку, але, мабуть, ринку казенно-державного, населення дружно демонструє негативне ставлення до нових приватних підприємців — кооператорів, орендарів та інших. Приблизно 3/4 опитуваних настроєні проти них, і лише четверта частина якоюсь мірою «прощає» існування тих, які дійсно три шкури деруть за не дуже якісні товари.

Парадокси ці не слід легковажити. Ніхто не може передбачити, як відреагує народ, хоча і розчарований в ідеології «казарменого соціалізму», коли йому раптом проголосять, що покінчено з його правом на хоча й малооплачуваний, але гарантований труд, що в перспективі на нього чекає 50 мільйонів безробітних і 80 мільйонів неімущих (а згідно з даними окремих експертних оцінок і це не виключено). Ця ж непевність, очевидно, стримує і ті кола, що хоча і поспішають викинути за борт історії 70 років пошуків шляху соціалістичного будівництва, але одночасно і самі стурбовані таким явищем, яке соціологи називають «класовою ненавистю старцюватої голодної юрби».

І, як результат, підприємницька діяльність продовжує культивувати потворні форми мафіозної організації з хитрим переплетінням різноманітних структурних взаємозв'язків: з першого погляду вона нібито й офіційно-казенна, і адміністративна, але реально діє за законами тіньової економіки. І кожній ланці цього ланцюга має діставатися свій бариш. Звичайно, апетит поступово розпалюється, малий бариш не задовольняє, казенно-адміністративні рамки муляють — аж надто часто доводиться ділитися. За оцінкою міністра внутрішніх справ СРСР Б. Пуго (а ми в цьому якось давно були впевнені), «корупція проникла в усі органи влади, в тому числі і в вищі ешелони».

Жируюча тіньова економіка вимагає до себе належної поваги, в тому числі й ідеологічного комфорту. До цього змушує обстановка — є підозра, що мала приватизація дасть різкий імпульс активності тіньового капіталу, який за різними оцінками сягає нині 500 мільярдів карбованців. У цій ситуації, на думку тіньовиків, населення країни мусить змиритись і стати більш піддатливим, мати прогнозовану поведінку. Сприяти цьому повинна була й справжня ідеологічна «шокова терапія», підкріплена нежданими, але методично повторюваними дефіцитами (горілка, мило, тютюн, хліб...).

Якою ж наївністю потрібно перейнятися, щоб не побачити за всіма цими маніпуляціями диригентську паличку саботажу. Та й задум зрозумілий — довести людей до шокового стану і насадити ту думку, що втрачати уже нічого, що гіршої ситуації, ніж сьогодні, вже бути не може. Пора, мовляв, вертатися «на круги своя» і приступити до копання нового котлована під новий дім, бо старий котлован, на який пішло життя трьох поколінь, не годиться. На копання нового котлована оголошується оргнабір. В усякому разі на Україні видається й путівка — пашпорт «громадянина УНР».

2. МАРКСИЗМ ПРОТИ «ПОПІВ МАРКСОВОЇ ПАРАФІЇ»

Так невже ж немає відповіді на питання духовно знеможених? Адже створюється враження, що людей обікрали, відняли у них щось таке, заради чого варто жити — впевненість у неминучому торжестві соціальної справедливості. І не про примарливу казку чи утопію йдеться. Людина потребує розуміння трагічних зламів і випробувань нашого буття, а пізнавши істину — вивільнити себе від зневіри і томління духу, укріпитися у впевненості у дні завтрашньому, в праведності своїх вчинків.

Невже прожиті роки перебудови минули марно? Все ж таки це були роки плідного, хоча і надсадного осмислення і переосмислення досвіду вітчизняної історії, болісного пошуку відповідей на ряд запитань. Яка ж наша власна траєкторія розвитку в бурхливому потоці світових подій? Де ми сьогодні і що нас чекає завтра? Чому термін «соціалістична ідея» став сприйматися нині негативно, асоціюючись із якимись далекими від життя і однобокими конструкціями?

Трапилось так, на жаль, великою мірою і з вини професійних ідеологів, які підмінили соціалістичний ідеал ідеологією «казарменого соціалізму». Ось саме її й проповідували (скористаємось тут висловом Енгельса) «попи Марксової парафії».

Чи є все це крахом соціалістичної ідеї? Питання зовсім не від любомудрування чи лукавства. Адже, як свідчить досвід історії, люди готові якийсь час терпіти, страждати, а то навіть іти на жертви, якщо у них є надія і віра. І не до нових жертв заклик — ними і так надмірно відзначений XX вік. Але справедливо й те, що надія вмирає останньою. А втім, час і терпіння — найкращі лікарі.

Людині нині мало утішання. Їй потрібен вивірений науковий аналіз, неспростовний прогноз принаймні щодо головного напряму розвитку подій. На це мала б відповісти наука, в тому числі й історична. Проте, як зазначав член-кореспондент АН СРСР Ю. Поляков, приголомшливий шквал гласності, який зруйнував патріархальну затхлість атмосфери застою, де історичну науку намагалися звести до суто декоративної функції, довів врешті-решт до другої потворної протилежності (клин клином?). Наука історія стала перетворюватися в метушливу прислужницю не в міру амбіційних політиків, породивши тим самим хвилю войовничого дилетантизму. Стала ходовою думка, нібито в історії розбирається кожен — досить при цьому посилатися на наявність «здорового глузду». Більше того, з'явилася прямо-таки сверблячка закинути історичній науці претензії в неспроможності. Не поодинокі заклики порушити її до самісіньких основ, а тоді... Точно так же войовниче невігластво пропонувало ще вчора поставитися до генетики, кібернетики, сільського господарства, архітектури і т. ін.

Звичайно, історична наука, в тому числі й історія суспільної думки, поки що досить розгублена, але вже виходить на боротьбу з об'єднаними силами як заскорузлого неосталіністського догматизму, так і з кон'юнктурною некомпетентністю спритних лоточників дикого неконтрольованого ринку. І посильні відповіді на поставлені запитання вона повинна дати.

А саме. Розробка марксизмом теорії комуністичної формації мала свою логічну структуру. Перший етап і риси комуністичного суспільства визначаються спочатку К. Марксом у найбільш загальному вигляді, характеризуючи розвинуте суспільство як повне вирішення протиріч капіталістичної формації, як повне подолання поділу праці, зняття приватної власності і відчуження в найбільш широкому філософському розумінні. Але за неодмінної умови — всі ці явища капіталізму повинні зжити себе економічно, тобто вони не можуть бути штучно форсовані «великими скачками», а закономірно, шляхом нагромадження культури і цивілізованості, перейдуть у явище якісно нового рівня: «Царство свободи починається в дійсності лише там, де припиняється робота, диктована нуждою і зовнішньою доцільністю, отже, по природі речей воно лежить по той бік сфери власне матеріального виробництва».

Зрозуміло, що це перспектива досить віддалена, а тому, не мудруючи лукаво, надамо можливість вирішувати проблеми комунізму нашим нащадкам, бо і комуністичне суспільство, судячи з усього, не повинно б випадати із сфери дій законів діалектики, а тому і в ньому протиріч буде предосить. Звернемо свою увагу на соціалізм — те «царство необхідності», яке і становить передумову «царства свободи».

Лиш зовсім недавно ми дійшли висновку, що не знаємо суспільства, в якому живемо. Незнання, як ми переконалися, породжує ілюзії, а згодом і розчарування в них. Тому, позбавляючись передсудів, не будемо тішити себе надією, що самоціллю соціалізму уже є розвиток людських сил як таких — це прерогатива «царства свободи», яке лежить по ту сторону настільки актуального для нас сьогодні матеріального виробництва.

Будемо вимогливими до себе і задовольнимося тим, що історична функція соціалізму більш прозаїчна — задовольнити моральні і духовні потреби людей на основі зростання виробничих сил і їх раціонального використання, гідного людської природи. «Свобода в цій сфері може полягати лише в тому, що колективна людина, асоційовані виробники раціонально регулюють цей свій обмін речовин з природою, ставлять його під свій спільний контроль, замість того, щоб він панував над ними як сліпа сила; здійснюють його з найменшою затратою сил і при умовах, найбільш гідних їх людської природи і адекватних їй. Та проте це все ж лишається царством необхідності».

Як бачимо, завдань і тут предосить, їх якраз і потрібно буде вирішувати на етапі соціалізму. Особливо враховуючи той факт, що до раціонального регулювання взаємодії людини і природи ми лише приступаємо, а досвід попередніх десятиліть свідчить поки що про неухильне наше сповзання до екологічної катастрофи, яка довела Україну, зокрема, до стану зони екологічного лиха.

Так чому ж ми не можемо осягнути цивілізованої функції соціалізму? Очевидно, тому, що ніяк не можемо відмовитися від психології громадянської війни, нав'язаної нам «попами Марксової парафії», не можемо перейти до світогляду громадянського миру. Сутність кожної революції полягає у перерозподілі власності і влади. Одначе реалії XX століття внесли елемент цивілізованості в цей перерозподільчий процес, що й вимагає від нас належного переосмислення: подолання чорно-білого бачення «соціалізм—капіталізм» і рішучого повернення до реальності соціальної держави.

Ми ніколи не зможемо подолати інерцію «воєнного комунізму», культу шаленства руйнівної експропріації до тих пір, доки не усвідомимо, що і феодалізм, і капіталізм, і соціалізм належать до одного і того ж типу цивілізації

льш піддатли-
зовану по-
ги цьому по-
правжня ідео-
терапія»,
даними, але
рюваними де-
ка, милю, тю-

ністю потріб-
щоб не по-
цими мані-
генську па-
. Та й задум
вести людей
ану і насади-
що . втрачати
гіршої ситуа-
ні, вже бути
мовляв, вер-
ги своя» і
копання ново-
новий дім,
ван, на який
ьох поколінь,
копання но-
оголошуєть-

вік. Але справедливо й те, що надія вмирає останньою. А втім, час і терпіння — найкращі лікарі.

Людині нині мало утішання. Їй потрібен вивірений науковий аналіз, неспростовний прогноз принаймні щодо головного напряму розвитку подій. На це мала б відповісти наука, в тому числі й історична. Проте, як зазначав член-кореспондент АН СРСР Ю. Поляков, приголомшливий шквал гласності, який зруйнував патріархальну затхлість атмосфери застою, де історичну науку намагалися звести до суто декоративної функції, довів врешті-решт до другої потворної протилежності (клин-клином?). Наука історія стала перетворюватися в метушливу прислужницю не в міру амбіційних політиків, породивши тим самим хвилю тива досить віддалена, а тому, не мудруючи лукаво, надамо можливість вирішувати проблеми комунізму нашим нащадкам, бо і комуністичне суспільство, судячи з усього, не повинно б випадати із сфери дій законів діалектики, а тому і в ньому протиріч буде предосить. Звернемо свою увагу на соціалізм — те «царство необхідності», яке і становить передумову «царства свободи».

Лиш зовсім недавно ми дійшли висновку, що не знаємо суспільства, в якому живемо. Незнання, як ми переконалися, породжує ілюзії, а згодом і розчарування в них. Тому, позбавляючись передсудів, не будемо тішити себе надією, що самоціллю соціалізму уже є розвиток людських сил як таких— це прерогатива «царства свободи», яке лежить по ту сторону настільки актуального для нас сьогодні матеріального виробництва.

Будемо вимогливими до себе і задовольнимося тим, — товарного виробництва, започаткованого на принципі розподілу праці. Тому абсолютне протиставлення «або-або» недоречне, оскільки функція соціалізму полягає не в «повергненні» капіталізму, а в його діалектичному «знятті» на основі синтезу досягнень загальнолюдської культури, нагромадженої попередніми епохами, за рахунок підняття найширших народних мас до історичної творчості: «Збільшення глибини захвату історичної дії зв'язане із збільшенням чисельності історично дійової маси».

Аналізуючи діалектику зміни історичних формацій, Ф. Енгельс зазначав, зокрема, як безсумнівний вклад у загальнолюдську культуру докапіталістичної сільської общини, члени якої ніколи не відступали ні на крок від звичаїв своїх предків, зберігаючи в [illegible]оці сто[illegible] в непорушно[illegible] прості [illegible]отливі, суворі й доброчинні звичаї своїх батьків. Капіталізм жавних витрат на потреби освіти, охорони здоров'я і соціального забезпечення. Захід змушений зважати на необхідність забезпечити більшості високий рівень життя, а тому став знаходити ефективні механізми виходу із криз, вгамував агресивність капіталу жорсткими правовими нормами.

Реальності XX століття викликали і необхідність осмислення основних завдань суспільства, які й були сформульовані голландським професором Я. Тінбергеном, лауреатом Нобелівської премії за 1969 рік. Основних п'ять цілей звучать таким чином: 1) збереження міжнародного миру; 2) максимальний випуск продукції на душу населення в умовах повної зайнятості і рівноваги грошової системи; 3) поліпшення розподілу суспільного продукту між соціальними групами і окремими країнами; 4) емансипація груп, що не користуються рівноправ'ям; 5) якомога більша індивідуальна свобода. Звичайно, поєднання цих принципів у кожній країні інше, але співвідношення між «соціалістичністю» і «капіталістичністю» суспільств, на його думку, полягає або ж у пріоритетності максимальної ефективності господарства (північноамериканська модель), або ж у пріоритетності соціальної справедливості (шведська модель).

якістю щодо тих, хто надто багато і надто легко розводить балачки, наприклад, про «пролетарську» культуру: нам би для початку досить справжньої буржуазної культури, нам би для початку обійтись без особливо махрових типів культур добуржуазного порядку, тобто культур чиновницької, або кріпосницької і т. п.».

Чи не правда актуально звучить? Хоча і написано як пересторога ревнителям «пролетарської чистоти» соціалістичної ідеї майже сімдесят літ тому В. Леніним у роботі «Краще менше, та краще». А ми за чей час так і не змогли подолати бюрократично-чиновницьку, по суті державно-кріпосницьку культуру. І ворог був названий, і залишалось, як мовиться, лише владу застосувати. Але влада то в чиїх руках?

Багатьом хвиля мітингової ейфорії закрутила голову, і вони подумали, що, заволодівши вулицями, площами і наметовими містечками голодуючих, вони вже і є на грані оволодіння владою. Але це ілюзія. Як свідчить історія, численні атакуючі й погрожуючі юрби, як правило, безграмотні в політичному відношенні, а отже і стоять поза політикою, стаючи переважно об'єктом маніпулювання з боку підприємливих популістів, або тих, хто до пори хоче зостатися в тіні.

тингової
путатів п
органи з
відповідн
кавши не
дуелі і п
дивши пе
законів»
ди.
Та й
процес н
язичниць
лише су
вання ре
в країні.
Надзви
суспільст
стійкого
перешкод
пільний
кратичні
не русло
ні дії іду
за оцінко
справжні
хом: «Гі
якщо пра
вуватиме
стимості
ра. За та
робити н
немає ос

КАЧЕНКО

КАМО ГРЯДЕШИ

усякому разі
ається й пу-
орт «громадя-

КСИЗМ «ПОПІВ СОВОЇ ФІЇ»

немає відпо-
духовно зне-
створюється
людей обікра-
щось таке,
арто жити —
у неминучому
льної спра-
про примар-
утопію йдеть-
требує розу-
зламів і вип-
го буття, а піз-
— вивільнити
і томління
ся у впевне-
рашньому, в
оїх вчинків.
иті роки пе-
ли марно? Все
роки плідно-
адного осмис-
мислення дос-
ої історії, бо-
відповідей на
Яка ж наша
рія розвитку в
тоці світових
сьогодні і що
ра? Чому тер-
чна ідея» став
ині негативно,
з якимись да-
ття і однобоки-
ми?
так, на жаль,
і з вини про-
огів, які під-
стичний ідеал
зарменого со-
саме її й про-
(скористаємось
Енгельса) «по-
парафії».
крахом соціа-
Питання зов-
обомудрування
Адже, як свід-
торії, люди го-
час терпіти,
то навіть іти
що у них є на-
не до нових
— ними і так
значений XX

войовничого дилетантизму. Стала ходовою думка, нібито в історії розбирається кожен — досить при цьому посилатися на наявність «здорового глузду». Більше того, з'явилася прямо-таки сверблячка закинути історичній науці претензії в неспроможності. Не поодинокі заклики порушити її до самісіньких основ, а тоді... Точно так же войовниче невігластво пропонувало ще вчора поставитися до генетики, кібернетики, сільського господарства, архітектури і т. ін.

Звичайно, історична наука, в тому числі й історія суспільної думки, поки що досить розгублена, але вже виходить на боротьбу з об'єднаними силами як заскорузлого неосталіністського догматизму, так і з кон'юнктурною некомпетентністю спритних лоточників дикого неконтрольованого ринку. І посильні відповіді на поставлені запитання вона повинна дати.

А саме. Розробка марксизмом теорії комуністичної формації мала свою логічну структуру. Перший етап і риси комуністичного суспільства визначаються спочатку К. Марксом у найбільш загальному вигляді, характеризуючи розвинуте суспільство як повне вирішення протиріч капіталістичної формації, як повне подолання поділу праці, зняття приватної власності і відчуження в найбільш широкому філософському розумінні. Але за неодмінної умови — всі ці явища капіталізму повинні зжити себе економічно, тобто вони не можуть бути штучно форсовані «великими скачками», а закономірно, шляхом нагромадження культури і цивілізованості, перейдуть у явище якісно нового рівня: «Царство свободи починається в дійсності лише там, де припиняється робота, диктована нуждою і зовнішньою доцільністю, отже, по природі речей воно лежить по той бік сфери власне матеріального виробництва».

Зрозуміло, що це перспек- що історична функція соціалізму більш прозаїчна — задовольнити моральні і духовні потреби людей на основі зростання виробничих сил і їх раціонального використання, гідного людської природи. «Свобода в цій сфері може полягати лише в тому, що колективна людина, асоційовані виробники раціонально регулюють цей свій обмін речовин з природою, ставлять його під свій спільний контроль, замість того, щоб він панував над ними як сліпа сила; здійснюють його з найменшою затратою сил і при умовах, найбільш гідних їх людської природи і адекватних їй. Та проте це все ж лишається царством необхідності».

Як бачимо, завдань і тут предосить, їх якраз і потрібно буде вирішувати на етапі соціалізму. Особливо враховуючи той факт, що до раціонального регулювання взаємодії людини і природи ми лише приступаємо, а досвід попередніх десятиліть свідчить поки що про неухильне наше сповзання до екологічної катастрофи, яка довела Україну, зокрема, до стану зони екологічного лиха.

Так чому ж ми не можемо осягнути цивілізованої функції соціалізму? Очевидно, тому, що ніяк не можемо відмовитися від психології громадянської війни, нав'язаної нам «попами Марксової парафії», не можемо перейти до світогляду громадянського миру. Сутність кожної революції полягає у перерозподілі власності і влади. Одначе реалії XX століття внесли елемент цивілізованості в цей перерозподільчий процес, що й вимагає від нас належного переосмислення: подолання чорно-білого бачення «соціалізм—капіталізм» і рішучого повернення до реальності соціальної держави.

Ми ніколи не зможемо подолати інерцію «воєнного комунізму», культу шаленства руйнівної експропріації до тих пір, доки не усвідомимо, що і феодалізм, і капіталізм, і соціалізм належать до одного і того ж типу цивілізації розриває цей локальний розвиток, порушує марновірне поклоніння природі, революціонізує розвиток продуктивних сил, але одночасно руйнує етику людських відносин, яку так шанували древні, вводить в абсолют людське відчуження. Соціалізм покликаний подолати відчуження праці, поєднавши в собі універсальних гармонійно розвинутих індивідів, характерних для древніх суспільств, і нову суспільну структуру більш високої продуктивності праці, яка характерна для капіталізму. «Асоціація майбутнього поєднає тверезість останніх (капіталістичних [illegible] піклуванням стародавніх асоціацій про загальне благо членів суспільства і таким способом досягне своєї мети». Лише цей синтез і створить передумову для якісно нового поштовху — переходу від «царства необхідності» до комуністичного «царства свободи», яке вийде за межі власне матеріального виробництва і розподілу. Але це вже інша проблема.

Реальність сьогодення полягає в тому, що нині в світі ми не маємо ні капіталізму ні соціалізму в чистому вигляді. Як про це констатується в Заключній заяві дев'ятої (Празької) сесії Ради взаємодії, «не існує суто ринкової економічної системи, заснованої на приватній власності. **Економіка більшості країн являє собою змішану систему з розвинутим приватним сектором і великим та могутнім державним сектором».**

На сьогодні світ складається із різних типів суспільств, породжених об'єктивним процесом усуспільнення виробництва, його міжнародної інтеграції, що і передбачалось Марксом у його ранніх роботах. Сучасні суспільства, у появі яких Жовтень 1917 року відіграв свою прогресивну роль, викликавши загальну кризу капіталізму і його наступну реформацію, орієнтовані на підтримку на належному рівні реальної соціальної політики — дер-

То як же бути з моделлю, сконструйованою «попами Марксової парафії»? В конкретних історичних обставинах вона виявилася неминучою, але недовговічною. Сам факт і утвердження «воєнного комунізму» на певному періоді воєнного протистояння світу революційним змінам в нашій країні, і створення в ній мобілізаційного тоталітарного режиму та швидкого вичерпання ним свого потенціалу — все це є лише підтвердженням істинності марксизму, його пророчих і науково вивірених передбачень.

3. ТУТ НЕМАЄ УМОВ ДЛЯ ПОЛІТИКИ

Так чого ж нам не вистачає для інтеграції у цивілізований поступ сучасного світу? Культури! Культури виробництва, побуту, політичної і загальногуманітарної культури. Тієї самої культури, про яку Маркс писав як про розвиток усіх людських сил як таких, безвідносно до якого б то не було заздалегідь встановленого масштабу, в тому числі і витвореного ревнителями соціалістичного пуританства.

За роки перебудови ми переконалися на практиці в тому, що соціалізм не може ввести меншість — партія, що його можуть здійснити лише мільйони і мільйони, коли, долаючи бюрократизм, вони навчаться це робити самі. Одначе... «Але нам перше п'ятиріччя добре-таки набило голову недовір'ям і еклектизмом. Ми мимоволі схильні пройматися цією

Більше того, не такі вже й наївні розмови про негайну деідеологізацію суспільства, в якому панівним світоглядом буде славнозвісний «здоровий глузд» обивателя, загрожують важкопрогнозованими бідами. Прихильників «здорового глузду» мабуть, саме це і влаштовує — втрачати їм особливо нічого, а хвиля чергового бунту натовпу, можливо, ще вище може піднести до вершин влади. Але про що свідчить нам світовий досвід, на який так полюбляють кивати деякі «могильники» соціалізму? Звернемося не до заяв дилетантів, а до думки провідних політичних діячів Заходу, які вдалися до осмислення процесів, що відбуваються в Східній Європі та СРСР. Пізнавши свого часу смак влади та гіркоту її втрати, нині на нараді в Празі вони в своїй заяві констатують: «Тривалий процес перетворень, що відбувається в ідеологічному вакуумі, може викликати розчарування населення, що потенційно може призвести до серйозних наслідків для слабких інститутів і державних структур в цих країнах незалежно від їх демократичної законності».

Звичайно, і з допомогою масових політичних дій можна дещо потіснити таке явище, яке В. Ленін визначав як «комуністичне чванство», що намагається всі проблеми розв'язати комуністичним декретуванням. Практика сьогодення свідчить про те, що не досить вигнати негідників із апарату влади і управління, а потім демократично обрати шанованих людей, щоб суспільство відразу ж розкрило свій творчий потенціал. Обрана на хвилі мі-

можна б
тикою».
У нині
ний впли
ускладн
процес,
демократ
нині на
ється по
ваної зл
но випл
організо
угрупова
ють шля
капіталу
магають
номанітн
тобто во
нями вл
розпочин
злочинн
тичне ж
да», 199
збільшен
нізовано
корупції
стає де
ром с
реформ,
ралі, по
дей до
Зрозу
мінову
бує пев
заходів.
волюція
кономір
вити, гр
ступ ві
до соціа
Наприкл
політич
го часу
аналізу
революц
універса
нізації
зазначи
для кра
традиці
свободи
кальні
род в
благона
встигає
вати, а
системи
ні і пол
гають в
ні зако
статус
хвилю
веде до
натовпу
тирані
(аутсай
включа

ГОЛОС України

ДЕШИ?

виробництва,
на принципі
Тому абсо-
лення «або-
оскільки
зму полягає
і» капіталіз-
алектичному
нові синтезу
льнолюдської
маджені по-
ми, за раху-
ширших на-
історичної
льшення гли-
горичної дії
ьшенням чи-
чно дійової

діалектику
формацій,
ачав, зокре-
ний вклад у
культуру
сільської
якої ніколи
на крок від
редків. збері-
стол в не-
отли-
рочинні зви-
: Капіталізм

окальний роз-
марновірне
роді револю-
ок родук-
очасно
юдських від-
шанували
ть в абсолют
ення. Соціа-
подолати
ві, поєднавши
льних гармо-
их індивідів,
древніх сус-
суспільну
і високої про-
ці, яка харак-
алізму. «Асо-
поєднає
них (капіта-
т піклу-
соціації
благо членів
ким способом
ети». Лише
орить переду-
нового пош-
оду від «цар-
сті» до кому-
ства свобо-
за межі влас-
виробницт-
Але це вже

сьогодення по-
що нині в сві-
ні капіталіз-
у в чистому
о це конста-
ючній заяві
) сесії Ра-
не існує суто
омічної систе-
на приватній
кономіка біль-
се собою змі-
з розвинутим
тором і вели-
им державним

світ складаєть-
ів суспільств,
ентивним про-
ення вироб-
міжнародної
і передбача-
у його ранніх
их суспільства,
Жовтень 1917
свою прогре-
икликавши за-
капіталізму і
реформацію,
підтримку на
івні реальної
літики — дер-

жавних витрат на потреби освіти, охорони здоров'я і соціального забезпечення. Захід змушений зважати на необхідність забезпечити більшості високий рівень життя, а тому став знаходити ефективні механізми виходу із криз, вгамувавв агресивність капіталу жорсткими правовими нормами.

Реальності XX століття викликали і необхідність осмислення основних завдань суспільства, які й були сформульовані голландським професором Я. Тінбергеном, лауреатом Нобелівської премії за 1969 рік. Основних п'ять цілей звучать таким чином: 1) збереження міжнародного миру; 2) максимальний випуск продукції на душу населення в умовах повної зайнятості і рівноваги грошової системи; 3) поліпшення розподілу суспільного продукту між соціальними групами і окремими країнами; 4) емансипація груп, що не користуються рівноправ'ям; 5) якомога більша індивідуальна свобода. Звичайно, поєднання цих принципів у кожній країні інше, але співвідношення між «соціалістичністю» і «капіталістичністю» суспільств, на його думку, полягає або ж у пріоритетності максимальної ефективності господарства (північноамериканська модель), або ж у пріоритетності соціальної справедливості (шведська модель).

То як же бути з моделлю, сконструйованою «попами Марксової парафії»? В конкретних історичних обставинах вона виявилася неминучою, але недовговічною. Сам факт і утвердження «воєнного комунізму» на певному періоді воєнного протистояння світу революційним змінам в нашій країні, і створення в ній мобілізаційного тоталітарного режиму та швидкого вичерпання ним свого потенціалу — все це є лише підтвердженням істинності марксизму, його пророчих і науково вивірених передбачень.

3. ТУТ НЕМАЄ УМОВ ДЛЯ ПОЛІТИКИ

Так чого ж нам не вистачає для інтеграції у цивілізований поступ сучасного світу? Культури! Культури виробництва, побуту, політичної і загальногуманітарної культури. Тієї самої культури, про яку Маркс писав як про розвиток усіх людських сил як таких, безвідносно до якого б то не було зарані встановленого масштабу, в тому числі і витвореного ревнителями соціалістичного пуританства.

За роки перебудови ми переконалися на практиці в тому, що соціалізм не може ввести меншість — партія, що його можуть здійснити лише мільйони і мільйони, коли, долаючи бюрократизм, вони навчаться це робити самі. Одначе... «Але нам перше п'ятиріччя добре-таки набило голову недовір'ям і еклектизмом. Ми мимоволі схильні пройматися цією якістю щодо тих, хто надто багато і надто легко розводить балачки, наприклад, про «пролетарську» культуру: нам би для початку досить справжньої буржуазної культури, нам би для початку обійтись без особливо махрових типів культур добуржуазного порядку, тобто культур чиновницької, або кріпосницької і т. п.».

Чи не правда актуально звучить? Хоча і написано як перестрога ревнителям «пролетарської чистоти» соціалістичної ідеї майже сімдесят літ тому В. Леніним у роботі «Краще менше, та краще». А ми за цей час так і не змогли подолати бюрократично-чиновницьку, по суті державно-кріпосницьку культуру. І ворог був названий, і залишалось, як мовиться, лише владу застосувати. Але влада то в чиїх руках?

Багатьом хвиля мітингової ейфорії закрутила голову, і вони подумали, що, заволодівши вулицями, площами і наметовими містечками голодуючих, вони вже і є на грані оволодіння владою. Але це ілюзія. Як свідчить історія, численні атакуючі й погрожуючі юрби, як правило, безграмотні в політичному відношенні, а отже і стоять поза політикою, стаючи переважно об'єктом маніпулювання з боку підприємливих популістів, або тих, хто до пори хоче зостатися в тіні.

Більше того, не такі вже й наївні розмови про негайну деідеологізацію суспільства, в якому панівним світоглядом буде славнозвісний «здоровий глузд» обивателя, загрожують важкопрогнозованими бідами. Прихильників «здорового глузду» мабуть, саме це і влаштовує — втрачати їм особливо нічого, а хвиля чергового бунту натовпу, можливо, ще вище може піднести до вершин влади. Але про що свідчить нам світовий досвід, на який так полюбляють кивати деякі «могильники» соціалізму? Звернемося не до заяв дилетантів, а до думки провідних політичних діячів Заходу, які вдалися до осмислення процесів, що відбуваються в Східній Європі та СРСР. Пізнавши свого часу смак влади та гіркоту її втрати, нині на нараді в Празі вони в своїй заяві констатують: «Тривалий процес перетворень, що відбувається в ідеологічному вакуумі, може викликати розчарування населення, що потенційно може призвести до серйозних наслідків для слабких інститутів і державних структур в цих країнах незалежно від їх демократичної законності».

Звичайно, і з допомогою масових політичних дій можна дещо потіснити таке явище, яке В. Ленін визначав як «комуністичне чванство», що намагається всі проблеми розв'язати комуністичним декретуванням. Практика сьогодення свідчить про те, що не досить вигнати негідників із апарату влади і управління, а потім демократично обрати шанованих людей, щоб суспільство відразу ж розкрило свій творчий потенціал. Обрана на хвилі мітингової ейфорії, частина депутатів принесла з собою в органи законодавчої влади і відповідну атмосферу, викликавши не тільки словесні дуелі і перепалки, й породивши певною мірою «війну законів» різних рівнів влади.

Та й сам законодавчий процес нагадує іноді якийсь язичницький ритуал, який лише супроводжує нарощування реального беззаконня в країні.

Надзвичайна поляризація суспільства, відсутність стійкого політичного центру перешкоджають увести суспільний поступ в якісь демократичні рамки, цивілізоване русло. Особливо зловмисні дії йдуть від корупції, яка, за оцінкою Леніна, стає справжнім громадським лихом: «Гірше буде від закону, якщо практично він застосовуватиметься в умовах допустимості й поширеності хабара. За таких умов не можна робити ніякої політики, тут немає основної умови, щоб можна було зайнятися політикою».

У нинішніх умовах розтлінний вплив корупції особливо ускладнює державотворчий процес, створення широкої демократії. За даними КДБ, нині надзвичайно активізується політизація організованої злочинності, що логічно випливає з діяльності організованих злочинних угруповань: «Злочинці шукають шляхи збільшення свого капіталу, для цього вони намагаються потрапити в різноманітні структури влади, тобто володіти повноваженнями влади. Таким чином, розпочинається проникнення злочинних елементів у політичне життя країни» («Правда», 1991, 10 червня). Із збільшенням масштабів організованої злочинності вплив корупції зростає — вона стає дестабілізуючим фактором соціально-економічних реформ, веде до падіння моралі, породжує недовір'я людей до органів влади.

Зрозуміла річ, країна терміново і невідкладно потребує певних стабілізаційних заходів. Але реформа, чи революція згори, має свої закономірності, свій, так би мовити, графік здійснення, відступ від якого може довести до соціальної катастрофи. Наприклад, один із видатних політичних мислителів нового часу А. Токвіль на основі аналізу епохи французької революції 1789 року вивів універсальний закон модернізації і демократизації. Він зазначив, що найстрашніше для країни, яка не володіє традиціями демократії і свободи, — надмірно радикальні реформи і зміни. Народ в цілому, а особливо благонамірений обиватель не встигає сприймати, засвоювати, адаптуватися до нової системи. Соціально-економічні і політичні зміни не встигають втілюватися в адекватні законодавчі форми, набути статус звичаю. Це викликає хвилю відчаю, що неминуче веде до охлократії — влади натовпу. А найгірша із форм тиранії — тиранія люмпена (аутсайдерів села і міста, включаючи і службовців).

Люмпен дезорганізує суспільне життя, виявляє тяжіння до пошуків мудрого вождя, який вирішує складні питання простими і кардинальними методами, що виливається врешті-решт у ще більш жорсткі форми тиранії, яка приходить на зміну влади натовпу.

Наочною ілюстрацією подібної логіки розвитку подій, може, була хоча б ситуація на Дону навесні 1918 року, яка привела до реставрації порядків Російської імперії з тією відмінністю, що права і прерогативи російського імператора переходили до отамана Всевеликого війська Донського. Та й відродження гетьманщини за Скоропадського теж відбувалося в тій же площині.

Але звернімося до логіки викладу подій отаманом П. Красновим. Законами, ухваленими 4 травня 1918 року Кругом спасіння Дону, скасовувалося все те, що до цього називалося завоюваннями революції та її поглибленням. «Закони імператорської влади були звичні для народу закони, — пише Краснов,— народ їх знав, розумів і виконував. Після революції Тимчасовий уряд спішно видав цілий ряд законів, які не були відомі в народі, до яких народ не звик. Закони ці викликали кривотлумачення. А потім вийшов ряд безумних декретів народних комісарів. Все переплуталося в головах нещасних російських громадян, і багато хто не знав, що являють собою закони уряду Львова чи Керенського і що — декрет Леніна. Отаман вважав за доцільне вернутися до вихідного становища — до революції. Особливо це було важливо для війська, та ще з огляду воєнного часу, щоб докорінно анулювати наказ № 1, який зруйнував всю велику російську армію.

На запитання одного із членів оточення отамана, чи не може він що-небудь змінити чи переробити в запропонованих ним законах, отаман відповів: «Можу. Статті 48, 49 і 50. Про прапор, герб і гімн. Ви можете запропонувати мені інший прапор — крім червоного, будь-який герб, крім єврейської зірки чи іншого масонського знака, будь-який гімн, крім Інтернаціоналу...».

Логіка і темп революції, які були задані Петербургом і Москвою, не відповідали патріархальним звичкам Півдня Росії. Спершу це викликало хвилю мітингової демократії, далі анархії і насильства, а потім і реставрації. Хоча, проводячи паралель з днем сьогоднішнім, слід сказати, що питання значно ускладнилося. На той час громадяни Росії були більшою чи меншою мірою власниками, які і дбали про стабілізацію політичного життя. На сьогодні переважна більшість населення є лише найманою робочою силою. Їй нічого втрачати, а тому її політичні дії мало прогнозовані.

До головного питання — питання про власність — ми лише тільки-но підходимо, а суть справи то саме в ньому. Адже бюрократія як соціальне явище бере свої витоки із відносин власності — по суті приватної, хоча в нашій країні вона і набула вигляду державної власності. Остання, в свою чергу, поділяється на безліч форм відомчої власності, породжуючи ієрархію управлінців. Відомча власність пов'язана з «ієрархією знань», з поділом наукової праці, а тому всі структури приватної власності поступово регенеруються і ще довго будуть відтворювати себе у поділі управлінської і наукової праці.

Допоки ці відносини існують, бюрократія буде відроджуватися знову і знову, постійно змінюючи зовнішність: замість «партократії» в різних районах з'являться, як ми переконалися, «націократія», яка без жодного сумніву вимагає надзвичайних повноважень, введення закону про смертну кару за антинаціональну діяльність і т. ін. Поступово ми схиляємося до думки і про те, що самостійність регіонів та республік, децентралізація господарського і культурного життя не дають підтвердження, що децентралізована бюрократія виявиться більш корисною для переходу до соціалізму, ніж централізована.

За конкретними прикладами нічого далеко й ходити. Не встигли відлунати голоси депутатів Верховної Ради України про ганебну політику центральних відомств, що довели республіку до стану зони екологічного лиха, як почали надходити дані про таку ж саму політику республіканських відомств і підприємств. Наприклад, Криворізький цементно-гірничий комбінат уклав контракт з австрійською фірмою щодо поховання в одному із кар'єрів промислових відходів, які містять отруйні речовини з перевищенням допустимої норми в десятки і сотні разів. Аналогічну угоду вирішили укласти і керівники Камиш-Бурунського залізорудного комбінату щодо поховання на території Криму мільйона тонн шкідливих промислових відходів — звісна річ, за німецькі марки. Так, у погоні за валютою місцева бюрократія нехтує національними інтересами.

Наведені факти ще раз свідчать про те, що на порядку денному — першочергові зміни саме в базисі суспільства. Найперше йдеться про плюралізм форм власності і модернізації соціальної і професійної структури населення як умови нормального функціонування громадянського суспільства. Монопольно-державна власність перетворила всіх трудящих у свою найману робочу силу. Тому необхідно насамперед подолати відчуження людей від власності і влади, відродити селянство в його споконвічному розумінні, подолати пролетаризацію робітничого класу, позбутися наслідків духовної люмпенізації інтелігенції та її відчуження від інтелектуальної власності. Лише ці заходи і можуть поступово привести до дебюрократизації влади і управління.

Культивування широко розвинутого соціального контролю, різноманітних форм інспекції (великі надії, зокрема, покладаються на республіканський контроль, МВС і КДБ), очевидно, можуть допомогти в подоланні «крайнощів бюрократизму» і створити на деякий час певну стабілізацію для реформи, що передбачається. Одначе паралельно з цими процесами, очевидно, наука також повинна б підключитися до глибинного аналізу всієї системи корпоративних інтересів і свідомості, які неминуче і ще протягом довгого часу будуть породжувати бюрократизм в управлінні і догматизм в теорії.

Проблем — величезна громада, і завдання науки в їх осмисленні. Кожній справі необхідні терпіння і час. Дорогу подолає той, хто іде, але хто при тому зуміє піднятися над буденним «здоровим глуздом» і, спираючись на науку, розгледіти подальші перспективи людського поступу. Бо живемо в такий час, коли політична дія, не виважена аналізом наукової експертизи, може межувати із злочином.

ГУМОР НА КОЖНОМУ КРОЦІ

Один мій приятель якось сказав:

— Нецікаві газети тепер стали. Візьмеш до рук — читати нічого. Сама лише політика. Але ж не політикою єдиною живе людина. Треба щось і для душі. Мене, наприклад, більш за все гумор цікавить. А його раз-два — та й усе. А ще ж недавно було зовсім інакше. Чекаєш з нетерпінням неділі, бо в цей день усі газети гумор друкували. От так насмієшся — нарегочешся.

Я тут із ним категорично не згоден. Бо нині не лише по неділях — щодня в газетах гумору, хоч відбавляй. От хоча б публікації про цілителів та екстрасенсів, які на стадіонах чи у великих концертних залах геть усіх від будь-якої хвороби виліковують, нечисту силу, яка втілющилася в людину, виганяють, пристріт рукою знімають. Що це — хіба не гумор?

А про НЛО, контакти з інопланетянами, миттєві подорожі на інші планети і повернення назад. Гумор?

Про чарівників, відьом, хіромантів, що ніби з пекла повискакували, — стільки їх розвелося, про віщунів-астрологів, де одні з них кінець світу пророкують, а інші відміняють, про щотижневі гороскопи для кожної людини — як поводитися залежно від того, під яким знаком Зодіаку народився. Та таке не кожний гуморист вигадає. А ви ще рекламу почитайте! Чого тільки не пропонується! Персональні комп'ютери для дому, для сім'ї вартістю по 40—60 тисяч карбованців, японські автомашини за американські долари та індійські рупії, нові зразки вітчизняних кольорових телевізорів та чотирьохкамерних холодильників, у той час, як і старих вдень зі свічкою не знайдеш.

Якщо це не гумор, то вже напевне сатира.

А оголошення? Найвідоміші класики-гумористи позаздрять. Чого в них тільки нема. Від конкурсу на заміщення вакантної посади приймальника склопосуду до продажу цуценят і прагнення одружитися «з метою виїзду за кордон». Самих тільки платних курсів — море. Сотні спеціальностей можна опанувати, були б гроші. Усього за півтори тисячі карбованців і лише за два тижні досконало вивчити англійську мову, стати бухгалтером, менеджером, екстрасенсом чи фахівцем з чорно-білої магії.

А матеріали на економічні теми? Сміх та й годі.

Словом, геть уся газета — суцільний гумор. Тому хочу виступити з пропозицією. Чому б хоч по неділях, бодай на останній сторінці, на противагу усьому цьому не почати друкувати, нарешті, серйозні матеріали?..

Феодосій ЛУЗАН.

Пародія

ВЕЧІРНЯ ІДИЛІЯ

Мені додому путь коротка,
Хатина спить в стежках, стіжках.
Земля — смородина солодка —
Горошиться в моїх руках.

Марія ПАВЛЕНКО.
Вірш «Щедре літо», книжка «Білий світ».

Зоріло сонце, ще, червоні
Полотна слало до пори.
І, відішачивши, мов коні,
В село зерталися трактори.

Пшеничні вуса жита в полі
Куйовдились на вітерці.
Шуміли кленами тополі.
Полинно пахли чебреці.

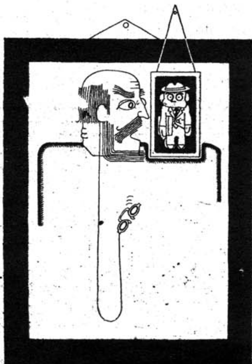
Дими зміїлись над хатами.
Притих отетеріло грак.
В ріці сплеснуло щось руками:
То пічкура прищучив рак.

Осоловіли сонні кури.
Собаки, знявши гавкітню,
Дивились вовком із конури
На наїжачену свиню.

Вела додому путь коротка.
Плелися ноги по стежках.
Земля — смородина солодка —
Аж загорошилась в думках.

Думки роїлись біля столу.
І з-під натхненної руки
Слова мололись, як ніколи,
І городилися рядки!

Анатолій БОРТНЯК.
Вінниця.

Мал. Володимира ВАСЬКОВЦЕВА.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДУМКИ

Світле майбутнє вже не повернути!

* * *

Всі люди — брати. Інше питання — чиї...

* * *

Нечувано зріс життєвий рівень — багато хто навіть не знає, що йому робити з грішми.

* * *

Особливо гарно у нас виходить те, що ми робимо не так.

* * *

Ось розграбуємо країну, тоді й заживемо!

* * *

Для вівці немає більшого щастя, ніж бачити ситого вовка.

Олександр ПЕРЛЮК.
Кіровоград.

Заокеанські гості «Куреня»

Джеймс Борен попереджає:

Серйозність небезпечна для кар'єри

Візит до нашої країни президента США Джорджа Буша збігся з іншим візитом — теж американця і теж президента. Днями «Курінь» відвідав відомий американський гуморист і сатирик Джеймс Борен, президент Міжнародної асоціації професійних бюрократів (що то за організація і чим вона займається, докладніше читайте в «Курені» від 2.03. 91).

Того ж дня відбулися переговори, в яких взяли участь з американського боку — Джеймс Борен, з боку «Куреня» — Тимофій Прокопенко. Бесіда пройшла в дружній атмосфері. Якщо сумніваєтесь — можете пересвідчитись.

— Містере Борен, чи не здається вам збіг ваших відвідин з візитом Буша дещо дивним?

— Звичайно, я міг би сказати, що приїхав разом з президентом, та, на жаль, протокол не передбачає фахівця з питань сатири й гумору серед осіб, що супроводжують главу держави.

— Справді, жаль. Уявляєте, щоб напередодні офіційного візиту відбувався приїзд, приміром, делегації комиків та гумористів. Разом з політиками, бізнесменами, експертами...

— Може, колись так воно й буде. Наші країни стають одна для одної все більш відкритими. На Україні я вже вдруге. Одразу впадає в око: люди стали розкутішими, вільнішими. І, незважаючи на всі труднощі, не втратили гумору, а скоріше навпаки. Гумор — одна з тих сфер, де ви не лише не потребуєте допомоги із Заходу, а й самі можете надати її найрозвинутішим країнам. До речі, дуже приємно, що така серйозна парламентська газета, як «Голос України», має регулярну сторінку гумору. Це гарний симптом.

— Читачі нашої сторінки вже добре знайомі з роботою очолюваної вами Міжнародної асоціації професійних бюрократів. Але ж, як відомо, ваша діяльність цим не обмежується.

— Так, керівництво Асоціацією — то швидше «громадське навантаження». Я ж насамперед давно займаюся науковими дослідженнями гумору і сміху. Багато подорожую, виступаю. Крім того, як професор Оклахомського університету викладаю студентам політологію та гумор.

— Політологія і гумор? Цікаве поєднання!..

— Не такі це віддалені одна від одної сфери, як здається на перший погляд.

— У нас теж так вважають. Послухати промови деяких наших політичних діячів — начебто говорять про політику, а часом таке «встругнуть» — гумор і тільки!

— Так само, як і в Америці. Чудово це знаю, бо сам свого часу працював керівником секретаріату одного з сенаторів, балотувався кандидатом у віце-президенти, а в 1972 і 1984 роках — і в президенти США. Але між гумором і політикою вбачається й інший зв'язок. Кожний політик мусить бути наділений почуттям гумору й уміти дотепно жартувати, інакше не бачити йому серйозної кар'єри.

— Звичайно. Адже, ми знаємо, кожна американська газета неодмінно друкує карикатури та гумор. А от жодного гумористично-сатиричного журналу з масовим тиражем, як у нас, у США немає. Чому?

— Я сам часто над цим замислювався. Спершу думав, що тут винно всьому те, що наші сатирично-гумористичні сили розпорошені по багатьох газетах, теле-, радіопрограмах. Але, здається, річ тут не тільки в цьому. Кілька років тому я працював за контрактом на популярному радіоканалі — робив сатирично-гумористичну програму. Слухачам вона подобалась, мала чи не найбільшу аудиторію, а в нас це найголовніше. Та раптом викликає мене шеф і повідомляє: її вирішено закрити. Виявилося, що кільком власникам впливових фірм не сподобалося, як я їх у своїй програмі під'юджив. Вони відмовилися давати рекламу й радіокомпанія зазнала серйозних збитків...

— У нас, здається, поки що немає таких впливових багатіїв. Хоча сатирикам, трапляється, теж дістається.

— Це ще один привід зміцнювати контакти між нами й вами, шукати спільну тактику. Тим більше, що сміх, на відміну від грошей, — «конвертований» у будь-якій країні.

Міні-проза

СКУЛЬПТУРА ПОСЕРЕД КЛУМБИ

Прогулюючись парковою алеєю, я побачив чоловіка в сірому капелюсі, котрий стояв посеред клумби, і, спершись плечем на скульптуру з веслом, щось зосереджено писав у блокноті.

Мене розібрала цікавість: а що це він там пише? Я наблизився до нього. Він натхненно писав, не звертаючи на мене уваги.

— Ви, мабуть, поет? — висловив припущення. — Дерева, пташок, квіточки оспівуєте?

Він заперечно похитав головою і продовжував займатися своєю справою.

— А, може, ви журналіст? Так би мовити, репортаж у номер?..

— Ні, — одказав він, не припиняючи писати.

— Ага, ви, напевне, вчений-біолог? Природу досліджуєте? — здогадався я.

Він знову похитав головою і далі водив собі ручкою по паперу.

Від цікавості у мене аж шия засвербіла. Зазирнув йому через плече. Він старанно заповнював якийсь бланк.

— От воно що! Ви проводите тут інвентаризацію! — зрадів несподіваній здогадці. — Перевіряєте, чи скульптури хто не поцупив?

Він закінчив писати і простягнув мені списаний бланк:

— Будь ласка, візьміть квитанцію. З вас штраф: десять карбованців.

— За що?

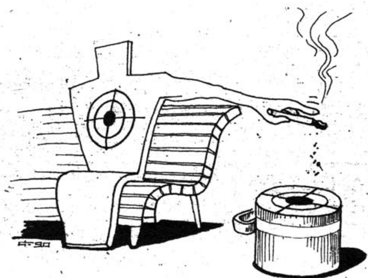
— А ви хіба не бачили попередження — «По клумбах не ходити»?

— Я що, ходив по ваших клумбах? — обурився.

— Цікаво тоді, яким чином ви сюди потрапили?..

Прокіп ТИШУН.

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Архів «Куреня»

ПРОЕКТ АВТОНОМІЇ

Коли Марс наблизився до земної кулі, радіослухачі зі своїх апаратів почули таємничі звуки: З певних джерел довідуємося, що ці звуки висилала радіостанція з Марса. Одначе в тому часі марсіанської мови ще ніхто не розумів, і справа зістала під знаком питання. Доперва тепер наші славні філологи при помочі «русинської граматики третього смеру» розшифрували ті таємничі звуки. Показалося, що русинська мова дуже подібна до марсіанської. Мешканці Марса, отже, питали:

«Ириешетлуйте рыхло, во якой стадіи находжается переговоривание тычительное автономьюма Карпаоросорсага і долго ли нам нужно творити чеканье во дьль розлущенья сєй отязки?».

Отже, уже, видно, і на Марсі зацікавилися справою нашої автономії. Це наглядно ілюструє актуальність вищезгаданої проблеми. Та й не дивно. Бо вже сотні тисяч літ веде наш народ тяжку боротьбу за автономію (еге ж, веде!). Тисячі лицарів-героїв полягло у цій важкій боротьбі. Згадати хоч би п. Басова, Секкида, Руктяка і сотні, мільйони інших. Наш народ (любимий) уже зовсім збіднів, нічого не жалує, все жертвує для автономії. Згадати хоч папір: скільки паперу було списано справами цієї автономії. Вистачило б до кінця світу на упакування, наприклад, солонини.

І чи все це пропадає надармо? Ні! Сто разів ні! Двісті разів ні! Бо вже, бачите, надійшла очікувана пора, бо вже, бачте, доборолись! Як, питаєте? Та хіба ж вам повилазило?! Бо вже нині мала дитина знає, що в справі автономії ведуться переговори. Чуєте? Переговори. Вже навіть подаються проєкти. Чуєте? Проєкти!

Чесні громадяни русини! Не дайтеся збаламутити! Посилайте чим більше проектів і дозвольте при такій нагоді опублікувати і мій проєкт від імені «Партії вдоволених автохтонів».

Беручи під увагу соціальне, спеціальне, абнормальне, катастрофальне, театральне, драматичне, юридичне, мікроскопічне, біологічне, романтичне, ідіотичне, безличне, банальне і т. д. положення нашого народу, пропонується нашого надiлити такою автономією.

§ 1. НАЗВА КРАЇНИ: Тутешняцька губернія.

§ 2. ГРАНИЦІ: Тутешняцька губернія має бути обгороджена зі всіх сторін тином, висоту якого встановить автономна управа краю. З одного боку — вхід (брама), а на брамі напис у семи мовах: «Вітаємо Вас!», а під ним у дужках: «Шановних гостей проситься собі пригадати, чи не забули чого вдома».

§ 3. ГЕРБ: Слимак.

§ 4. НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІМН: «Когда Русин под Бескидом так тяженько не вздыхал».

§ 5. ПРАВЛІННЯ: На чолі Тутешняцької губернії стоїть, зглядно, сидить губернатор. Він має слідуючі права:

а) брати кожномісячну платню,

б) уживати свої губернаторські палати вдень і вночі,

в) ходити по корзі,

г) уживати спорту, ходити на лови,

д) до інших справ не мішатися.

§ 6. ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН: Громадяни мусять:

а) слухати начальство,

б) начальство слухати,

в) запам'ятати собі гасло «Скачи, враже, як пан каже!»

§ 7. ПРАВА ГРОМАДЯН: Громадяни мають право:

а) курити і плювати на землю,

б) думати про страшний суд і пекельні муки,

в) брати участь у публічному житті на весіллях, хрестинах, і похоронах.

§ 8. П'ЯТЕ ЧЕРЕЗ ДЕСЯТЕ: Собаки мусять бути прив'язані. Коминарі мають вибиратися виключно з місцевого населення. Диким свиням забороняється рити бараболю. Злодії повинні платити податок з обороту. Без попереднього дозволу урядів не сміють дівчата давати хлопцям гарбуза. Самовбивство дозволяється за окремим дозволом. Належно оштамповане подання треба подати завчасу. Без «цидули» не вільно вступати до потягу. Громадяни до трьох років віку мають право длубатися в носі.

§ 9. Урядова назва і мова населення буде встановлена додатково, як тільки винайдуть «перпетуум мобіле».

§ 10. Оцим параграфом анулюються всі попередні параграфи.

§ 11. Оцим параграфом анулюється попередній десятий параграф. Порушення його строго карається примусовим ловленням риб.

§12. Оцим параграфом анулюються усі слідуючі параграфи.

§ 13. Гляди § 12.

§ 14. Гляди § 13.

§ 15. На території Тутешняцької губернії значок «ъ» має ту саму силу, що й параграф.

1935 (?).

Публікація Івана РЕБРИКА.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ КАР'ЄР

Як стало відомо кореспондентові «Куреня», неподалік Дніпропетровська знайдено велике родовище старих газет 1933 — 37 років. Днями розпочато промислову розробку цієї вельми дефіцитної сировини. Матеріали зі сторінок, видобутих у кар'єрі друкованих органів, надходять до програми «Час», а також деяких республіканських, обласних та районних газет. Особливим попитом користуються викривальні дописи, спрямовані проти українських буржуазних націоналістів та їхніх закордонних хазяїв.

КУРІНЬІНФОРМ.

ПОНЕДІЛОК

5 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

16.00 Новини.
16.15 Для дітей. Сім нот.
16.45 Телефільм «Бажаємо щастя вам».
17.15 Музичний фільм «Композитор В. Гаврилін».
18.05 Документальний фільм «Повернення до Ельця».
18.30 Актуальна камера.
19.00 Чемпіонат СРСР з футболу. «Динамо» (Київ) — «Памір».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Документальний телефільм «Зодчі».
21.45 Все про кіно.
23.00 Вечірній вісник.
23.30 Нічний телезал. Художній телефільм «Помилка Тоні Вендіса». 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.05 Прем'єра художнього телефільму «Кроки імператора».
10.25 Виступає ансамбль «Лад», лауреат телерадіоконкурсу «Голоси Росії».
10.40 Нове покоління вибирає.
11.55 Народні казки і притчі різних країн.
12.00 ТСН.
12.15 Контакт. Економічний огляд.
12.30 Футбольний огляд.
13.00 «У глибинах Балтики». Документальний телефільм.

* * *

15.00 ТСН.
15.15 Короткометражні телефільми «Кавуновий рейс», «Зарічанські женихи».
16.25 Світ захоплених.
16.40 «Сотвори добро ближньому». Документальний телефільм.
17.25 Хвилини поезії.
17.30 Фільм — дітям. «Руді в гостях».
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 За законами ринку.
19.15 Контакт. Економічний огляд.
19.30 Фотоконкурс «Земля — наш спільний дім».
19.35 Прем'єра художнього телефільму «Кроки імператора».
21.00 «Час».
21.40 Хто є хто.
22.55 Прем'єра хронікально-документального відеофільму «Зроблено у Фріулі».
23.55 ТСН.
0.10 Прем'єра науково-популярного телефільму «Метаморфози живопису». 11 серія.
0.35 Автопортрет. Л. Амарфій.
1.30 Прем'єра документального телефільму «Театр народної драми».
2.10 Прем'єра художнього телефільму «Кроки імператора».

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 «Любі жінки». Фільм-концерт.
9.25 Мультфільм.
9.40 Розминка для ерудитів.
10.25 «А пароплави гудуть і відходять». Художній телефільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Савраска».
14.35 Сумний пейзаж Росії.
15.20 ТелеЕко. Журнал.

17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Футбол. Чемпіонат СРСР. «Шахтар» — «Дніпро». У перерві — На київській хвилі. Інформаційний випуск.*
20.45 Вечірня казка.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Телебіржа інформує.*
22.10 Екран українського кіно. Художній телефільм «Розсмішити клоуна». 1 серія (Кіностудія ім. О. Довженка).*
23.15 X літня Спартакіада народів СРСР. Велоспорт.
23.45 Чемпіонат СРСР з футболу. «Спартак» (Москва) — «Чорноморець». 2 тайм.

ВІВТОРОК

6 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «З усіх усюд», «Господині на замітку», музика, «Мальовнича Україна», погода).
9.00 Все про кіно.
10.15 Музичний фільм «Мені люди пісню подарували».
10.45 Художній фільм із субтитрами «Полювання на єдинорога».
12.00 Доброго вам здоров'я. Планування сім'ї.
12.45 І всі ми — українці.
13.30 Документальний телефільм «Херсон».
16.00 Новини.
16.10 Для дітей. Веселка.
16.40 Музичний фільм «Ритми палаючої душі».
17.30 Монолог директора.
17.55 Телефільм «Реквієм. Анна Ахматова».
18.25 Фільм-концерт «Ліричний дует».
19.00 Актуальна камера.
19.30 «Хто ми...». Громадсько-політичний відеотижневик. Частина 1.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Музичний фільм «Повернення в легенду».
21.30 «Хто ми...» Частина 2.
22.30 Вечірній вісник.
23.00 Пісні Р. Паулса.
23.30 Нічний телезал. Художній телефільм «Помилка Тоні Вендіса». 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 «Де знаходиться нофелет!» Художній фільм.
10.25 Об'єктив.
11.00 Дитяча година (з уроком французької мови).
12.00 ТСН.
12.15 Актуальний репортаж.
12.30 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Опік».
14.00 Грає М. Ворожцова (флейта).
14.15 Телемікст.
15.00 ТСН.
15.15 «Явлення». Художній телефільм. 1 серія.
16.25 II фольклорний фестиваль народів Поволжя.
17.00 Мультфільм.
17.20 Фільм — дітям. «Лиха боятися — щастя не бачити». 1 серія.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Контакт-форум.
19.15 Мультфільм.
19.25 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Опік».
21.00 «Час».
21.40 Актуальне інтерв'ю.
22.00 VI телеконкурс молодих виконавців естрадної пісні «Ялта-91». І конкурсний день — прем'єра пісні.
0.55 Прем'єра документального телефільму «Море Чорне».
1.45 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Опік».

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 «Хоробро і чесно...» Документальний телефільм.
8.50 Ритмічна гімнастика.
9.20 Авторські програми О. Панченка. Життя і житіє Аввакума.
10.20 «Хочу зрозуміти...» Художній телефільм. 1 серія.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Концерт ансамблю солістів симфонічного оркестру Московської філармонії і Каунаського хору.
14.05 Фільм — дітям. «Таємниця зеленого острова».

* * *

17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Ранкова зоря.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.*
20.15 Вечірня казка.
20.30 Кінний спорт. Великий всесоюзний приз Дербі.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Екран українського кіно. Художній телефільм «Розсмішити клоуна». 2 серія (Кіностудія ім. О. Довженка).*
22.45 Незабутні. А. Малишко.*

СЕРЕДА

7 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Школа радіаційної гігієни», музика, «Світ поезії», погода).
9.00 Художньо-публіцистичний телефільм «Іван Миколайчук. Тризна». «Укртелефільм».
10.00 Для дітей. Канал «Д».
11.25 Художній фільм «Юність Петра». 1, 2 серії.
16.00 Новини.
16.10 Здрастуй, хор! Концерт Великого дитячого хору Українського телебачення і радіо.
16.40 Художня панорама. Живопис О. Грунзовського.
17.05 Музичний фільм «Триптих».
18.10 Співдружність. Тeленарис.
18.30 Циркова програма.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Театр і час. Англійський сезон на Подолі.
20.15 Асоціація «Україна».
20.25 Прем'єра документального фільму «На семи кольорах».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Концерт камерного оркестру Івано-Франківської філармонії.
21.45 Українська біржа повідомляє, пропонує, рекомендує.
22.00 Художній фільм «Людина-амфібія».
23.35 Вечірній вісник.
0.05 Нічний телезал. Фільм-концерт «Білі крила».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Мандрівка в ночі». 1 і 2 серії.
10.25 Ми йдемо шукати.
11.00 Разом з чемпіонами.
11.15 Дитячий музичний клуб.
12.00 ТСН.
12.15 Актуальний репортаж.
12.30 «Зроблено у Фріулі». Хронікально-документальний відеофільм.
15.00 ТСН.
15.15 «Явлення». Художній телефільм. 2 серія.
16.25 «Голоси війни».
16.45 Музична скарбниця. С. Прокоф'єв. Концерт № 2 для фортепіано з оркестром.
17.25 Фільм — дітям. «Лиха боятися — щастя не бачити». 2 серія.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Планета.
19.30 Мультфільм.
19.40 Прем'єра художнього телефільму «Мандрівка в ночі». 1 і 2 серії.
21.00 «Час».
21.40 До міжнародного телемарафону «Солдати XX століття проти війни».
22.00 VI телеконкурс молодих виконавців естрадної пісні «Ялта-91». 2 день — зарубіжний шлягер. У перерві — 23.15 ТСН.
0.45 ІТПО «Астра» представляє: «Кому сьогодні потрібні зірки».
1.15 А. Абдуллін. «Тринадцятий голова». Фільм-вистава.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Грає духовий оркестр Істринського Будинку культури.
8.35 Мультфільми.
8.55 «Гімнасти з Владимира». Документальний фільм.
9.25 Музей на Делегатській.
9.45 Світ грошей Адама Сміта.
10.20 «Хочу зрозуміти...» Художній телефільм. 2 серія.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Мишко, Малюк та інші». Фільми 1 і 2.
14.20 Образ. Літературна передача для старшокласників.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Мультфільм.
19.05 Вертикаль. Документальний телефільм. «Я не утратил прежний свет.... О. Блок».
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.*
20.15 Вечірня казка.
20.30 Л. Бетховен. Струнне тріо соль мажор.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 У концертних залах України. Творчий вечір композитора Ю. Рибчинського.*
23.40 Науково-популярний фільм «Індійські йоги. Хто вони!» «Київнаукфільм».*

ЧЕТВЕР

8 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Твоє хобі», музика, погода).
9.00 Театр і час.
9.45 Телефільм «Артисти цирку Єрмолаєви».
10.30 Кольори України.
11.15 Художній фільм. «На початку славетних справ». 1 і 2 серії.
16.00 Новини.
16.10 Для дітей. Веселка.
16.25 «Кошенятко Банні». Вистава японського театру ляльок.
17.05 Телефільми «Кому світить «Маяк». «Шлях на Євине».
17.45 Музичний фільм «Манускрипт».
18.50 Мультфільм «Стародавні картинки».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Перлини душі народної.
20.30 Реклама.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Музичний фільм «Весняні розваги».
21.45 Молодіжна студія «Гарт». У перерві — Новини.
0.00 Нічний телезал. Художній фільм із субтитрами «Принцеса-пава».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Мандрівка в ночі». 3 і 4 серії.
10.20 Прем'єра документального телефільму «Свята-світи».
10.50 Дитяча година (з уроком англійської мови).
11.50 Р. Шуман. «Арабески».
12.00 ТСН.
12.15 За зведеннями МВС.
12.30 А в хорі мій голос чутніший.
14.15 Телемікст.
15.00 ТСН.
15.15 «Явлення». Художній телефільм. 3 серія.
16.20 Фестивалі народної творчості в Китаї.
17.05 «Ні в казці сказати...». Документальний телефільм.
17.25 Фільм — дітям. «Пригоди Арслана». 1 серія.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 ...До шістнадцяти і старші.
19.30 Фотоконкурс «Земля — наш спільний дім».
19.35 Прем'єра художнього телефільму «Мандрівка в ночі». 3 і 4 серії.
21.00 «Час».
21.40 За зведеннями МВС.
22.00 VI телеконкурс молодих виконавців естрадної пісні «Ялта-91». День 3 — ретро.
0.45 А. Петренко. «Візьми моє серце».
2.20 Концерт майстрів мистецтв.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Прем'єра науково-популярного фільму «Третій табір».
8.45 Ритмічна гімнастика.
9.15 Із залів Державного музею образотворчих мистецтв ім. О. Пушкіна. Образи Античності.
10.25 «Точка повернення». Художній телефільм. 1 серія.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Мультзбірник № 1.
14.35 «Вогнева ви людина». Документальний телефільм.

* * *

17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Благодійний концерт для інвалідів — учасників II Міжнародного ралі «Надія».
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.*
20.15 Вечірня казка.
20.30 Ритмічна гімнастика.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Дзвони Чорнобиля. Засідання координаційного комітету, присвячене підсумкам телерадіомарафону.*
22.55 Пломінь. Клуб української пісні.*

П'ЯТНИЦЯ

9 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, фестиваль «Червона рута», «Милосердя вам», «Скарби з Аргентіни», музика).
9.00 Танцює М. Прядченко.
9.40 Художній фільм «Людина-амфібія».
11.15 Діти Уганди — дітям Чорнобиля. Концерт.
12.00 Документальний фільм «Прогноз на завтра, або Чортове колесо».
12.30 Музичний фільм «Ранок туманний».
16.00 Новини.
16.10 Сонячне коло.
16.40 «Кукурік і К°». Розважальна передача для дітей.
17.40 Телефільм «Коли квітне королева ночі».
18.00 Музичний фільм «Додому нас веде дорога».
18.30 Документальний фільм «Дивотворіння».
19.00 Актуальна камера.
19.30 І Всеукраїнський фестиваль фольклору «Берегиня». Передача 1.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Фільм-балет «Єгипетські ночі».
21.40 Вперше на екрані УТ. Художній телефільм «З любов'ю і болем». 1, 2 серії. У перерві — 22.45 Вечірній вісник.
0.20 Нічний телезал. Співає Е. Драч.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.05 Прем'єра художнього телефільму «Мандрівка в ночі». 5 і 6 серії.
10.25 Цирк, цирк, цирк.
11.05 Мультфільм.
11.10 «Живі паровози».
12.00 ТСН.
12.15 «Маппет-шоу». Ляльковий телефільм-концерт. 13 і 14 серії.
14.40 ІТПО «Астра» представляє: «Чи потрібні нам традиції?»
15.00 ТСН.
15.15 «Пакет». Художній телефільм.
16.25 Мама, тато і я.
16.55 Кінофестиваль «Приз глядацьких симпатій». Документальний телефільм «Забуті боги. Купала».
17.25 Фільм — дітям. «Пригоди Арслана». 2 серія.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Політичні діалоги. Ситуація.
19.30 Мультфільм.
19.40 Прем'єра художнього телефільму «Мандрівка в ночі». 5 і 6 серії.
21.00 «Час».
21.40 «ВіД» представляє: «Поле чудес», «Шоу-біржа», «Матадор», фестиваль «Чешме-91».
1.05 Прихильникам індійського кіно. Кіноконцерт.
2.05 «Пригоди Шерлока Холмса і доктора Ватсона». Художній телефільм. «Скарби Агри». 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 «Кицьчин дім». Фільм-вистава.
9.30 «Жива планета». Документальний фільм. 10 серія.
10.25 «Точка повернення». Художній телефільм. 2 серія.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Мультзбірник № 2.
14.40 «Арктур — гончий пес». Фільм-концерт.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 «Нічний Ермітаж».
19.10 Свято балету.
19.50 Мультфільм.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.*
20.15 Вечірня казка.
20.30 Автоспорт. Гонка зірок.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Україна театральна. Г. Квітка-Основ'яненко. «Шельменко-денщик». Вистава Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.*
23.35 Співає заслужений артист УРСР В. Білоножко.*
0.15 «Повернення». Художній телефільм. 1 серія.

СУБОТА

10 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Фортепіанна музика.
8.00 Ритмічна гімнастика.
8.20 На хвилі дружби. Виступає В. Пікайзен (скрипка).
8.50 Документальний фільм «Життя в сідлі».
9.10 Мультфільм «Дім для Кузьки».
9.30 Новини.
9.40 Телефільм «Великий шовковий шлях».
10.00 Естрадний концерт.
10.30 Для дітей. Художній фільм із субтитрами «Заяче серце».
11.45 Циркова програма.
12.15 Доброго вам здоров'я. Чи можна відпочивати в Криму!
12.45 Новини.
12.55 Спадщина. Рушники Г. Недайводи.
13.15 Концерт радянської пісні.
14.10 Прем'єра телефільму «Я в політики пішов». «Укртелефільм».
14.50 О. Толстой. «Буратіно». Вистава Львівського театру юного глядача.
16.45 Живе слово. Впровадження Закону УРСР про мови на Запоріжжі.
17.30 І Всеукраїнський фестиваль фольклору «Берегиня». Передача 2.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Право. Телерадіоканал.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Грає Я. Табачник та група «Новий день».
21.40 Вперше на екрані УТ. Художній телефільм «З любов'ю і болем». 3 серія.
22.45 Вечірній вісник.
23.15 Нічний телезал. Спрага джазу.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Грає Р. Тазетдинов.
6.50 Документальні фільми.
7.30 Ритмічна гімнастика.
8.00 Розважальна програма.
8.30 ТСН.
8.45 Із «Золотого фонду» ЦТ. О. Островський. «Шалені гроші».
11.15 Ранкова зоря.
12.15 Мультфільми.
12.55 «Курс А».
13.10 Екологія. Суспільство. Людина.
13.40 Фільми режисера М. Захарова. «Звичайне чудо». 1 серія.
15.00 ТСН.
15.15 2 серія художнього телефільму «Звичайне чудо».
16.25 Фотоконкурс.
16.30 Спогади про М. Булгакова.
17.35 Прем'єра мультфільму «Бджола Майя». 9 серія.
18.00 Міжнародна панорама.
18.45 До міжнародного телемарафону «Солдати XX століття проти війни».
19.00 Музика в ефірі.
19.30 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Крик тиші».
21.00 «Час».
21.40 Мультфільм для дорослих.
22.00 VI телеконкурс молодих виконавців естрадної пісні «Ялта-91». Закриття конкурсу і гала-концерт.
1.05 П. Меріме. «Венера Ілльська». Фільм-концерт.
1.45 Виступ ансамблю «Танго в аргентінських ритмах».
2.15 «Пригоди Шерлока Холмса і доктора Ватсона». Художній телефільм. «Скарби Агри». 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.15 Здоров'я.
8.45 Мультфільм.
8.55 НЛО: неоголошений візит.
9.30 Відеоканал «Співдружність».
12.00 Відеоканал «Плюс одинадцять».
14.00 Спорт для всіх.
14.15 Світ, в якому ми живемо. Фільми режисера Ю. Беззапалова. «Болдінське безсоння».
15.10 Прем'єра телевистави «Борінням». Автор Г. Даврікян.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Телепрограма «Сім'я».
20.00 На київській хвилі.
20.15 Вечірня казка.
20.30 «Ритми Африки». Концерт.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Київська панорама.*
22.40 Музичний фільм «Вернісаж на Андріївському узвозі»*.
23.15 «Повернення». Художній телефільм. 2 серія.

НЕДІЛЯ

11 СЕРПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Ритмічна гімнастика.
7.50 Фільм-концерт «Вірую».
8.40 У неділю вранці. Інформаційно-музична програма.
9.40 Новини.
9.55 Для дітей. Художній фільм «Петрик в космосі».
11.00 Фортепіанна музика.
11.40 «Серйозні жарти». Мультфільм.
12.30 Прем'єра документального телефільму «Крик птаха». «Укркінохроніка».
13.10 Новини.
13.20 Грає Н. Малій (арфа).
13.30 Для дітей. Канал «Д».
14.30 Село і люди.
15.15 Ви нам писали. Музична передача за листами глядачів.
16.00 Служба солдатська.
17.00 Телефільм «Яйце динозавра».
17.30 Телебалет «Герніка».
18.15 Телеспортарена.
19.00 Актуальна камера.
19.30 І Всеукраїнський фестиваль фольклору «Берегиня». Передача 3.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 П. Ніщинський. «Вечорниці». Виконує хор та заслужений симфонічний оркестр Українського телебачення і радіо.
21.25 Реклама.
21.35 Українська біржа повідомляє, пропонує, рекомендує.
21.50 Вперше на екрані УТ. Художній телефільм «З любов'ю і болем». 4 серія.
22.55 Вечірній вісник.
23.25 Нічний телезал. А. Кудрявцев. «Іван і Мадонна». Вистава.

ПРОГРАМА ЦТ—1

8.00 Ритмічна гімнастика.
8.30 ТСН.
8.45 Тираж «Спортлото».
9.00 З ранку раненько.
10.00 На службі Вітчизні.
11.00 Ранкова розважальна програма.
11.30 Клуб мандрівників.
13.00 Прем'єра документального телефільму «Природа ще наша».
13.15 Недільний коктейль. Музична програма.
14.45 Доля моя — кордон.
15.00 ТСН.
15.15 Музичний кіоск.
15.45 Марафон-15.
17.00 Народні казки і притчі різних країн.
17.05 Сільська година.
18.05 Хвилини поезії.
18.10 Уолт Дісней представляє...
19.00 Недільний кінозал. Прем'єра мультфільму «Гостя».
19.25 «Створені один для одного». Художній фільм (США).
21.00 «Час».
21.40 Футбольний огляд.
22.10 Браво.
0.40 Подарунок меломану. Співає Н. Гедда (Швеція).
1.35 «Осколки розбитого ущент». За оповіданнями А. Аверченка.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 На зарядку ставай!
8.20 Мультфільми.
9.00 Документальні фільми із циклу «Земля тривоги нашої».
9.30 Відеоканал «Співдружність».
12.00—14.00 Програма Телебачення Росії.
14.00 Фільм — дітям. «Чарівне яблуко».
15.05 Мистецтво великої правди. Документальний фільм.
16.25 О. Глазунов. Сюїта з музики до балету «Раймонда».
16.40 Пам'ятай рідню свою.
17.30—19.15 Програма Телебачення Росії.
19.15 Концерт російського хореографічного і пісенного фольклору.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 «Щедріше фруктів заморських...» Документальний фільм.
20.50 «АТV-брокер».
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Телебіржа інформує.*
22.10 «Відсвіти». Жив у Києві художник.*
23.00 Фільм-концерт «Молоді голоси».*
23.15—00.45 Програма Телебачення Росії.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Перший заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ

Редколегія:
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар Віталій Суддя.
Чергові редактори — Микола Хрієнко, Сергій Лавренюк.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.
Випусковий — Олексій Бондаренко.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори:
Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Нєсєна, Антоніна Сільверстова, Любов Станачич, Людмила Терещук.
Верстальники:
Ольга Яценко, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти:
Наталія Позняк, Віктор Процун, Валентина Чичирко

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 155.000

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151491